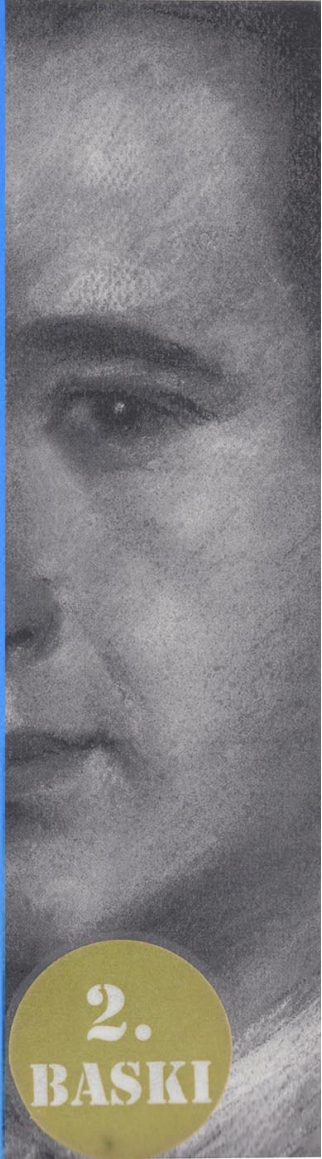
NAHİD SIRRI ÖRİK

EVE DÜŞEN YILDIRIM

2. BASKI

NAHİD SIRRI ÖRİK (1895-1960)

Mekteb-i Sultani'de (Galatasaray Lisesi) okurken öğrenimini yarıda bıraktı. Kendi kendini yetiştirdi. 1915-1928 yılları arasında Tiflis, Berlin, Paris, Viyana, Roma, Kopenhag gibi şehirlerde yaşadı. Türkiye'ye döndükten sonra *Cumhuriyet* gazetesinde çalıştı. Uzun yıllar Milli Eğitim Bakanlığı'nda çevirmenlik yaptı. Anadolu gezileri sırasında yazdığı makaleler çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. Yaşamının son döneminde çeşitli gazetelerde köşe yazarlığı yaptı. Nahid Sırrı Örik'in ilk öyküsü "Zeyneb la courtisane" (Kibar Fahişe Zeyneb) Paris'te çıkan bir dergide Fransızca olarak yayımlandı. Öykü ve romanlarında Osmanlı'nın son döneminden Cumhuriyet dönemine geçiş sürecindeki insan ve toplum ilişkilerini konu edindi. Yapıtlarını gerçekçi ve yalın bir anlatımla kaleme aldı. Eski yaşantının kalıntılarını, silinmekte olan töreleri ve insan tiplerini, "kibar tabaka"nın maddi ve manevi düşkünlüklerini işledi. II. Meşrutiyet'in ilanından II. Abdülhamid'in tahttan indirilişine değin geçen toplumsal ve siyasal olayları ele alan *Sultan Hamid Düşerken*, başarılı bir tarihsel roman örneği sayılmaktadır. Yapıt 1976 yılında Kemal Bekir tarafından *Düşüş* adıyla oyunlaştırıldı. Yazarın bütün öyküleri M. Kayahan Özgül ve Vahide Bilgi tarafından üç ciltte (*San'atkârlar, Kırmızı ve Siyah, Eve Düşen Yıldırım*), oyunları da Raşit Çavaş tarafından bir ciltte (*Bütün Oyunları*) toplanmıştır. Anılarını topladığı *Eski Zaman Kadınları Arasında* ve negatif kahramanlı romanı *Kıskanmak* da önemli kitapları arasındadır. Nahid Sırrı Örik'in bütün eserleri, Oğlak Yayınları tarafından vârislerinin özel izniyle külliyat olarak yayımlanmaktadır.

Eve Düşen Yıldırım / Hikâye

OĞLAK / EDEBİYAT / HİKÂYE

Eve Düşen Yıldırım
Bütün Hikâyeleri 3 / Nahid Sırrı Örik

© Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık Ltd. Şti., 2008
Yazarın vârisleriyle yapılan özel anlaşmayla yayınlanmaktadır.
Bu kitabın bütün hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntıların dışında yayımcının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Kurumsal kimlik danışmanı: Serdar Benli
Kapak tasarımı: M. Deniz Çorbacıoğlu
Kapaktaki resim: "Nahid Sırrı Örik"
Dizgi düzeni: Goudy, 10,8 / 13,6 pt.
Ofset hazırlık: Oğlak Yayınları
Baskı: Oğlak Baskı Hizmetleri
Tel: (0-212) 612 73 05

Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık Ltd. Şti.
Genel yayın yönetmeni: Senay Haznedaroğlu
Zambak Sokak 21, Oğlak Binası, 34435 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0-212) 251 71 08-09, Faks: (0-212) 293 65 50
www.oglakkitap.com
oglakkitap@oglak.com

İkinci baskı: 2009
ISBN 978 - 975 - 329 - 643 - 4

NAHİD SIRRI ÖRİK

EVE DÜŞEN YILDIRIM

Yayına hazırlayanlar:
M. Kayahan Özgül
Vahide Bilgi

Yayıncının notu

Nahid Sırrı Örik'in *Eve Düşen Yıldırım*'ın ikinci baskısını yayına hazırlarken yazarın imlasına ve Türkçe'sine dokunulmamıştır. Yalnızca artık gündelik dilde oturmuş olan (tahkîr → tahkir; silâh → silah; müdhiş → müthiş; görmeği → görmeyi; tenbel → tembel) yazımlar tercih edilmiş, ayrıca cümle içinde eski yayımlarda parantez içine alınan konuşmalar, günümüz standardı olan tırnak içine alınmıştır.

İçindekiler

ASEFAL BİR HEYKEL İÇİN REQUIEM / M. Kayahan Özgül 9

EVE DÜŞEN YILDIRIM 21

PARA HİKÂYELERİ
Sadettin Bey'in Damadı 93
Bir Para Hikâyesi 103
Muhafaza Memuru Abdurrahman Efendi 111

İKİ MASAL
Peri Kızıyle İhtiyar Kadının Masalı 123
Adalet! 139

FAKİR İNSANLARIN HİKÂYELERİ
Küçük Nurullah 147
Yadigâr Resim 153
İki Rakibe 159

BİR DAĞ VE DENİZ HİKÂYESİ
Bir Dağ Ve Deniz Hikâyesi 171
Kahvehane Seyyahı 185
Denize Kaside 191
Eri Cenge Gitti Cenkten Döndü 209

ASEFAL BİR HEYKEL İÇİN REQUIEM

Her eve yıldırım düşebilir ve sadece bazı evlerde paratoner vardır. Nahid Sırrı "Eve Düşen Yıldırım"da paratonersiz evlerden birinin hikâyesini yazar. Yıl 1931 ve yazar Ankara'dadır. Eylûl ve Ekim aylarında bu uzun hikâyesini tamamlar. Ertesi yıl, hikâye *Milliyet*'te ondokuz sayı tefrika edilir (nu. 2237-2255, 5-23 Mayıs 1932); ama, Nahid Sırrı'nın ebedî kaderi bir kere daha kendini gösterir ve eseri okuyucunun çokça ilgisini çekmez. Buna rağmen, iki yıl sonra *Eve Düşen Yıldırım*'ın hem Ankara'da, hem de İstanbul'da basıldığını görmek şaşırtıcı (Ank., 1934, Akba Ktbv., 106 s.; İst., 1934, Burhaneddin Matb., 104 s.).

"Eve Düşen Yıldırım", okuduğu hikâyede girift ve heyecanlı olaylar arayan okuyucu için hiç çekici değildir. Nahid Sırrı'nın o kendine has incelikler taşıyan anlatımıyle çizdiği figürler ve özel dikkat gerektiren teferruatlarla bezeli, ağır gelişen olay örgüsü de devrin genel okur tipine sıcak gelmez. Daha özel bir okur grubu ise, hikâyenin ortahalli bir aileyi anlatmasına rağmen, böyle bir ailenin taşıdığı düşünülen bütün karakter(istik)leri yansıtmadığı fikrindedir. Onlara göre, eserin ne sosyal bir tez taşıdığı, ne de derin ruh hâllerini aktardığı söylenebilir. Yazarın üslûbu "biraz Bâbıâlice" bulunur. Hikâyenin "az çok" orijinal tek yanı olarak mahallîliği gösterilir.

"K.N." imzalı bir yazıda -Kâzım Nami Duru mu acaba?- ilâveten, Nahid Sırrı'nın heyecansız ve akılcı tavrı da eleştirilir:

> *"Nahit Sırrı bana öyle geliyor ki, daha ziyade kafasıyle yazıyor; gönlü o kadar çarpıntılı değildir. Romanda gayr-ı şahsî olmak lüzumuna mı inanıyor? Halbuki gayr-ı şahsîlik iddia edenler bile, eserlerinde gizlenen şahsiyetleri, iyi görücü bakışlardan gizleyemezler. Ben eserde şahsîlik veya gayr-ı şahsîlik değil, bilginlik ve samimîlik arayanlardanım. Nahit Sırrı'ya, vecitli bir ruh edinmenin sanat için en büyük bir lâzime olduğunu söylemekten kendimi alamam."* ("Bitikler: Eve Düşen Yıldırım", *Ülkü*, c. 4, nu. 20, Birinci teşrin 1934)

Yine de "Eve Düşen Yıldırım" hakkında en "sansasyonel" iddia Selâmi İzzet Sedes'ten gelir. Sedes, "Eve Düşen Yıldırım!" (*Vakıt*, nu. 5990, 10 Eylûl 1934) başlıklı yazısında, bir dostunun îmâsından söz açar. Dostu, yazara biraz da bıyıkaltından gülerek "Eve Düşen Yıldırım"ı okumasını tavsiye etmiştir. Selâmi İzzet de bir yerlerde hikâyenin özetini okuyunca, arkadaşının tavsiyesindeki îmâyı çözmüştür; zîrâ, bu hikâye, kendisinin Fransızca'dan adapte yoluyle çevirip 1929'da *Akşam Gazetesi*'nde tefrika ettirdiği *Bağbozumu* adlı roman ile büyük benzerlikler göstermektedir. Sedes de alaycı bir dille durumu okuyucularına ve özellikle Nahid Sırrı'ya duyurur.

Nahid Sırrı, Selâmi İzzet'in yazısını okur okumaz bir cevap metni kaleme alır ("Bir Cevap: Eve Düşen Yıldırım Etrafında", *Vakıt*, nu. 5993, 13 Eylûl 1934). Cevabında, *Bağbozumu*'nu okumadığını söyledikten sonra, zaten bu konuyu da gerçekten var olan bir aileden etkilenerek hikâyeleştirdiğini yazar:

> *"Eğer mizahî ve biraz da meslekdaşlık icaplarına mugayir bir şekilde yazılan bu yazıya fazla bir kıymet verseydim, Eve Düşen Yıldırım'ın vekayiine sahne olan evin hâlâ Ankara'nın Cebeci sırtlarında durduğunu ve kitabın içindeki birçok insanların hemen kitaptaki şekil ve hüviyetleriyle hayatta bulunduklarını kendilerinden müsaade olarak söylerdim."*

Selâmi İzzet'in aylar boyu uzayan meşhur polemiklerinden birine malzeme olmak istemediği için de ekler:

> *"(...) sözü daha fazla uzatmak zahmetine girmeyeceğimi Selâmi İzzet Bey'e şimdiden haber veririm."*

Aslında, Selâmi İzzet'in iddialarından çok daha evvel, Ahmet Muhip Dranas, "Eve Düşen Yıldırım"dan da söz eden bir yazısında -Nahit Sırrı'nın gerçekleri ifşasından duyduğu kırgınlığı da hissettirerek- hikâyedeki aileyi tanıdığını yazmıştı:

> *"Muharriri, bu romanı daha yazarken bana parça parça okumuştu. Vaka benim oturduğum semtte geçer. Hatta romanın kahramanları uzaktan yakından tanıdığım kimselerdir"* ("Mev-zu Kıtlığı, Eve Düşen Yıldırım Ve Komşunun Saksıları", *Hakimiyet-i Milliye*, nu. 4672, 26 Temmuz 1934).

Bu kuvvetli delil ve Nahid Sırrı'nın itirazı Selâmi İzzet'i susturdu, zannedilirken yazar *Bağbozumu* ile "Eve Düşen Yıldırım"ı kıyaslayan uzun bir yazı kaleme alarak iddiasını

delillendirir. ("Eve Düşen Yıldırım!", *Vakıt*, nu. 5998, 18 Eylûl 1934)

Bağbozumu'nda da bir adamın iki oğlu ve bir gelini vardır. Bağbozumu'nda da adamın senelerdir yüzünü görmediği bir kardeşi vardır. Bağbozumu'nda da kardeşi ölürken kızını amcaya emanet eder. Bağbozumu'nda da kız eve gelir ve kardeşler kıza âşık olurlar. Bağbozumu'nda da kardeşin biri öbürünü öldürür.

Selâmi İzzet yazısında uzun iktibaslarla, bazen cümle cümle benzerliklere işaretle intihâli isbatlamağa çalışır. Yazısının son cümleleri:

> *"Beni yalancı çıkarmak istediğiniz yazıda, eserinizdeki kahramanlar Cebeci'de bir evde oturduklarını söylemiştiniz. Onlara hürmetlerimi sunarım."*

Hakikatte de görülen odur ki, her iki eser arasında inkâr edilemez bir yakınlık vardır.

Nahid Sırrı, Selâmi İzzet'in iddialarını bir ay kadar cevapsız bıraktıktan sonra, teorik tarafı ağar basan ve üstü örtülü ifadelerle ilham kaynağını da kabullenir gibi görünen bir yazı yayımlar ("Eve Düşen Yıldırım Münasebetiyle Roman Ve Hikâyenin Menbaları", *Varlık*, nu. 31, 15 Birinci teşrin 1934). Yazının özünü, fiktif eserde olay örgüsünü her zaman yazarın dimağının ve muhayyilesinin icat etmediği iddiası oluşturur. Roman ve hikâye yazarları gördükleri ve duydukları kadar, okuduklarını da malzeme olarak kullanırlar. Bu, edebî ahlâka aykırı bir yol değildir; aykırı olsa idi bile, asla engellenemezdi.

> *"Roman ve hikâye yazarken haricî bir tesir ve ilham al-*

> *tında kalmamak üzere bir san'atkâr kitap okumağa, tiyatroya, sinemaya gitmemeğe ahdetse bile, sokakta gördüğü ve duyduğu binbir şeyin tesiri altında kalacak, yine haricî unsurların kitaplarına ve yazılarına mütemadiyen girmelerine mani olamayacaktır."*

Bu cümleler -dolaylı olarak- yazarın *Bağbozumu*'nu okumuş olabileceğinin işaretidir.

Yazının aşağılarına doğru, okunmuş metinlerin yazılacak metinlere katılımı konusunda Nahid Sırrı'nın daha cesur ifadelerine de rastlanır: Sanatçı, okuduğu bir şaheserin etkisi altında kalarak, o eserin figürlerinden birini kendine mâl edebilir. Sanatçı, okuduğu bir eserin etkisinde kalmayabilir; ama, ondan hareketle başka bir eser yazabilir. Ve işte Nahid Sırrı'nın en büyük iddiası:

> *"Büyük sanatkârlar ise, bir başkasının eserinden pervasızca, hiç gizlemeyerek, sırf mevzua acıdıkları için istifade ederler. Zira en güzel mevzular da kıymetsiz bir muharririn elinde ziyan olurlar (...). Kuvvetli mevzular ve vak'alar bularak tahlil noksanı ve tahkiye za'fı yüzünden bunları ziyan etmiş muharrirler, asıl efendilerin gelmelerine intizaren büyük konak veya kasırların uşak dairesinde oturan ve arada bir etrafı dolaşıp temizleyen ve süpüren uşaklara benzerler."*

Bu satırlardan sonra, Nahid Sırrı'nın *Bağbozumu*'ndan faydalandığını düşünmek daha da kolay. Herşeye rağmen, yazar *Bağbozumu*'nu önceden okuduğunu hâlâ reddetmektedir. *Akşam* kolleksiyonunu TBMM'nin kütüphanesinde bulup *Bağbozumu*'nu oradan okumuştur. Vak'a ve şahısla-

rın benzerliklerini kabûl etse de "vak'aların tasviri tamamen başka, şahısların mizaç ve hüviyetleri tamamen başkadır". Ayrıca, bu sefer daha açık bir şekilde, Cebeci'deki evin şair Ahmet Muhip'e ait olduğunu yazarak eserinin intihâl sayılamayacağını tekrarlar. *Bağbozumu*'ndan faydalanmasa da bir yazar olarak buna hakkı bulunduğu fikrinde ısrarlıdır:

> *"Ben, yüz muharririn de, kitaplarına emek vermek ve farklı hüviyetler ve başka muhitler ve dekorlar getirmek şartıyle aynı mevzular ve aynı şahısları tasvire hakları olduğuna kailim. Münhasıran kendi icatlarını anlatmak isteyen sanatkâr gözlerini kapamak, kulaklarını tıkamak ve hafızasını boşaltmak mecburiyetindedir."*

Bağbozumu ile "Eve Düşen Yıldırım" arasındaki benzerliklere Nahid Sırrı'nın kıstaslarıyle bakıp hikâyesini "her hakkı mahfuz" bir telif olarak değerlendirmeli.

Nahid Sırrı'nın bahtsız bir yazar oluşundan bunca söz edilişi tesadüf değil. Bu bahtsızlığın büyük bir kısmı da eser neşrinde, daha doğrusu, eser neşredemeyişinde görülür. Nahid Sırrı'nın adı ilân edilip basılamayan eserlerinin sayısı bile onbeşi bulur. Bunların içinde "Seyran", "Orta Anadolu"da gibi yol notları, "Bugünki Tarihe Dair" gibi siyasî tarih çalışmaları, "Yeni On Kitaba Dair" gibi eleştiri kitapları, "Mehmed IV aima une danseuse" ve "Hayal-ara" gibi romanlar yanında, hikâye kitabı projeleri de vardır.

Basılabilen hikâye kitaplarında görülen odur ki, yazar

aralarında tematik bir bağ olan üç dört hikâyesini bir kitap hâline getirivermekte. Biz de aynı yolu izledik ve ismi konup ortaya çıkarılamamış hikâye kitaplarını canlandırmayı denedik. Nahid Sırrı gibi biz de hikâyeleri toplarken kitabın adının çağrıştırdığı tematik bütünlüğe dikkat etmeye çalıştık.

Yazarın "Sadettin Bey'in Damadı" hikâyesi yayımlanırken konan bir nottan, bunun da içinde bulunduğu birkaç hikâyenin "Para Hikâyeleri" adı ile kitaplaştırılacağı öğrenilir.

Edebiyat Ve San'at Bahisleri (1932)'nin iç kapağında "Üç Masal" adlı bir hikâye kitabının çıkacağı müjdelenir. İki yıl sonra, *Eve Düşen Yıldırım*'ın arka kapağında kitabın adı "İki Masal" oluverir. Belli ki, yazar ya üçüncü masalı hiç yazmamış, ya da yazdığını beğenmemiştir.

Eve Düşen Yıldırım'ın arka kapağında adı geçen bir diğer hikâye kitabı da "Fakir İnsanların Hikâyeleri"dir. Bu kitabın, "Para Hikâyeleri"nin ilk hâli olduğu da düşünülebilir; ama, daha özel kapsamlı iki ayrı kitap olarak plânlandıklarını var saydık.

San'atkârlar'ın iç kapağında yayımlanacağı kaydedilmiş olan "Bir Dağ Ve Deniz Hikâyesi" ise, adını kitaba veren hikâye gibi, denizi arkasına almış eserlerden oluşsa gerektir fikriyle, benzer hikâyelerden bir araya getirildi.

Böylece, Nahid Sırrı'nın bir hayâli gerçekleşiyor ve hakkında adından başka hiçbir şey bilmediğimiz dört hikâye kitabı teşebbüsü daha hayata geçiyor. Kitaplarına almak istediği hikâyeleri bunlar mıydı, bilinmez; ama, onun plânladıklarından pek de uzağa düştüğümüzü sanmıyorum.

Hikâyeler tematik gruplar hâlinde sınıflandırılsa da –kolayca farkedilebileceği gibi– figürasyonda bir altyapı benzerliği taşırlar. Hepsinde de hassas ve derinliği olan ka-

rakterler işlenir ve bu özellik hikâyenin yüzölçümü daraldıkça yok olmaz. Meselâ, "Eve Düşen Yıldırım"da Namık'ın âşık olduğunu aşama aşama farkedişiyle bir küçük hikâyede muhafaza memuru Abdurrahman Efendi'nin meslek aşkının verilişi arasında önem, derinlik, incelik ve işleniş açısından pek de bir fark görülmez; sadece, ikincisi daha "teksifî"dir.

Teknik yapıları itibarıyle hikâyelerin hepsi de klâsik hikâye formuna uyarlar; ama, bu hikâyeler formun olay kurgusuna ağırlık verirken biraz çalakalem ve sığ yazmaya müsait oluşundan hiç etkilenmezler. Bu noktada Nahid Sırrı'nın Maupassant bedeninde gizlenen bir Çehov olduğundan söz etmek acaba çok mu iddialı bir benzetme olurdu?

Nahid Sırrı, Avrupa'nın birkaç ülkesinde geçen ilk gençliğinin izlenimlerini hikâyelerinde hiç kullanmaz; bundan özellikle sakınır gibidir. Serçeden başka kuş, Zeyrek'ten başka yokuş görmemiş bir İstanbullu gencin İstanbul edebiyatı yapması garip değilse de Avrupa'ya ait hayli birikimi oluşmuş Nahid Sırrı'nın bunları kullanmayışı, hattâ Fransızca eserlerinin de ısrarla Osmanlı tarihinden seçilişi ilginç. İstanbullu edebiyatçı ve edebiyat kadar, İstanbul edebiyatı da rahatsızlık vermeye başlayıp bir "memleket edebiyatı"ndan söz edilirken, Nahid Sırrı da İstanbul harici vatan coğrafyasına açılmağa çalışır. Önceleri, Anadolu'da bildiği yerler pek azdır; gençliğinde dolaştığı Karadeniz ile memuriyet yeri Ankara. Sonraları merakla, zevkle Anadolu'yu dolaşacak ve seyahat edebiyatımıza kıymetli örnekler verecek. *Kırmızı Ve Siyah*'tan itibaren yazarın fiktif dünyasına Zonguldak girer. Hikâye şehrin vâlisi Âkif Bey'e ithaf edilmiştir; birkaç yıl sonra kaleme alınan "Bir Dağ Ve Deniz Hikâyesi" de III. devre Zonguldak Me-

busu şair Celâl Sahir'e... Rize ise, Nahid Sırrı için "memleket edebiyatı"nın başlangıç yeridir. "Bir Dağ Ve Deniz Hikâyesi"nin başında yazdıkları bu bakımdan önemli. Nahid Sırrı orada söyle(n)diği noktalarda şübhesiz ki haklıdır ve eserleri ile de bu haklılığını isbatlar. Ankara ise, usul usul "memleket edebiyatı"ndan ayrılarak etkisi 1940 ve hattâ 1950'li yıllara kadar sürecek ikinci bir İstanbul edebiyatı oluşturma gayretiıidedir. Dolayısıyle Nahid Sırrı da Ankara'yı mekân seçtiği eserlerinin "memleket edebiyatı"na dahil olmadığını düşünerek Karadeniz'e yönelir.

Madem ki, farkına dahi varmadan, hikâyenin temel unsurlarından söz açıldı; şahıs ve mekân gibi, zamanda da Nahid Sırrı'nın ilginç seçiciliğine dikkat çekilmeli. Nahid Sırrı'nın yakın dönem Osmanlı tarihine olan ilgisi, meraklı okuyucularının mâlûmudur. Devrin gazete ve dergilerinde kalmış tarih konulu epeyce bir yazısının oluşu, *Sultan Hamid Düşerken* gibi en iyi romanlarımızdan sayılan bir eserinde yine aynı tarihî dönemi seçişi, Nahid Sırrı'nın bu ilgisinin bariz işaretleridir. O günler için –hiç mübalâğasız– en başarılı tarihî roman ve hikâye yazarı olması mümkün iken, Nahid Sırrı'nın fiktif eserlerinde çoğunlukla yaşanan ânı tercihi önemli. Bu tercihte devletin resmî edebiyat ideolojisinin de bir payı var mı dersiniz? Popüler edebiyatın ve popülist yazarların desteklendiği o günler hatırlandığında bu soru çok da mânâsız değildir. Sonunda tarihî romanın popülist yazarları da yetişecektir; ama, Nahid Sırrı onlardan biri olmayı düşünmez bile. Elinizdeki kitapta da masallar hariç, epitopu tek tarihî hikâye var.

Nahid Sırrı'nın geniş bir konu yelpazesi olmadığı iddiasındakilere verilebilecek en iyi cevap bu ciltteki hikâyelerdir, sanırım. Değişik yaşta, cinsiyette, eğitimde, meslek-

te insanların birbirinden farklı kaderleri, kederleri, aşkları, kıskançlıkları, hayâl kırıklıkları, hasretleri, varlık ve yokluk-ları, varoluş ve yokoluşları Nahid Sırrı'nın konu skalasını teşkil eder. Îmaların, mimiklerin, söylenmeyenlerin söylediklerinden, teferruattan hoşlananlara Nahid Sırrı'nın eserlerinin vereceği çok şeyler var.

M. Kayahan Özgül

EVE DÜŞEN YILDIRIM

EVE DÜŞEN YILDIRIM

I

Her zamandakinden ağır adımlarla Ahmet Şükrü Efendi bahçe kapısından içeri girince, iki oğlunu avluda buldu. Geldiğini anlar anlamaz ayağa kalkmış, kendisini bekliyorlardı. Yaşlı adam biraz kısık, âdeta sürüklenen bir sesle, "Merhaba çocuklar! Treni kaçırdım da otobüsle geldim" dedi. Kaşları çatık, gözleri düşünceli, rengi biraz soluktu. Yüzü belki on yaş ihtiyarlamıştı.

Gelini Şayeste, büyük oğlu Namık'ın karısı, koşa koşa evden geldi. Elinden bastonunu, başından kasketini aldı, ceketini çıkarıp içerden getirdiği hırkayı giymesine yardım etti. Üstünde yemek örtüsü ve yemek takımları bulunan tahta masaya dayanmış, iki oğlu hep ayakta duruyorlardı. Bastonu, kasket ve ceketi götürmek üzere giderken, Şayeste kapının eşiğinden sordu: "Efendibaba, yemeği getireyim mi?"

"Getir bakalım."

Ahmet Şükrü Efendi sofranın başındaki yerine oturduktan sonra cevap vermişti. Ve bu cevabı o kadar hevessiz ve neşesizdi ki, bir şeye pek fazla sıkıldığını anlayarak ötekiler merak ettiler. Esasen birkaç gündür de halinde bir acayiplik sezmişlerdi. Solunda oturan küçük oğlu Sait - uzun boylu, gür siyah saçlı ve kestane rengi gözlü, yirmi, yirmi bir yaşlarında bir genç- ağabeyisi Namık'a gözleriyle, "Nesi var? Neden böyle meraklı görünüyor?" gibi bir işaret etti. Artık otuzuna geldiği ve altı senedir evli bulunduğu halde, Namık da babasının karşısında kardeşi kadar sessiz,

çekingendi. Onun sualine aynı ihtiraz içinde, "Ne bileyim? Nasıl sorayım?" manasını ifade eden bir işaretle mukabele etti. Şayeste mutfak kapısından çorba kâsesi ile görününce, Şükrü Efendi havluyu boynuna sardı.

Çorbayı hiç konuşmadan ve kaşıktan ağızlarına çekerken galiba dördü de biraz gürültü ederek içtiler. Sonra Şayeste masanın ucunda ve kaynatasının karşısındaki yerinden kalktı, büyük kâse ile tabakları götürdü. Bir dakika sonra, bol etli patlıcan doldurulmuş bir sahanla mutfaktan geldi.

Ahmet Şükrü Efendi tabağını sahanın önüne sürüp çatalını uzatmışken, birdenbire vazgeçti. Cebinden bir mektup çıkararak büyük oğluna uzattı.

"Bunu hızlı oku. Şayeste ile Sait de duysunlar" dedi.

Namık mektubu aldı. Babasının emri mucibince, yüksek sesle ve ilk mektepte kıraat dersi yapan bir çocuk kadar dikkatli ve renksiz bir okuyuşla okudu. Kâğıtta şöyle deniyordu:

"Muhterem ağabeyim Şükrü Bey,

Bu mektup size İstanbul'da bir hastahane köşesinden, Cerrahpaşa'nın bir koğuşundan gönderiliyor. Yazan adam bir deri bir kemik kalan ellerinin son kuvvetini sarfederek yazmıştır. Umarım ki, bu vaziyette mazinin bütün nizâlarını, bütün dargınlıklarını unutur; sade can üstünde bulunan adamın kardeşiniz olduğunu düşünürsünüz. Evet ağabey, pek yakında öleceğim. Bunu çok güzel hissediyorum. Zaten etmesem bile etrafımdakiler istemeye istemeye anlatıyorlar. Her gün saatlerce âdeta ölü gibi yatıyorum. Uyumadığım halde gözkapaklarımı kaldıramıyor, bir hareket edemiyorum. O zaman beni kendimden geçmiş zannederek serbestçe konuşuyorlar. Yersizlikten alınamayan, sıra beklemeye tâbi tutulan hastalar varmış. Bu münasebetle,

yatağımın kaç güne kadar serbest kalacağına dair tahminler yürütüyorlar. Zaten doktorlar da zannederim ki artık ne yapılsa beyhude olduğu fikrindeler. Eskisi gibi meşgul olmuyor, birkaç beylik lakırdıdan, üstünkörü bir muayeneden sonra başka hastalara geçmeyi tercih ediyorlar.

Çok yorgun ve çok mahzun ölüyorum, ağabey. Senelerce didindim. Girişmediğim iş kalmadı. Zengin olmak için neler düşünmedim, neler yapmadım. Daima felek önüme engeller çıkardı. 'Artık her şey yoluna girdi' diye kendi kendime düşündüğüm anda, her sefer her şeyin mahvolduğunu gördüm. En fazla ümitlerle giriştiğim son büyük iş de tam bir muvaffakiyetsizlikle neticelendi. İşte bunun kahrıyla yatağa düştüm. Karım da dört sene evvel tıpkı böyle bir vaziyet karşısında kederinden ölmüştü. Fakat ben ondan da bedbahtmışım ki, zavallı kızımı bir komşu evinde, tamamen bir sığıntı vaziyetinde bırakarak geberiyorum. Kızım, Muazzez'im şimdi on sekizini sürüyor. Babası olduğum için söylemiyorum, fakat misli ender bir güzelliktedir. Onu yanına al ve namuslu bir adama verinceye kadar muhafaza et, ağabey. Hem merak etme, size uzun zaman yük olmaz. Tanrının günü gelip kendisini benden isterlerdi. Hatta biri hastahaneye gelip istedi. Fakat ben yavruma kimseleri layık bulamadım ki! 'Yakında mutlaka zengin olacağım. Giriştiğim işlerin birinden biri beni elbette zengin edecektir. Kızıma o zaman daha iyi, daha kibar, daha mükemmel bir koca bulurum. Biraz daha bekleyeyim' diyordum. Halbuki yavrucağı şimdi eller elinde sığıntı bırakıp gözlerimi kapayacağım. Yalvarırım sana ağabey, geçmişi unut. Bu mektubu alır almaz İstanbul'a gel. Zannetmiyorum ki bir iki günden fazla ömrüm kalmış olsun. Seni bir kerecik dünya gözüyle göreyim. Şayet sen gelinceye kadar bir emr-i Hak vaki olursa, hastahanenin dahiliye koğuşunda hemşire Müzeyyen Hanım çocuğun bulunduğu yeri

sana söyleyecektir. Daha fazla yazamıyorum. Hepiniz hakkınızı helal edin. Oğullarının gözlerinden, senin ise hürmetle ellerinden öperim kardeşim.

Biraderiniz
Hüsnü"

Namık mektubu hiç fasıla vermeden, cümle nihayetlerinde bile bir saniye durmadan okumuştu. Bitirip başını kaldırınca, babasının kalın kaşlar altında biraz fazla gömülmüş gözlerini yaşla dolu buldu. Onun gözlerini bir kere de annelerinin öldüğü gün böyle yaşlı görmüştü.

Mutadı vechiyle boynuna dolamış bulunduğu havluyu çıkarıp atarak, Ahmet Şükrü Efendi ayağa kalktı.

"Bugün hiç iştahım yok" diye söylendi.

Sonra, ani ve mühim bir karar veren bir adam edasıyla Şayeste'ye hitap etti. "Sen bavula çamaşır filan bir şeyler koy. Akşamüzeri tekrar gelmek zahmeti olmasın. Sait'le gönderirsin. Daireden zaten izin de aldım. Bu akşam İstanbul'a gidiyorum."

Evde ancak onun suallerine cevap vermek, kendisine hiçbir şey sormamak âdetti. Fakat Şayeste o kadar sıkılmış ve asabileşmişti ki, bu âdeti bozmaya cesaret etti.

"Biraderinizle barışmaya mı gidiyorsunuz efendim?"

Suale muhatap olmak Ahmet Şükrü Efendi'nin canını sıkmamıştı. Bir dertleşme ihtiyacı içinde izahat verdi.

"Evet, tam on yedi senedir kendisini görmedim. Birbirimizi bir kere görmeden ölürse, hicranını ömrüm oldukça unutamam."

"Bu kadar hasta olduğu ne malum?"

Bu ikinci sual karşısında, aile reisinin biraz çukurdan bakan siyah ve hâlâ yaşlı gözleri birden hiddetle doldu. Ses

sertlendi. "Ne demek istiyorsun? Yani 'Can üstündeyim' diye yalan mı yazmış?"

Şayeste bu küçük birader hakkında öyle şeyler işitmiş ve öğrenmişti ki, onun yalan söylediğine de pekâlâ hükmedebilirdi. Hatta en ziyade buna hükmedebilirdi. Fakat tevil etmeyi münasip buldu.

"Öyle demek istemedim efendim. Lakin hastalar hemen daima kendilerini olduklarından çok fena zannederler."

Ahmet Şükrü Efendi'nin taşmaya hazırlanan hiddetine bu cevap üzerine sükûnet geldi. Saçları tamamen beyazlanmış olduğu halde hemen hiç dökülmemiş başını sallayarak dedi ki: "Maatteessüf bu sefer öyle değil. Başka bir yerden de ayrıca haber aldım."

Yemeğe devam etmeyerek sofradan ayrıldığı için, oğulları da yeni gelen sahana el sürmeden ayağa kalkmışlardı. Yaşlı adam hem evde kalmak hem de çocuklarından ayrılmak istemiyordu.

"Sait, sen de bizimle beraber şehre kadar gel. Sonra bavul için tekrar dönersin" dedi.

Evden çıktıkları vakitte, Cebeci'den Ankara'ya giden trenin hareketine tam kırk beş dakika vardı. İstasyonun yanında otobüse binerek Taşhan Meydanı'na gitmeyi tercih ettiler.

II

Şayeste yalnız kalınca, pilavla meyvayı da yemek masasının üzerine getirmiş, tek başına sofraya oturmuştu. Fakat lokmalar ağzında büyüyor, ağzında büyüyen lokmaları bir türlü yutamıyordu. İktisat Vekâleti mümeyyizlerinden Sadrettin Bey'in evine üç gün evvel giren ve o zamandan

beri hiç susturulmayan gramofon, henüz adedi birkaçı geçmeyen plakları bitirip bitirip tekrar çalarken, genç kadın uzun uzun düşündü. Eğer can üstünde oluşunu biraz hayret ve şüphe veren düzgün bir lisanla ve uzun tafsilatla anlatan hasta, kimbilir ne maksatla kasten mübalağa etmiş, yalan söylemişse, mesele yoktu. Ancak kaynatası hakikaten kardeşinin son saatlerine yetişecek ve eliyle gözlerini kapatacaksa, İstanbul'dan onun kızıyla beraber döneceğinde tereddüt edilemezdi. Halbuki bu eve ayak attı atalı Şayeste tek hanım olmuş, çünkü Namık'la Sait'in annesinin, yani Ahmet Şükrü Efendi'nin hareminin vefatından bir sene sonra eve gelin gelmişti ve yarım saat evveline kadar, mevcut vaziyetin daha uzun zaman değişmeyeceğinden emin yaşamıştı. Çünkü yaşlı adam bir ikinci defa evlenmemeye dul kaldığı günden kati karar vermişti. Bitirmek üzere bulunduğu liseden sonra hukuka girmeye hazırlanan Sait için de, teehhül daha birkaç sene hatıra gelemezdi. Şimdi ise eve bir küçükhanım, yaşlı gözlerini kurutmak için şüphesiz ki nazlandırılacak ve şımartılacak bir küçükhanım geliyor demekti. Ve onun on sekizini sürdüğünü ve misline ender tesadüf edilir bir güzelliğe sahip bulunduğunu, işte babası haber veriyordu.

Misline ender tesadüf edilir güzelliğiyle yarın birdenbire kocasının karşısında göreceği bu genç kız, acaba Şayeste'nin huzur ve saadeti için bir büyük tehlike teşkil etmeyecek miydi? Gerçi Namık çapkın bir adam değildi, ciddi ve vicdanlı bir erkekti. Fakat her gün göreceği çok güzel bir kızın cazibesi karşısında metanetini muhafaza etse bile, kızı için için sevmeyeceği, hiç olmazsa ikisi arasında bir mukayese yapa yapa karısından soğumayacağı ne malumdu? Sonra da, ilk önce galiba on yedisinde babasının evin-

den kaçan, hayatı türlü serserilikle geçen ve ahir ömründe hastahane köşelerinde can vermeye hazırlanan bu Hüsnü Efendi kimbilir nerede, ne çeşit bir kadınla evlenmiş, kızını nasıl terbiye etmiş, kimbilir hangi muhitlerde büyütüp yetiştirmişti?.. Bu genç kız babasının iddia ettiği kadar güzel olmasa bile, kimbilir ne çeşit bir şeydi?..

Kocasının üzerinde nüfuzu olsa, Şayeste ayrı bir eve çıkmak için ısrar ederdi. İmalat-ı Harbiye fabrikalarının muhasebesinde çalışan kaynatasının eline ayda ancak seksen beş lira, kocasının eline ise yüz on iki lira para geçiyor, bu sene liseyi bitirecek olan küçük kardeşin masrafı da baba ile büyük oğlun sırtına yükleniyordu. Birikmiş biraz paraları da vardı. Sait için her ay muayyen bir şey vermek şartıyla yine ayrı eve çıkabilirlerdi. Fakat saçları babasından evvel seyrekleşmeye başlayan bu otuzluk erkek, onun karşısında ağız açmaya cesaret edemiyordu. Kendisine şimdi "Bu kızı getirme, karım istemiyor!" demek haddi olmadığı gibi, yarın da "Biz ayrı çıkıyoruz, bu kızla beraber yaşamayı karım istemiyor!" demek haddi olmayacaktı. Zaten rivayete göre bir iki defa hapishaneleri de boylamış olan serseri amcasının kızı gelirse Namık'ı bekleyen şey, çok güzel bir mahlûku gece gündüz karşısında görmek değil miydi? Her erkeğin latif bir mazhariyet sayacağı böyle bir şey için de, bu iradesiz adamı babasına karşı isyan ettirmek nasıl mümkün olabilirdi?

Şayeste kendi kendine, âdeta yüksek sesle söylendi. "Herhalde aşiftenin biridir. Eminim ki, hiç olmazsa eğlenmek, vakit geçirmek maksadıyla, hiç olmazsa bana nisbet olsun diye kocamı elimden almaya çalışacak!"

Cebeci sırtlarının ta nihayetinde, küçük, ışıkla, rüzgârla dolu ve kırlarla vadilere hâkim evin hayatında belki de

pek uğursuz bir devir başlıyordu. Şayeste sofradan kalktı, çok çatkın bir çehre ile, canı hiç istemeye istemeye, Ahmet Şükrü Efendi'nin bavulunu hazırlamaya başladı.

Fakat on, on beş dakika içinde her şeyi hazırlamış, yerleştirmiş, bitirmiş bulunuyordu. Kocasından ancak iki yaş küçük olduğu için taravetini de artık kaybetmeye başlayan Şayeste, çok hamarat, çok tertipli bir ev kadınıydı.

Zaten vaktiyle Namık'a kız aranırken de bu meziyetine tama edilmiş, "Pek çalışkan ve işgüzar bir kızmış!" diye öyle güzel değilken ve fakir bir dul annenin bilmem kaçıncı çocuğu olmasına rağmen eve gelin getirilmişti.

III

Hasta kardeşini dünya gözüyle görmek Ahmet Şükrü Efendi'ye nasip olmayacaktı. Ertesi günü Haydarpaşa vapurundan köprüye çıkar çıkmaz hemen bir otomobile atlayarak gittiği Cerrahpaşa Hastahanesi'nde, kısa boylu ve kıpkırmızı kravatıyla pek müftehire benzeyen tüysüz bir genç kâtip, "Komisyoncu Hüsnü Efendi mi? Ha, şu dahiliye koğuşunun 11 numaralı yatağındaki hasta değil mi? Yarım saat evvel öldü" demişti.

Ve bu haberi alır almaz, Ahmet Şükrü Efendi çocuklar gibi hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Senelerden beri ağzına ismini almadığı kardeşini bu kadar sevdiğini, ölümüne bu derecede yanacağını yolda ona gelirken bile bilmiyordu. Aynı zamanda şimdi kendi kendinden, hodgâmlığından, manasız ve çirkin gururundan da nefret ediyordu. Kardeşinin ümitsiz bir halde bulunduğunu başkaları bir iki gün evvel yazdıkları halde, "Ancak bizzat çağırır, gelmemi rica ederse giderim!" diye beklemiş, kendiliğinden kalkıp

gelmemişti. Eski kinleri ve eski hiddetleri ölüm yatağının başında bile unutmamıştı. Zavallı kendisini kimbilir nasıl beklemiş, gözlerini dünyaya kimbilir ne ümitsiz kapamıştı!

Kardeşinin vefatı kadar, son saatindeki bir hareketi de Ahmet Şükrü Efendi'ye dokunmuştu. Hasta, can verirken kızının başucunda bulunmasına razı olmamıştı. Zavallı çocuğa bu genç yaşında bir ölüm manzarasını, can çekişen bir babanın ölüm manzarasını göstermemek istemiş, en son dakikalarının eriştiğini anlayınca biraz iyileşen, kurtulacağı muhakkak görünen bir adam neşesi takınarak -buna muvaffak olarak!- kızı göndermişti.

"Artık tehlike geçti. Beni seviyorsan gidip biraz dinlen yavrum" diye ısrar etmiş; onu merhameten misafir edildiği eve yollamıştı. Kız daha orada, babasız kaldığından bihaber bekliyordu.

Ahmet Şükrü Efendi bunları anlatan ev sahibine, "Beni hemen çocuğun yanına götürünüz!" diye rica etti. Bu, Hüsnü Efendi'nin eski komşularından kendi gibi ihtiyar bir zevceden başka hiçkimsesi olmayan mütekait bir memurdu. Cenazenin kaldırılmasına ait işlerle yarım saat sonra dönüp meşgul olmak üzere, hemen hastahaneden çıktılar.

Komşunun evi zaten beş dakikalık bir yerde idi. Sokak içinde, gün görmez ve eski bir ahşap ev. Kapısını çalar çalmaz hemen ayak sesleri, kapıyı bir an evvel açmak için merdivenden çılgın gibi inen ayak sesleri duydu. Pek mühim bir habere intizaren bu evde tetik üzerinde durulduğu belli idi. Kapı derhal açılmıştı.

"Babam, babam nasıl?"

Hastanın ölüm yatağında yazmış olduğu gibi, misline nadir tesadüf olunacak derecede güzel bir kızdı. Ağlamak-

tan kızarmış gözlerine ve sapsarı kesilmiş yüzüne rağmen, yine harikulade güzeldi.

Hayatında ilk defa olarak karşısına çıkan yeğenini bu kadar ıztıraplı ve bu kadar bedbaht görünce, Ahmet Şükrü Efendi artık her tedbir ve ihtiyatı unuttu. Genç kızı titreyen omuzlarından tutup kendine çekerek, "Senin baban artık benim, yavrum" dedi.

Üç gün sonra İstanbul'dan ayrıldılar. Genç kızın evlerinde misafir kaldığı ihtiyarla karısı, hiç çocukları olmadığı için senelerden beri ona âdeta evlat nazarıyla bakmışlardı. Ankara'dan çağırılan amca gelmezse kendisini hakikaten evlat edinmeye hazırlanıyorlardı. Hele kadın, "Hüsnü Efendi ile haremini ilk tanıdığımız zaman bu Muazzez daha dört yaşında idi. Bize çocuğumuzdan ayrılıyoruz gibi geliyor" diye derin derin içini çekiyor, gözleri dolu dolu oluyordu. Hiç olmazsa bir hafta on gün daha Ankara'ya dönmemeleri için ısrar ediyorlardı. Fakat Ahmet Şükrü Efendi inat etti.

"Daireden ancak iki gün için izin aldım. Hemen gitmek elzem" diyordu. Kalabilirdi. Lakin Cebeci'deki açık ve ferah evde ve üç genç arasında kızın daha çabuk teselli bulacağını, avundurulmasının daha kolay olacağını zannediyordu.

Muazzez'e karşı hissettiği zaaf ve muhabbetin eşini, ancak ilk çocuğu olan Namık'ın küçüklüğünde duymuştu. Kıza muamelesinde, oğullarına ve hatta gelinine karşı daima gösterdiği mütehakkim edadan bir zerre yoktu. Babasını da kaybedince dünya üzerinde kendisinden başka kimsesi kalmayan bu zavallı çocuğa karşı, hudutsuz bir merhamet duyuyordu. Bu merhamete, kızın bu derecesini tahmin etmemiş olduğu güzelliği için de bir nevi hürmet hissi karışı-

yor gibiydi. Eminönü'ndeki büyük mağazaları dolaşarak ona birçok şey satın almıştı. Fakat babasının soğuk topraklara daha yeni verildiği günlerde Muazzez'in bunları istemeyeceğini, bunlara bakmayacağını düşünüyordu. Aldığı şeyleri paket paket getiriyor, hiçbir şey demeden bavula koyuyordu. O kadar çok şey almıştı ki, bir bavul daha tedarikine mecbur oldu.

Üç gün sonra, bir Perşembe günü, yola çıktılar. Muazzez'in bütün eşyası ufarak bir çantaya sığmıştı; Hüsnü Efendi'nin serseri ve talihsiz hayatında kaç şehir, kaç kasaba dolaşmış, vapurlara girmiş, trenlere, otomobillere sığınmış bir eski çanta... Sırtında ise hayli eskimiş ve hayli ufalmış kahverengi bir manto, başında örme bir bere vardı. Kıyafeti, Şişli apartmanlarındaki kibar hanımefendilerin hizmetçileri tarafından da elbette hakir görülecek bir kıyafetti.

Fakat Haydarpaşa istasyonuna geldikleri zaman, bütün başlar ona çevrildi. İhtiyar komşu ile karısı, istasyonda Ahmet Şükrü Efendi'yi kucaklarlarken bile ağladılar. Muazzez kendilerine uzun uzun mendil salladı.

Bindikleri ikinci mevki kompartımanında, biri taze ve biri pek yaşlı iki kadınla iki küçük çocuk vardı. Ahmet Şükrü Efendi bu kompartımanı mahsus seçmişti. Fakat yine trenin bütün genç erkekleri birer ikişer kere koridordan geçerek kıza dikkatli dikkatli, saygısız saygısız baktılar. Onun gençliği ve güzelliği, ne kadar müteessir ve mükedder görünürse görünsün, kendisini küstah ve istekli nazarlarla seyretmek için erkeklere demek ki bir hak, bir imtiyaz veriyordu. Muazzez bu nazarların farkında bile değildi. Arada bir ağlıyor, bazen de başını pencerenin kenarına dayayıp dışarıları seyrediyordu.

Bir müddet Sapanca gölüne bakarak avundu ve Sapan-

ca istasyonunda sepetlerini trene uzatarak bağrışan köy kadınları ve çocukları kendisini meşgul etti. Sonra yine başını amcasının omuzuna koyup uykuya daldı.

Kımıldanıp çocuğu rahatsız etmekten korkarak, Ahmet Şükrü Efendi hiç uyuyamadı. Çok istediği halde, bir kızı dünyaya gelmemiş olan yaşlı adam, başı omuzuna dayalı uyuyan ve uykusunda mahzun mahzun içini çekerek ara sıra titreyen ince kıza karşı duyduğu himaye ve sevgi hislerini hiçbir zaman bu kadar kuvvetle hissetmemişti. Ankara istasyonuna vardıkları vakit, başını dışarı çıkardı, kalabalığın içinde oğullarıyla gelinini arayıp buldu.

Zaten onlar da kendisini görmüş ve yaklaşmışlardı. Ahmet Şükrü Efendi kompartımanın penceresinden eğildi, yanında duran Muazzez'i göstererek, "İşte yeni kardeşiniz, benim küçük kızım!" dedi.

Namık'la Sait, kızın karşısında şaşırmış ve şaşırdıklarının farkında olmadan bakıyorlardı. Şayeste'nin esmer yüzünden de hafif bir kızıllık bulutu geçti. Şükrü Efendi'nin telgrafı Cebeci'deki eve vardı varalı, yola çıkan bu misafiri genç kadın pek büyük bir merakla bekliyordu. Fakat onun bu derecede güzel olacağını hakikaten tahmin edememişti. Genç kız trenden indiği vakit ona sarılıp yüzünü öpmekten, evvelce buna karar vermiş olduğu halde kendisini bir şey menetti. Âdeta soğuk bir sesle, "Safa geldiniz!" dedi.

Kocası ile kaynı da sıkılmış görünüyorlardı. Sessiz sessiz el verdiler ve "Safa geldiniz!" bile diyemediler...

Önlerinde iki ağır bavulla bir küçük çantayı güçlükle taşıyan bir ihtiyar hammal, kalabalık arasında istasyondan dışarı çıktılar. Ahmet Şükrü Efendi müşteri bekleyen otomobillerden birine yaklaştı ve ilk önce Muazzez'i bindirdi. Sait'e şoförün yanında oturmak düşüyordu. Fakat Namık

içeriye, öne alınmış ve yanında Sait'in oturabileceği yere bavullar konmuştu. Şayeste'nin gözleri hep kocasının üzerinde kaldı.

İstasyondan Taşhan meydanına giden yolda her iki kardeş de sessizce şehre, trenden bakılırken kalenin altında âdeta ezilmiş gibi durduğu halde şimdi gittikçe meydana çıkan ve Mayıs güneşinin şeffaf ışığı altında yayılan Ankara'ya baktılar. Onu hiç bu kadar canayakın ve güzel görmemişlerdi.

IV

Hayatının kimbilir ne kadar zamanını Muazzez'in geçirmeye mecbur olacağı ev Cebeci sırtlarında, Ankara'da uzun müddet kalarak iyi bir hatıra bırakmış saltanat valilerinden biri tarafından yaptırılmış büyük eski köşk de dahil bulunduğu halde hemen bütün evlerin gerisinde, mavi boyalı bir evdi. Hayli geniş bir bahçesi de vardı. Ankara-Kayseri hattının ilk istasyonu olan Cebeci'ye tren yahut otobüsle varılınca insan kendisini biraz İstanbul'un Bakırköy taraflarında sanıyordu. Sonra, hemen hiçbir nizama riayet etmeden yapılmış evlerle dolu bir sırtta eğri büğrü ve yamrı yumru yollar takip edilerek çıkılıyor, ancak bir iki köşkün bulunduğu bir düzlüğe varılıyordu. Uzaklarda bütün dağlar vardı ve sağ tarafta Çankaya'nın yeşillikler ortasındaki köşkleri, onun aşağısında Yenişehir'in kârgir binaları ve üzerinde kalesiyle karşıda eski şehir, eski şehrin harap ve üstüste evleri görünüyordu. Geceleri Çankaya yollarının elektrikleri muazzam bir camiin mahyaları gibi parlıyor, Yenişehir'le Ankara'da bin ışık yanıyordu. Evin her gün yeni çiçekler açan bir bahçesi, ferah, aydınlık odaları vardı. Ve öğle saatlerinde bile, bu odaların pencerelerin-

den mütemadiyen rüzgârlar giriyor, yüksek tepenin üzerinde temiz kokular getirerek esen ve pencerelerin sakız gibi beyaz perdelerini püfürdeten rüzgârlar giriyordu.

Muazzez'in görür görmez sevdiği bu evde saatler çok muntazam, sakin, üzüntüsüz geçiyordu. Her sabah sekizden evvel Ahmet Şükrü Efendi ile Namık evden çıkıyor, Cebeci istasyonuna iniyorlardı. Birisinin dairesi Ankara istasyonunun meydanında, diğerininki de civarında idi. Cebeci'den sekize on kala hareket eden trenle işlerine gidiyorlardı. Pek az sonra da, elinde defterleri ve kitapları, Sait liseye gitmek üzere evden ayrılıyordu. Yine her sabah tam yediye doğru karşıdaki kalenin eteklerine düşen Erzurum mahallesinde oturan Emine isminde orta yaşlı bir kadın geliyor, iki üç saat çalışarak bütün ağır hizmetleri yapıyor, bahçeyi sulayıp temizliyor, yemeklerin pişmesinde de Şayeste'ye yardım ediyordu. Akşamları Sait babasıyla ağabeyinden biraz erken eve dönüyor ve hemen her akşam Ahmet Şükrü Efendi elinde bir hediye ile eve gelerek, "Şuna bak bakalım, kızım. Ben beğendim ama, bilmem ki sen beğenecek misin?" diye bunu Muazzez'e uzatıyordu.

Muazzez kendisine hakikaten bir baba muamelesi eden bu amcayı çok seviyor, ona karşı oğulları ile gelininin gösterdikleri ihtirazlı, çekingen muameleye şaşıyordu. Pek teklifsiz bir baba kız gibi geceleri uzun uzun sohbetler ediyorlardı. Her dört beş ayda bir değişen işinin ilk muazzam hülyaları içinde halin sefaletlerini farketmeyerek, hatta etrafına farkettirmemeye de muvaffak olarak yaşamış olan Hüsnü Efendi, en çok frenk romanlarında görülen garip bir insandı. Bazen en alicenap adamların yapamayacakları kadar necip hareketlerde bulunurken bazen da insanı hemen hemen hapse götürebilecek işler yapardı. Karısı, yani

Muazzez'in annesi ise, kocasının her sözünde bir keramet bulup onun bütün şaşaalı tasavvurlarını ağzı açık dinleyen ve ipeklere, kürklere ve elmaslara garkedileceği günü sabırsızlıkla bekleyen bir kadındı. Ve bunu, alelekser murdar otellerin ot yatakları üstünde sabahtan akşama kadar uzanıp aynada yüzüne bakmakla vakit geçirerek beklemişti. Zaten de bir iş yapmaktan âciz, çelimsiz ve hastalıklı idi. Muazzez, bu anne ile babanın yanında, bir nevi eşya gibi Anadolu'nun şehrinden şehrine, kasabasından kasabasına gitmekle geçen çocukluk ve genç kızlık hayatını amcasına baştan başa anlatmıştı. Ahmet Şükrü Efendi sözlerini büyük bir alaka ile dinliyor, ne kadar tafsilat verse kâfi bulmayarak boyuna yeni sualler soruyordu. Hikâye ettiği şeylere Muazzez bazen kahkahalarla gülüyor, bazen de annesinin Mersin'de kederden ölüşü, yahut da geçen sene Samsun'da baba kız üç gün aç kalışları gibi hazin yerlerde ağlamaya başlayarak hikâyesini yarı yerde bırakıyordu. O zaman, ihtiyar adam da gözyaşlarını güç tutarak, Muazzez'i yeniden neşelendirmek için ne yapacağını bilemiyordu. O sert ve mütehakkim Ahmet Şükrü Efendi genç kızın yanında âdeta gençleşmiş, âdeta çocuklaşmış gibiydi.

Muazzez'in Sait'le de arası çok iyi idi. Sait ona Himaye-i Etfal sırasında kiralık kitaplar veren kitapçıdan daima romanlar getirip mektep hayatına dair hikâyeler anlatıyordu. Fakat Namık'a karşı genç kız daha biraz çekingen duruyor, onunla yarım saat samimi olsa, bu samimiyeti artık birkaç gün bulamıyordu. Şayeste'ye gelince, meydanda bu kanaati hasıl ettirecek bir sebep olmamakla beraber, bu kadının kendisini sevmediğini Muazzez pek güzel hissetmişti. Ve bu evde herkesle çok iyi geçinmek hakkındaki kararına rağmen, Şayeste'de sezdiği bu âdeta düşman eda kararını

bozmaya kendisini sevkediyor, bazen "Abla" ve bazen "Yenge" dediği kadına karşı soğuk davranıyordu. İki üç çift laftan başka aralarında bir söz geçmeden geçirdikleri günler, pek de nadir değildi.

Gelini ile yeğeni arasındaki bu soğukluk Ahmet Şükrü Efendi'nin nazarından kaçmamıştı. Birgün, ötekiler bahçede iken Şayeste'yi odasına çağırdı ve yavaş bir sesle dedi ki: "Kızım, Muazzez bizim evimizde, senin hanımı olduğun evde misafirdir. Anasız, babasız, kimsesiz bir kızdır. Onu mahzun etmemek hepimizin boynumuza borçtur."

Ahmet Şükrü Efendi pek yavaş bir sesle, halinde hiç asabiyet, şiddet, tahakküm olmadan konuşuyordu. Fakat Şayeste yine bu konuşmayı Muazzez'in eve getireceğinden korktuğu nizalara, buhranlara ve hatta felaketlere bir mukaddeme bularak âdeta sararmıştı. Daha kaynatası sözüne devam ederken, gayriihtiyari duvardaki takvime baktı, Muazzez'in kaç günden beri Cebeci'ye gelmiş olduğunu zihninde hesapladı. Haziran'ın ikisi idi ve Muazzez geleli on dört gün olmuştu.

Biraz sinirli bir sesle cevap verdi. "Kendisine gayet iyi muamele ettiğimden eminim, efendim. Bir gün de, 'Ev işlerine bak, bana yardım et' demedim. Görüyorsunuz tabii, sabahtan akşama kadar ya gündüz uykusuna yatıyor, ya da bahçede roman okuyor!"

"Vallahi kızım, keşke 'Bana yardım et' desen, kendinle beraber çalıştırsan. Bunu aranızda samimiyet bulunduğuna delil sayarak memnun olurdum. Fakat sen onun vücudundan haberdar değil gibi bir tavır takınıyorsun."

Karşısındakinden cevap alamayınca, Ahmet Şükrü Efendi âdeta hırçınlaştı. "Bir şey demiyorsun, Şayeste. Susmanı yeğenimi sevmediğine bir delil sayacağım."

"Efendibaba, tekrar ediyorum, kendisine hiçbir fena lakırdı söylemedim. Hiçbir sözümle kalbini kırmadım. Daha ne yapmamı istiyorsunuz?"

"Onu sevmeni istiyorum."

Genç kadın yine cevap vermemişti. Ahmet Şükrü Efendi'nin sesindeki hırçınlık fazlalaştı.

"Bu çocuğun suçu, kabahati ne ki kendisini sevmiyorsun? Zaten yavrucuk evimizde misafir. Geleli üç kere kısmeti çıktı. Merak etme, burada çok kalmaz."

Şayeste acaba ne diyecekti? Cevaba hazırlanıyordu. Fakat aralarına sanki bir şey girdi. Aralarından güya ki bir şey yükselerek ikisini de durmaya, susmaya, bakmaya âdeta mecbur bıraktı. Bu bir kahkaha idi. Açık pencerelerden giren Haziran kokularından sıcak, bütün perdeleri mütemadiyen kımıldatan rüzgârlardan okşayıcı ve odadaki mebzul ışıktan berrak bir kahkaha: Muazzez gülüyordu. O kadar berrak, o derecede taze, aynı zamanda böyle serbest ve hâkim bir kahkaha ile gülüyordu ki, sade Şayeste değil, bu gülüşü Ahmet Şükrü Efendi bile biraz endişe ile dinledi. Her ikisi de bu gülüş bir türlü bitmek bilmezken birbirlerine baktılar. Sonra kadın, "Allah versin de gelin olup bir an evvel gitsin" dedi.

Ahmet Şükrü Efendi cümlede gizlenen ve belki de taşmaya hazırlanan şeyleri dinlemekten, hatta anlamaktan çekinerek odadan çıkmıştı. Yalnız kalınca, gözlerinde endişeden ziyade hiddetle Şayeste bahçeye baktı. Penceredeki tül perdenin arkasına gizlenmeye tenezzül etmeden baktı.

Ne ise, kız kocasıyla beraber değildi. Bu kahkaha onun sözlerine yahut onun şerefine değildi. Havuzun başında, evdeki kedinin yeni yürümeye başlayan yavruları ile oynuyor, onlara gülüyordu. Yalnızdı.

V

Namık, Muazzez'le ilk önceleri oldukça resmî kalmış, genç kıza yavaş yavaş ısınabilmişti. Fakat ısındıktan sonra da ona muamelesi daima küçüğünü fazla şımartan bir büyük birader muamelesi oldu. Sabahları kahvaltı etmek üzere bahçedeki masaya oturdukları zaman, kendisini meydanda bulmazsa pencereye seslenirdi: "Küçükhanım, küçük hanımefendi. Bu ne tembellik böyle!"

O zaman Muazzez'in gülüşü işitilir, taze ve tatlı ses, "Şimdi geliyorum ağabey!" diye cevap verirdi.

Bu sesin nadiren mutfaktan mukabele ettiği de olurdu.

"Aman efendim, hemen iftiranız hazır. Bu sabah kahvaltınızı size ben hazırladım."

Sonra da, iki eliyle tuttuğu tepsiyi itinalarla taşıyarak, sabah ışığının tazeliği ortasında bahardan taze, genç kız meydana çıkardı.

Akşamları ona gâh bahçede gayet ciddi bir eda ile roman okur bulduğu zaman, okuduğu bu romanın anlatabileceği ve öğretebileceği şeyleri düşünerek memnun olmuyor; lakin kumral başını bir dikişin üzerine eğilmiş bulursa büyük bir haz duyuyordu. Kendisini bu son günlerde birkaç kere Şayeste ile beraber sinemaya, bir kere de turneye çıkarak Ankara'ya uğramış olan Darülbedayi'e götürmüştü. Ve her sefer, Muazzez ağır tuvaletler içinde türlü edalar ile yürüyen hanımefendilerden yüz kere ziyade nazar-ı dikkati celbetmiş, bütün başlar hep ona çevrilmiş, genç kız biraz utangaç ilerlerken etraftan hep fısıltılar yükselmişti.

Ve bu fısıltıları duydukça, Muazzez'in güzelliğinin uyandırdığı alaka ve takdiri hissedip gördükçe, Namık'ın

kalbi garip bir hisle dolmuştu. İftihar ve sevince, biraz da esefe benzeyen bir his...

Fakat duyduğu bu şeyleri tahlil etmiyor, mevcudiyetini saran ve kaplayan kudretin mahiyeti hakkında da hiçbir şüphe duymuyordu. Sait'in Muazzez'i sevdiğini hissettikten sonra da kendi aşkını anlayamamıştı.

Onu evlerinde bir bahar rüzgârı kadar taze ve pak görmek istiyordu. Ve ancak bunun içindir ki, birkaç talip hakkında uzun uzun tahkikat yapmış ve bu tahkikat neticesinde bu taliplerin esaslı kusurlarını öğrenince her sefer daha büyük bir memnuniyet duymuş, babasının razı olup söz kesmesine imkân bırakmamıştı. Ve yine bunun içindir ki, Sait'in genç kızı bir sevda ve ihtiras havasıyla sarsmasına, hatta kimbilir, belki de birgün cüretini ilerleterek onu kollarına alıvermesine dayanamayacak, razı olamayacaktı.

Sait'in genç kızı sevdiğini ise, kendisine yaptığı yaltaklıklardan anlamış; sonra da, sabahları gelip Şayeste'ye yardım eden Emine Kadın'dan onun imtihanlara çalışmak üzere geçen senelerdeki gibi mektebe gitmeyerek bütün günlerini evde geçirdiğini öğrenince, zannı, şüpheleri kati bir kanaat şeklini almıştı. Bunu Emine Kadın'dan kendi zannıyla tesadüfi olarak öğrendiği günün akşamı, yalnız bulundukları bir sırayı kollayarak kardeşine sordu: "Sait, sen derslerine çalışmak üzere mektebe gitmiyor musun?"

O biraz bozulmuş ve kurnazlığa kalkmıştı. "Dersler çoktan kesildi, ağabey."

"Derslerin çoktan kesildiği malum. Fakat eskiden yine mektebe gitmez miydin? Arkadaşlarınla beraber sınıfta çalışmak âdetindi."

"Evet, lakin daha ziyade laf atmak üzere giderdim. Halbuki bu sene son sene. Onun için yine alay geçerim diye

mektebe gitmeye cesaret etmiyorum, yalnız çalışmayı tercih ediyorum."

Bu izahatla kanaati hiç de değişmeyen Namık cevap vermemiş, meseleyi babasıyla bir an evvel halletmeye içinden karar vermişti. Ve ertesi sabah, artık gittikçe daha sıcaklaşan bir hava içinde âdeta terlemeye başlayarak istasyona giden bozuk yolu inerken, babasına demişti ki, "Sait bütün gün evde kalıyor, hiçbir yere çıkmıyormuş. Bilmem siz ne fikirdesiniz? Bana bu pek tabii bir şey gibi gelmiyor."

"Niçin?"

"Geçen seneler ders çalışmak için hep mektebe gitmez miydi?"

"Belki evde daha rahat çalışıyordur. Bu sene de son senesi. Ne kadar iyi çalışması mümkünse öyle çalışsın, değil mi?"

"Ben onun iyi çalışmak için evde kaldığını zannetmiyorum."

"Ya niçin kalıyor?"

"Muazzez için!"

Ses bir bıçak gibi keskin ve artık serbest, ihtirazsız çıkmıştı.

"Sait çocuktur. Böyle bir şey hatırına bile gelmez."

"Şimdi dünyada çocuk var mı, efendibaba? Hem zaten çocukluğu nerede? Yirmi birinde koskoca bir oğlan! Muazzez'e baktıkça renkten renge giriyor. Şüphe etmek bir müddet hiç hatırıma gelmemişti. Sonra bilmem nasıl oldu, vaziyetindeki başkalığı hissettim. Her haline daha fazla dikkat etmeye başladım. Zaten pek dikkat de lazım değil ya! İnsanın âdeta gözüne batıyor. Bir şey söylemiyorsunuz baba!"

Evet, Ahmet Şükrü Efendi bir şey söylemiyordu. Kendisiyle hiçbir zaman böyle bir akran gibi münakaşalar ederek konuşmamış olan oğlunu sükût içinde dinlerken, Ş-

yeste ile beş on gün evvel aralarında geçen sözleri hatırlıyor, genç kadının Muazzez için, "Allah versin de bir an evvel gelin olup gitsin!" diyen hırçın sesi kulaklarında çınlıyordu. İstasyona yaklaşmışlardı. Ahmet Şükrü Efendi bu bahsi kapamak istedi.

"Ben böyle bir şey farketmedim. Esasen Muazzez'i nasıl olsa yakında gelin edeceğiz. Sait'le Muazzez zaten yalnız da evde kalmıyorlar ki! Karın daima yanlarında. Hem ikisine de emniyetim vardır."

Namık babasına ters bir cevap vermemek için dudaklarını ısırmıştı. Fakat ne cevap verebilirdi? Sait'le Muazzez arasında bir izdivacı babası elbette münasip bulamaz, Sait'i bu kadar gençken hemen kendi yaşında bir kızla evlendirmeyi tabii istemezdi. Ancak, bu iki kardeş çocuğu birbirlerini şiddetle sever ve isterlerse, bu hâli şüphesiz büyük bir felaket saymayacak ve razı olacaktı. Ve birdenbire, Namık buna tahammül edemeyeceğini hissetti.

Fakat Muazzez'i sevdiğini hâlâ bilmiyordu. Sevdiğini bilseydi de kızı kollarına almayı, ona malik olmayı istemek zaten hatırına gelmeyecekti. O kendisi için gökteki yıldızlar kadar uzaktı. Sade onun huzuruna, onun sesini duymaya, onun gülüşünü dinlemeye muhtaçtı. Ve onun gözlerinde sevginin ışığını görmeye ve sesinde sevginin zebunluğunu duymaya rızası yoktu.

Onu, evlerinde bir bahar rüzgârı kadar taze ve pak görmek istiyordu.

VI

Namık'ın altı sene evvelki izdivacında aşk hiçbir rol oynamamıştı. Ahmet Şükrü Efendi dul kalınca kendisiyle, biri

henüz küçük olan iki çocuğuna bakmak üzere eve bir kadın gelmesi icap etmişti. Ve Şükrü Efendi kendisini tekrar evlenecek yaşta görmediği ve belki de hayatında ona karşı sevgisini izhara hiç de çalışmadığı halde hatırasına sadık kalacak kadar ölen karısını sevdiği için artık bekâr kalmaya karar vererek, büyük oğlunu evlendirmeyi münasip bulmuştu. Şayeste'yi ona daire arkadaşlarından biri tavsiye etmiş, Şükrü Efendi'nin ayrıca yaptığı tahkikat da uygun düşerek söz kesilmişti. Vaktiyle olsaydı, bu iş sonuna kadar görücüler vasıtasıyla yapılır, Namık da karısının yüzünü ancak düğün günü koltukta görebilirdi. Lakin zamanlar değişmişti. Bundan dolayı Namık müstakbel zevcesini daha evvel, söz kesilip nikâh kararlaştıktan sonra teyzesinin evinde bir kere gördü.

Şayeste yirmisini geçmişe benziyordu. Dört sene evvel ölen kocasından aldığı tekaüt maaşına bekâr dikişi dikmekten kazandığı bir parayı ilave ederek geçinmeye çalışan orta yaşlı bir kadının ilk evladıydı. Uzun boylu, saz benizli, çekik siyah gözlü bir kızdı. Kendisine muhakkak ki güzel denemezdi. Ancak Namık'ın hayatı daima babasına mutlak bir itaat içinde geçmişti. Ve zaten mazisinde daha güzel ve alımlı kadınlar tarafından verilmiş hiçbir hatıra yoktu. Genç kız hatta enikonu çirkin bile olsaydı, babası istedikten sonra "Hayır!" demeye cesaret edemeyecekti. Evlendi evleneli de kendisini mesut sanıyordu.

Muazzez'in huzuru, varlığını eşsiz bir bahar havasıyla sarmıştı ve Sait'in onun etrafında her gün daha fazla dolaşmasını göre göre kendisini sevdirmesi imkânı hatırına gelinceye kadar, bu havanın huzur ve saadetini hiçbir şey ihlal etmemişti. Kardeşinin her gününü Muazzez'le ve şüphesiz ki başbaşa geçirmesinden doğabilecek tehlikeleri

babasının ortadan kaldıracağını ise, bir gün ümit etmiş; fakat aralarında geçen o kısa muhavere o ümidi derhal yok etmişti. Bunun üzerine sükûn namına her şeyi kaybetti. Sebeplerini tahlil etmiyor, lakin artık gündüzleri dairede kalamaz, akşamı bekleyemez, işine çalışamaz bir halde bulunuyordu.

Ankara istasyon meydanının soluna düşen Devlet Demiryolları İdaresi'nin en üst katında, pencerelerinden Keçiören'in ilerisindeki dağların bile seyredildiği güzel nezaretli odası kendisine dar, kapanık ve karanlık geliyor; o vakte kadar kendileriyle pek güzel geçindiği ve muhabbetlerinden zevk aldığı arkadaşlarının sözlerine kulak misafiri bile olmaya tahammül edemiyordu. Önünde Sivas-Erzincan hattı üzerinde açılacak bir tünel resminin çıkarılacak kopyası vardı. Eskiden azami bir haftada bütün parçalarıyla bitirebileceği bu iş üzerinde dört gündür çalışıyor, yine dörtte birini yapmamış bulunuyordu.

Babasını ikaz etmeye yahut onun muavenetini istemeye teşebbüs ettiği günden üç dört gün sonra, öğle tatilinden ancak bir saat geçip geçmemişken, kısım şefinden izin alarak daireden ayrıldı. Taşhan'a gelip otobüsle doğru Cebeci'ye gitti. Sait'i Muazzez'in yanında yakalamaya ve eğer aralarında bir şey varsa bunu gözleriyle görüp anlamaya mutlak ve yenilmez bir ihtiyaç duymuştu. Halbuki eğer Sait'le Muazzez birbirlerini sevmezler ve yahut birbirleriyle evlenemezlerse, istikbal Muazzez'in tel ve duvağıyla başka bir eve gelin gitmesi değil miydi? Ve bu istikbalin gecikmeyeceğini de o gün babası konuştukları sırada kendisine söylememiş miydi? Lakin Namık Muazzez'i sevdiğini bir türlü anlamıyor, bilmiyor; sade genç kızın kendi kardeşinin kollarında bir oyuncak olmasına, kirlenip örselenmesi-

ne razı olamıyordu. Faraza Muazzez'le Sait'i sevişirlerken bulursa ne yapacaktı? Bunu da tayin etmemiş, hatta bu ciheti düşünmeden Cebeci'ye varmıştı.

Karısını taşlıkta buldu. Beti benzi herhalde çok berbattı ki, Şayeste'nin hatırına hasta olmasından başka bir ihtimal gelmedi. Zaten dün de başının iki günden beri biraz ağrıdığını ve elindeki bir işin bir türlü bitmek bilmediğini anlatmıştı.

Yaklaşarak, elini onun alnına koydu. "Ne oldun? Rengin çok fena."

"Biraz kırıklığım var."

"Derece koyayım. Elimle bir şey anlayamadım."

Fakat Şayeste henüz bunu derken Namık'ın gözleri etrafı araştırmaya başlamıştı. Evden, mutfaktan, bahçeden, hiçbir taraftan bir ses gelmiyordu; galiba karısı evde yapyalnızdı. Kısılmış bir sesle sordu: "Sait'le Muazzez neredeler?"

Derece getirmek üzere eve girmek üzere iken Şayeste durdu ve omuzlarını silkerek, "Dışarı çıktılar" dedi.

Erkeğin sesi bu sefer sertlenmişti. "Nereye çıktılar?"

Şayeste kocasının yüzüne baktı. Artık eve girmekten vazgeçmiş, biraz evvel "Hasta mı?" diye duyduğu endişeyi tamamen unutmuştu. Genç kadın Namık'ın gizlemeye çalıştığı telaş ve hiddeti pek güzel görmüş ve anlamıştı. Ve onun kalbindeki aşktan hâlâ haberdar olmadığını da zannetmediği için, "Nereye gittiler?" diye sorarken onun belli ettiği telaş ve meraktan tahammül edilmez bir elem ve ıztırap duydu. Bir lahza içinde vücudu buz kesilmiş, içine büyük bir ağlama arzusu gelmişti. Ve kendisine bu ıztırapları veren adamdan intikam almak isteyerek, bir yara içinde neşter gezdirmekten hoşlanan bir cerrah gaddarlığıyla dedi ki: "Onlar evde oturmazlar. Bugün Esatlar tarafına gide-

ceklerdi. Yol üzerinde çok tenha bir ağaçlık varmış. Orada kitap okuyacaklarmış."

"Sen de kendilerinin bu tenha ağaçlıkta saatlerce yapyalnız vakit geçirmelerine müsaade ettin, öyle mi? Aşkolsun!"

"Niçin müsaade etmeyecek mişim?"

Namık karısını hiç bu andaki gibi görmemişti. Şayeste'nin yüzünün hatları hiddetten büyümüş ve rengi sapsarı olmuştu. On yaş ihtiyarlamışa benziyordu. Elleri kalçalarına dayalı, başını sallarken, âdeta haykırarak tekrar etti: "Niçin müsaade etmeyecek mişim?"

Erkek cevap vermedi. Onun da hiddetten beyni uğulduyor, dişleri kilitleniyordu.

"Ben burada Muazzez Hanım'ın bekçisi miyim, muhafızı mıyım? Yaptığı iş tehlikeli bir işse, bebek değil ya, kendisi düşünsün!"

Bir dakika durup acı acı güldükten sonra Şayeste ilave etti: "Hem sanki niçin hiddetlendin, ben bilmiyor muyum?"

Fakat artık bu sual Namık'ın varlığında bir kırbaç tesiri yapmıştı. Genç adam karısının üzerine yürüdü. Ancak kadın susmadı. Hatta daha acı, daha fena ve daha açık söyledi: "Kıskanıyorsun değil mi? Ben götüremiyorum diye kıskanıyorsun değil mi?"

Elleri hâlâ iki kalçasının üzerinde, Şayeste yavaş yavaş geri çekiliyor, yüzü takallüsler içinde, rengi bir mevta kadar sarı, zehirli bir gülüşle gülüyordu. Ve şimdiye kadar kocasına hiç belli etmemek istediği ıztırabını artık tamamen bağırmak, haykırmak ihtiyacı içinde tekrar etti: "Kıskanıyorsun, değil mi?"

Lakin erkeğin sağ eli birden "şırak!" diye yanağına indi. Ve bu tokattan Şayeste'nin yüzü ateş gibi yandı, gözlerinden yaşlar boşandı.

"Utanmaz!"

Namık çok boğuk bir sesle bu sözü söyledikten sonra dışarıya fırlamıştı. Yaz güneşinin çiy ziyası ile hâlâ her taraf parıltılar içinde yanıp tutuşuyordu. Evde on dakikadan fazla kalmamış olacaktı. Ve zavallı adam öyle büyük bir dehşete garkolmuştu ki, onları, çok tenha ağaçlıklar altında uzanarak, güya kitap okumaya giden mücrimleri aramak artık hatırına gelmedi. Koşar gibi adımlarla rastgele ilerledi ve kendisini İncesu'yun kenarlarında buldu. Müthiş haberi vererek kalbinin zulmetlerine bu merhametsiz ve korkunç pencereyi açan kadından uzaklaşmak ve kaçmak için oraya kadar koşmuştu. Birden kendisini tahta parmaklıklarla çevrili küçük bahçenin önünde buldu. Ankara'ya dolan, her işe giren ve asıl mesleklerinin ne olduğu meçhul Macarlardan biri de iki ay evvel burada güya bir gazino vücuda getirmişti. Birkaç cılız ağaçla bir iki yırtık tente güneşle mücadele ediyor ve boş tahta masaların ortasında çıplak ve sarı vücuduna siyahımtırak bir prostela geçirmiş dev kadar bir garson uyukluyordu. Ismarladığı ve el sürmediği bir bira şişesinin önünde Namık saatlerce düşündü.

Nihayet anlamıştı. Seviyordu. Çılgın bir aşk ve ihtirasla seviyor ve kıskanıyordu.

VII

Sait ilk günden beri Muazzez'e gönlünü vermişti. Fakat onu bilerek ve isteyerek, mücadelesiz, ıztırapsız, sevdiği için mest ve bahtiyar ola ola sevdi.

Hayatında hiç macerası olmamış değildi. Hemen üç seneden beri uzun boyu, geniş omuzları ve güzel yüzü ile Taşhan'la Samanpazarı arasındaki kalabalık yolda gezdikçe,

başındaki mektepli kasketine rağmen hemen annesi olacak yaştaki birçok kadınların da iltifat ve vaatler gönderen nazarlarıyla karşılaşmış, bu nazarların arkasından gitse uzun zaman yarım bildiği sırrı tamamen öğreneceğini anlamıştı. Fakat buna rağmen gitmeye cesaret edemiyor, genç kızlarla yapılan seyranlar ise hafızasında pek az şey bırakıyordu. Hayatına hemen ilk giren kadın bir bar kadını olmuştu.

Bundan sekiz ay evveldi. Sınıftaki zengin bir müteahhidin daha mektep sıralarında böyle âlemlerin kurdu geçinen oğlu, kendisini Zuhal Barı denilen bir yere götürmüştü. Bu, Memurîn Kooperatifi'nin bulunduğu noktadan az ileride ve sokak içerisinde ufacık bir yerdi. Büyük memurinden ve müteahhidinden esnaf çıraklarına ve inşaat amelesine kadar sınıf sınıf ve çeşit çeşit halkla hıncahınç dolmuş bir yer. Ve yarıçıplak, çoğu sanki maske takmış gibi boyalı birçok kadın. Bunların arasında mahalle kadınlarının yanını belini alamıyor diye tarif ettikleri kadar şişmanları, elektriğin lütufkâr ziyasına ve türlü boyanın hilesine rağmen yine kırkında görünecek kadar yaşlıları, vesveseli ev hanımlarının bile hizmetçi olarak tutmakta mahzur görmeyecekleri derecede çirkinleri, İstanbul'un yangın yerlerinde insanı gözetleyen bedbahtlar gibi adileri vardı. Fakat birkaç tanesi de zararsız, hatta bir tanesi oldukça güzeldi ve bütün bu çıplak ve çıplaklığı kiralık olduğunu teşhir eden ve kıvranıp gerinen ve terinin kokusu gittikçe artarak havayı gittikçe kaplayan kadın eti, buluğun ihtiraslarını daha hemen hiç tatmin etmemiş olan genç mektepliye zaaf ve heyecan verdi.

Kadınlar bu yere ilk defa olarak gelen çok genç ve güzel erkekle pek alakadar olmuşlar, Sait'in arkadaşını hemen hepsi tanıdığı için yanlarına gelerek onunla konuşmuşlar-

dı. Hele bir tanesi, kısaca boylu ve esmer, belki biraz yaşlı, lakin işveli ve güzel gözlü bir kadın âdeta musallat olmuş, zorla ve "Pek az biliyorum, utanırım" tarzındaki itizarlarına ehemmiyet vermeden birkaç dansa kalkmaya kendisini mecbur etmişti. Bir müddet sonra da, hemen hepsinin perdeleri inik localardan birine üç erkekle beraber çekilip gittiği halde, iki kere daha kendisiyle dansetmek üzere yine aşağı indi. Ve her inişte daha sarhoş, daha laubali ve daha çapkın, başını Sait'in omuzuna, göğsüne dayayıp onu temaslarıyla tamamen kazanmaya çalışarak türlü şey söyledi. Üç defa da şampanya ve meyva yollamış, bu münasebet kendi tarafından, lütfuyla kuruluyormuş gibi bir ehemmiyetli eda alan kıllı yüzlü ve cesim ağızlı garson her seferinde gülerek, "Hayriye Hanım'dan" diye haber vermişti.

Saat bir buçukta Sait kalkıp gitmelerini teklif etmiş, öteki razı olmamıştı. "Çocuk musun yahu? Baban kaça kadar kaldığımızı nereden bilecek? Çalışmak üzere bende misafirsin diye bildikten sonra eve erken dönülür mü? Hem bu işte galiba sana ekmek çıkacak!"

Ekmek çıkmak, bu ne tuhaf tabirdi! Fakat Sait de gevşemiş ve gitmeyi söz olsun diye istemişti. Üçe doğru arkadaşı dedi ki: "Hayriye 'dışarıda bekleyin' diye işaret ediyor."

Sait o zaman locaya baktı. Perde artık kapalı değildi. Kendisine şampanya içiren ikisi şişman ve biri âdeta ihtiyar üç erkeğin biri, garsonun dayadığı hesap pusulası hakkında herifle münakaşalara girişmişti. Öteki ikisi de Hayriye'ye hararetli hararetli bir şeyler söylüyorlardı ve kadın loca kapısının önünde başını sallıyor, omuzlarını silkiyordu. Artık hiç de neşeliye, mültefite benzemiyor, eski yaltaklıklarını tamamıyla bırakmış görünüyordu. İki genç, vestiyerden şapkalarını alırlarken, Hayriye'yi birdenbire

yanlarında buldular. Sırtında bir manto, başında siyah bir tül vardı. "Beni İstanbul Pastahanesi'nde bekleyin" diye fısıldadıktan sonra hızla uzaklaştı.

Sait'in arkadaşı yavaşça, "Biz ağırlaşalım" dedi, orada şapkasını ve pardesüsünü bir türlü bulamadığı için vestiyere sıkışan bir adamla hasbıhale başladı. Bir dakika sonra, Hayriye'ye şampanya içiren o üç kişi merdivenden indiler.

"Tuu Allah müstahakkını versin, pisipisine seksen dokuz lira yedirdik!" diye homurdanıyorlardı. Sait o zaman gençliğinin zaferi karşısında derin bir gurur duymuştu.

O geceden sonra, tam sekiz ay, haftada iki üç kere Hayriye'nin Bentderesi taraflarındaki evine gitmişti. Şimdi Siyahgül'de, Ankara'nın en iyi barında çalışan kadını her sefer kendine daha tutkun, daha meftun buluyordu. Fakat Sait bu sevgiye mukabele edemiyor, bu münasebetin zevki onun için deriden kalbe nüfuz edemiyor, geçemiyordu. Ve Muazzez'in geldiğinin haftasında hayatının bu hemen ilk kadınını çirkin ve adi, işvelerini iğrenç ve tahammül edilemez bir şey bulmuş, onun hiç yoktan çıkarıp gözyaşları ve çılgın buselerle bitirdiği kıskançlık sahnelerinden birini, kendisine birdenbire bir zincir gibi ağır gelen bu rabıtayı kesmek için bir bahane yapmıştı. Ve bu et ve sinir rabıtasının teninde bıraktığı kirleri, Muazzez'i saran havanın temiz ve leziz ışığında yıkayıp temizledi.

VIII

Ahmet Şükrü Efendi ile Namık daima biraz acele ile ve treni kaçırıp işe geç kalmak endişesi içinde yedikleri öğle yemeğini bitirip işlerine gitmek üzere evden ayrıldıktan ve öğle güneşinin kuvveti belli belirsiz azalmaya başladıktan

sonra, Sait'le Muazzez de bir iki haftadan beri evden çıkıyorlar, tepelerden İncesu yoluna inerek İmrahor köylerine giden ağaçlık yolda yoruluncaya kadar yürüyorlardı. Sonra da en gölgeli ve güzel yeri seçiyor, okumak için uzanıyorlardı. Sait ders kitaplarını okuyor, Muazzez kira ile alınmış romanlardan birine dalıyordu.

Babasıyla beraber senelerce şuradan şuraya dolaşmış olan Muazzez'in doğru dürüst bir orta tahsili yoktu. Fakat hemen de kendi kendisine okumayı öğrenen genç kız başka çeşitte bir şey okumaya tahammül edememekle beraber, eline roman ve hikâye ismini taşımak şartıyla ister telif ve ister tercüme ne geçse, mutlaka sonuna kadar okur ve vaka kahramanlarının mukadderatı kendisini şiddetle alakadar ederdi. Ve Sait cinayet ve polis romanlarını edebiyat saymayacak kadar lisede malumatını genişlettiği için Muazzez'e ancak bir nevi romanlar, adına edebî denilen romanlar getiriyordu. Bunlar sevdadan, buseden ve ihtirastan bahseden kitaplardı. Bu romanlardaki vakalar sonunda gözyaşları, felaketler, hatta ölümle neticelense bile, ateş gibi yanan başını sevgilisinin omuzuna bir dakika bırakan sevdalının ebedî bir saadet hatırası ile avunabileceği anlatılıyor ve tek bir aşk saatinin bazen bütün bir zavallı hayatı güzelleştirecek kadar ulvi olabileceği öğretiliyor; bazen de aşk karşısında her hissin, her mantığın ve her vazifenin susarak eğilmesi icap edeceği ispat olunuyordu. Ve Sait'in intihabıyla bu kitapları edinip okuyan Muazzez, okuduğu romanlarda anlatılan delikanlılar kadar güzel bir gencin kendisini kollarına almak ihtiyacıyla ta yanında ürperip yandığını pekâlâ hissediyordu.

Fakat, hemen daima yapyalnız kaldıkları ağaçlar altında başlarını kitaplardan kaldırıp arada bir konuşurken, aşktan

ve arzudan hiç bahsetmediler. Bu gençlikleri ve güzellikleriyle ikisi de birbirlerine doğru geldikleri için, mutlaka birbirlerine kavuşacak birer su gibiydiler. Bununla beraber, artık yenemeyecekleri bir zaafın pençesinde birbirlerinin kollarına düşecekleri ana kadar sadece birer arkadaş gibi konuştular.

Ağaçların altında kendilerine bir yer seçmelerinden iki üç saat sonra gölgeler artarak akşam yaklaşınca, kalkarak ağır ağır eve dönüyorlardı.

Şayeste'nin evlilik hayatında ilk defa olarak kocasından bir tokat yemesi, onların yedinci yahut sekizinci seyranları esnasında olmuştu. Ancak Namık karısına o tokatı attıktan sonra âdeta kaçtığı eve akşam bitkin bir halde dönmüş ve Muazzez'le Sait bahsini bir daha hiç açmamıştı. Zaten o kavgadan sonra yalnız kaldıkça asla konuşmamışlar, daima dargın kalmışlardı.

Karyolayı Namık Şayeste'ye bırakmış, kendisi sedirin üzerinde yatar olmuştu. Şu kadar ki, hane halkının yanında dargınlıklarını belli etmiyorlardı. Her şeye dikkat eden ve küçük şeylerde mutlaka yeni bir vaziyetin işaret ve alametlerini keşfetmeye çalışan Emine Kadın bile, belki henüz bir şey hissedememişti.

Namık karısını, "Yine yalnız çıkıp dolaşıyorlar mı?" diye sıkıştırmadığı gibi, çıkıp çıkmadıklarını anlamak üzere hiç vakitsiz eve de dönmedi. Ancak Şayeste bu sormayışından ve dönmeyişlerden bir ümit ve teselli bulmaya muktedir olamıyordu. Kocasının Muazzez için beslediği his basit bir arzu, küçük bir sevgi değil, büyük ve çılgın bir aşktı. Maceralar geçirmeden evlilik hayatına giren ve senelerce zevcelerine sadık kalan kocaların sonra birdenbire kapıldıkları o feci kasırga ve boralardan biriydi. Genç kadın

tehlikeyi ilk andan sezmiş, Namık'ın Muazzez'i ilk görüşünde duyduğu şaşkın hayranlığı da, bu hayranlığın sevgiye inkılabını da anlamış; lakin bu kadarını yine keşfedememişti. Çıkacak bir münasip kısmete kız verilir verilmez, Namık'ın bunu kabul etmek ıztırarında kalacağını, bir müddet ıztırap çektikten sonra da bu aşkın kâbusundan artık kurtulacağını zannetmişti. Fakat şimdi bu hesabında aldandığını anlıyordu. Çünkü bir kere Namık Muazzez'in gelin gitmesine imkân bırakmıyor, kızı her isteyende türlü kusurlar bularak Ahmet Şükrü Efendi'yi de kandırıyordu.

Kocasından o tokatı yediği gün Şayeste kani oldu ki, genç kızla kaynı arasında artık dönülemez bir vaziyet hasıl olması kendisi için en iyi şekildir.

Ahmet Şükrü Efendi, Muazzez'i Sait'e almak mecburiyetinde kalırsa, Namık kabil değil buna tahammül edemez, mutlaka ayrı çıkar; iki kardeş arasında da mutlaka bir daha aşılmaz bir duvar yükselirdi ve velev ki Namık babasına açıkça karşı gelmesin, iki kardeş arasındaki davada Ahmet Şükrü Efendi nasıl olsa küçük oğlunun tarafını iltizam edeceği için, iki evin yine ayrılacağı muhakkaktı. Yani bütün bu gürültüler neticesinde Şayeste kocasıyla yalnız kalmış olacak, kaynata tahakkümü çekmekten ve kayın hizmeti görmekten halas olacaktı.

Diğer taraftan, babasının emirleri altında yaşamaktan kurtulacak olan zayıf iradeli Namık hiç şüphesiz yine boyunduruk arayacak, yalnız yaşayacakları için de tabiidir ki, artık kendi tahakkümü altına girecekti. Ve aşkını uzun zaman o unutmayacak ve belki senelerce ıztırap çekecekse, Şayeste için bu pek de fena bir şey sayılamazdı ki! Kocasının bedbahtlığını her gün görürse, sızısı bir türlü yüzünden geçmeyen tokadın intikamını pek güzel almış olacaktı. Ya-

ni dikkatle ve mahirane hareket edilmek şartıyla, Şayeste için eve çöken bu felaketten kârla sıyrılıp kurtulmak imkânı vardı. Ve yediği o tokat, azmi ve iradesi üzerinde bir kamçı hizmetini gördü.

Ertesi gün, iki genç yine gitmeye hazırlanırlarken demişti ki: "Pek geç kalmayın. Bir de dönüşte sen tekrar çıkıp kahveye filan git. Ağabeyin eve gelince yalnız Muazzez'i görsün."

Halinde ve sesinde, bir cürme ortak olduğunu haber veren bir garip eda vardı ve tokadı bir kere daha hatırlayarak, acı bir tebessümle ince dudakları daha inceleşmişti. Bu halin, bu tebessümün karşısında Muazzez bir an kızardı ve Sait bir şey söylemedi. Yaptıkları bu gezmelerde öyle gizlenmesi lazım ve fena bir şey mi vardı? Her ikisi de bu fikirde değildiler. Hem niçin buna karşı Ahmet Şükrü Efendi lakayıt kalıyordu da Namık alakadar olacaktı? Bu hususta bir şey sorarsa, alınacak cevap üzerine artık Muazzez'in dışarı çıkmak istemeyeceğinden Sait birdenbire korktu. Muazzez de hiçbir şey sormamış, söylememişti. Sessizce çıktılar ve beraber geçirdikleri saatlerde bundan hiç bahsetmediler. Fakat dönüşleri öbür günlerden erken oldu. Sait kızı eve getirip bıraktıktan sonra, Musikî Muallim Mektebi'nin yanına düşen ve bazı yaz geceleri incesaz getiren bahçeli kahveye gitti, liseden iki arkadaşıyla orada tavla oynadı.

Eve döndüğü zaman, babası da, kardeşi de gelmiş bulunuyorlardı. Sait o akşam ağabeyisini geçen akşamlara nisbeten çok neşeli buldu. Lakin bu neşe kendisinin evde bulunmadığından ileri geldiği ihtimalini ciddiyetle hesap etti. Çünkü Namık bir müddet sonra sükûti oluvermiş, kaşlarını çatmıştı.

Ve Muazzez'le konuşmak şöyle dursun, artık onun bu-

lunduğu tarafa bile bakmamıştı. Ağabeyisinin de genç kızı sevebileceğini Sait ancak gece düşündü.

IX

Sait'le Muazzez'in kırlara ve hemen daima bodur ağaç gölgelerine iltica ederek geçirdikleri yalnızlık saatlerini ilk gıcıklayıp alevleyen şey, Şayeste'nin tavsiye ve tembihiyle seyranlarına verdikleri bu biraz esrarlı ve hileli şekil oldu. Ve aralarındaki ilk busenin saf ve masum bir nüvaziş değil, kilitlenmiş dudakların verdiği bir ihtiras busesi olmasına da belki en çok bu hal sebebiyet verdi.

Birbirlerinin kollarına birdenbire düştükleri o gün sıcak öyle müthişti ki, Macar Bahçesi'nin biraz ilerisindeki bir ağaçlığın altına geldikleri zaman, her ikisi de ter içinde kalmışlardı. Daha fazla gitmeye cesaret edemeyerek uzandılar ve kitaplarını okumaya koyuldular. Gittikçe suyu çekilen dere kendilerine bir mırıltı bile göndermiyor, ağaçlarda yaprak kımıldamıyordu. Önlerinden geçen yol da bomboştu. Eşeğine binmiş Ankara'ya giden veya Ankara'dan dönen tek köylü geçmiyordu. Mutlak sessizliği ihlal eden yegâne şey, yaz şarkısını terennüm eden böceklerin vızıltıları idi. Uzun bir sükûttan sonra, Sait başını kaldırdı. Muazzez'in bu kadar uzun zaman söz söylemeden durduğunu hiç bilmiyordu.

Genç kıza bakınca, uyuduğunu gördü. Kitap elinden kaymış, başını kolunun üzerine koymuştu. Bir yılan ihtiyatı ile, otların üzerinde hiç hışıltı etmeden ona yaklaştı. Muazzez'in yüzünde, boynunda, tamamen çıplak kollarında büyük ter taneleri vardı. Kaşları biraz çatılmıştı. Kızıl dudaklarının arasından bembeyaz dişleri görünüyordu ve

uykusu öyle rahat bir uykuya benzemiyor, göğsü biraz gayri muntazam inip çıkıyordu. Hafif bir mırıltı ile vaziyetini değiştirerek uyumakta devam etti.

İlk önce, Sait kendisine sadece enfes bir şeye bakarken duyulan hayranlıkla ve sevilen şeye bakarken insanı kaplayan meftuniyetle baktı. Bu meftuniyet ve hayranlıkta hürmete benzeyen bir şey bile vardı. Fakat üzerlerindeki ağaçlığın kâfi derecede siper olamadığı Temmuz güneşinin kudretiyle mi, Hayriye ile aylarca süren çılgınlık saatlerinin damarlarında bıraktığı ateşle mi, yoksa artık iki aydan beri devam etmeyen o sevda saatleri için varlığında birdenbire susayan ve şaha kalkan ihtiyacın ihtirasıyla mı, her nedense Sait damarlarında kan yerine çılgın bir alevin dolaştığını hissediyordu. Bir saniye içinde dimağında hiçbir düşünce kalmamıştı. Ve hiçbir şey düşünmeyerek eğildi, genç kızın hâlâ hafif mırıltılar çıkaran yarı açık ağzını dudaklarıyla kapadı.

Muazzez o zaman derhal gözlerini açtı. Ve ilk önce isyan ederek genç erkeği itmek, kalkmak, kaçmak istedi. Fakat dudaklarına bu Temmuz günü yapışan dudaklar, kendi dudakları kadar genç ve güzel dudaklar, ateş değer değmez birden alev kesilen eski ve ahşap bir ev gibi taze ve canlı vücudunu kavrayıp tutuşturmuştu. Gözlerinde, bütün yüzünde ve dimağında daha isyan varken, dudakları dudaklarını öpen bu dudaklara kilitlendi.

Ancak o buse bittikten sonra genç kız amcazadesinin kollarından sıyrıldı, ayağa kalkarak biraz dargın ve yorgun bir sesle ve onun yüzüne bakmadan, "Ben gidiyorum" dedi.

Sait şimdi bütün iradesini tüketmiş gibiydi. "Kalalım" diye rica edemedi ve kızı kollarına alamadı.

Her zamanki vakitten biraz daha erken ve ikisi de sa-

kin, iki genç eve döndükleri vakit, Şayeste aralarında bir şey geçmiş olduğunu anladı. Ve onların daha hiç öpüşmemiş olduklarına hiç ihtimal vermemişti. Bunun için, aralarında geçtiğini farzettiği şey hakikattekinden çok fazla ve başka şeyler oldu.

X

Sofradan kalktıkları zaman Muazzez biraz rahatsız olduğunu söylemiş, daha Ahmet Şükrü Efendi evde iken herkesten ayrılıp odasına çıkmıştı. Babası ile ağabeysi gittikten sonra, Sait büyük bir kabahat işlemişlerin çekingen sessizliği ile kitaplarını toplayarak gitmeye hazırlandı. Bahçeden geçerken, Şayeste kendisini çağırdı.

"Nereye Sait?"

"Liseye gideceğim."

"Seninle konuşmak istiyordum."

Şayeste'nin sesi yavaş çıkıyordu. Gayriihtiyari Sait yaklaştı. "Neye dair, yenge?"

"Kuzum, dün Muazzez'le aranızda ne geçti ki böyle birdenbire sana âdeta düşman kesildi?"

Sait hep aynı yavaş sesle ve mahzun mahzun sordu. "Bana düşman mı? O mu söyledi yenge?"

"Hayır, onunla bir şey konuşmadık. Fakat gören göz kılavuz ister mi?"

Sait bir şey söylemek istemiyor, susuyordu.

"Söyle ne oldu? Bana emniyet ederek söyle. Bu işte sana bir düşman değil, bir yardımcı olacağım!"

"Vallah hiç bir şey yok. Sade..."

Durmuştu. Şayeste ısrar etti: "Eee? Sade?"

"Sade... Ben bir kusur ettim. Bir an nefsime hâkim ola-

madım. O uyuyordu, kendisini birdenbire öptüm. Derhal uyandı ve bir dakika sonra fırlayıp kalktı."

"Fakat bir dakika?"

Sait sükût ediyor, yüzü kıpkırmızı, yere bakıyordu.

"Ancak bir dakika sonra fırlayıp kalktı, öyle mi? Şu halde pek hiddetlenmemiş demek!"

Sait yine susuyordu. Muazzez'le onun aralarında artık dönülemez bir vaziyetin husul bulması Şayeste'nin çok hesabına uyacaktı. Ve bu vaziyetin hasıl olduğuna hemen hemen kanaat getirmişti. Binaenaleyh, sukut-ı hayalinin sıkıntısı içinde dedi ki: "Açık konuşalım. Nihayet yirmisindesin, bebek değilsin. Bana doğru cevap ver: Muazzez'i pek çok mu seviyorsun?"

"Evet yenge, pek çok seviyorum!"

"Ondan ayrılırsan çok mu bedbaht olursun?"

Sait pek derinden, kalbinin en derin yerinden gelmiş bir sesle, "Evet" dedi.

"Peki, ne yapmak tasavvurundasın?"

O zaman Sait âciz bir tavırla geniş omuzlarını kaldırıp indirdi. Bu omuzların üzerinde yükselen başa bu çok geniş omuzların hiçbir azim ve kudret, hiçbir emniyet ve cesaret vermemesi garip bir manzara teşkil ediyordu. Kadın, istihfafla kaynına baktı ve kendi dar ve zayıf omuzlarını biraz kısarak, "Muazzez'e yeni bir talip daha zuhur etti. Haberin var mı?" dedi.

Sait'in büyük kestane rengi gözleri endişe ve ıztırapla yandı. Fakat ağzından hiçbir ses çıkmadı. İndirdiği kamçı darbesinin kâfi gelmediğini gören Şayeste, kamçıya tekrar müracaat etmek lüzumunu hissederek ilave etti.

"Hem bu cidden mükemmel bir kısmet. Belediyede mühendismiş. Tam iki yüz seksen beş lira aylık alıyormuş.

Babanın çok gönlü var. Galiba bu sefer Namık bile bir kusur keşfedemeyecek. Bu izdivacı doğrusu ben de münasip buluyorum."

Sait acı acı söyledi: "Beni kendine yardımcı bil, diyordunuz. Fakat bir taraftan da Muazzez'e koca aramakla meşgulsünüz!"

"Ne yapayım? Bu vaziyet bu şekilde devam ederse evim barkım yıkılacak!"

Sait yeni oturduğu iskemleden fırlayarak kalktı.

"Anlamadım yenge!" dedi.

Halbuki pek güzel anlamıştı. Zaten bundan kaç gün evvel şüphe etmişti. Şayeste dedi ki: "Açık söyledim, daha mı açık söyleyeyim! Dinle öyle ise: Namık da Muazzez'i seviyor!"

"Muazzez'in bundan haberi var mı?"

"Hayır. Zaten Namık'ın da kendi kendinden, kendi halinden yeni haberi oldu!

Üzerinden büyük bir yük kalkmış gibi, Sait yerine oturmuştu. Kadın devam etti: "Fakat bu vaziyet tabii ebediyen devam edemez. Günün birinde kendini kaybetmeyeceği, herhangi bir felaketin baş göstermeyeceği ne malum? İşte Muazzez'in bir an evvel kocaya verilmesini bunun için istiyorum. Meğer ki..."

"Meğer ki? Devam edin yenge, niçin sustunuz?"

"Ne diyeyim? Seni o kadar azimsiz, o kadar çocuk görüyorum ki!"

Sait gayet ciddi bir sesle, "Söyleyin yenge!" dedi.

"Sen birkaç gün sonra bütün imtihanlarını vermiş olacaksın, değil mi?"

Genç başıyla tasdik etti.

"Yani mektebi bitirecek, lise mezunu olacaksın?"

"Evet."

"Şu halde hemen bir iş bulup Muazzez'i de babandan isteyemez misin?"

Saadet bu kadar yakınında, ele geçmesi bu derecede kolay bir şey miydi?"

"İş bulabilirim. Elimde lise şehadetnamesi olduktan sonra herhangi bir daireye pekâlâ alırlar. Hem başka bir şey daha var. İş Bankası'nın üstündeki yazıhanelerin birinde bir muhasip arıyorlarmış. Hocalarımdan biri, "İstersen delalet edeyim" diye teklifte bulundu. Yetmiş, seksen lira kadar aylık vereceklermiş."

"Herhalde Muazzez'i isteyen bu mühendisle bir haftadan evvel söz kesilemez. Eğer o vakte kadar bu işi temin edebilirsen, kızı baban elbette sana vermeyi tercih edecektir. Biliyorsun ki Muazzez'i âdeta sizden fazla seviyor. Sana verirse kızı yanından ayırmayacağını düşünecektir. Bunu memnuniyetle kabul edeceğine eminim."

Sait bir çocuk sevinci içinde eğildi, yengesinin iki elinden ayrı ayrı öptü. Sonra kasketini başına geçirdi ve hızlı sesle, "Şimdi o muhasiplik meselesini takip edeceğim" dedi.

"Elinde kitaplarla mı?"

"Hayır, onları bir yere bırakırım."

"Mektep kasketini giyme de öteki şapkanı getireyim. Kasketle bir çocuk hissi verirsin; belki almak istemezler."

"Sahi yenge. Doğru düşünüyorsun."

Sait'in kasketi elinde, Şayeste içeri koştu ve onun gümüşi rengindeki fötr şapkası ile geri geldi. Memnundu. İşler istediği gibi olacaktı.

XI

Sait gittikten yarım saat sonra Muazzez aşağı indi. Rengi biraz soluktu. Taşlıkta Şayeste'ye seslendi. "Abla!"

O misafir odasında bir işle meşguldü.

"Buradayım, gel" dedi.

Muazzez içeri girdi. Kendisini bir kere Kulüp Sineması'nda, bir kere de Yenişehir'le Taşhan arasında işleyen otobüslerin birinde görüp tutularak ısrarlarla isteyen mühendis Halil Bey'in agrandisman bir fotoğrafı, masanın üzerinde duruyordu.

"Abla, sizde mavi bir ipek vardı. Ondan bana birazcık verebilir misiniz?"

Fakat Şayeste bu sözü duymamış gibiydi ve masanın üzerindeki itina ile çıkarıldığı belli resmi göstererek, "Bu Halil Bey'le evlenmeni peder âdeta aklına koymuş. Sen ne dersin?" diye sordu.

"Ne diyeyim, bilmem ki?"

"Biraz yaşlı değil mi! Otuz beşinde imiş. Belki daha fazla da vardır!"

Temmuz güneşiyle kaynayan ağaçların altında kendi dudaklarıyla birleşmiş kıpkızıl dudakları, yeni çıkmaya başlayan bıyık ve sakaldan usturanın hiçbir iz bırakmadığı bembeyaz yüzü ve bir Temmuz kadar ateş ve ihtirasla dolu büyük kestane rengi gözleri mi düşündü? Yeşil ve çekik gözlerinden hafif bir esef bulutu geçti.

Şayeste devam etti. "Benim kocamdan bile bir hayli büyük. Ben olsam varmazdım doğrusu."

Muazzez müteredditduruyor, kendisini sevmediğini ilk günden hissettiği bu kadına karşı ne cevap vereceğini tayin edemiyordu. Dedi ki: "Efendiamcam münasip görürse, ben bir şey diyemem."

Ve sonra, bu bahsin burada kalmasını isteyen bir eda ile ilk sözünü tekrar etti. "Sizde mavi bir ipek vardı. Ondan bana birazcık verin."

Akşamleyin erkekler eve üçü beraber geldiler. Sait'in yüzündeki neşeden Şayeste iyi bir haberi olduğunu anladı. Kendisini bir köşeye çekerek sordu: "Ne yaptın?"

"Oldu bile. Son imtihanım Salı günü. Çarşamba'ya başlıyorum."

"Babana söyledin mi?

"Hayır, tam başladığım gün söyleyeceğim."

Fakat Sait'in çok neşeli yüzüne mukabil, Namık'ın rengi uçuk ve kaşları çatıktı. Bütün yemek müddetince ağzından tek laf çıkmadı.

Yemekten biraz sonra, daha kahvesini içerken Ahmet Şükrü Efendi dedi ki: "Sait, yengenle Muazzez'i Mümeyyiz Sadrettin Beylere götür. Hanımına gündüz çarşıda rasgeldim de, 'Hiç gelmiyorsunuz' diye sitemler etti. Sizden biraz sonra biz de geliriz."

Büyük oğlu ile yalnız kaldıkları zaman, ihtiyar adam, "İş bugün kati bir şekil aldı gibi" dedi. "Bunu söylemek için yalnız kalmamızı istedim."

Namık, dili ağzında birdenbire kuruyarak, boğukça bir sesle ve anlamamış gibi sordu. "Ne işi bu efendim?"

"Canım, şu Halil Bey meselesi."

"Ha, o kart herif mi? Evet, bugün gelip sizinle yine konuşmuş. Tesadüfen öğrendim."

Sevgili yeğenine münasip bulduğu kocanın, damadının böyle tezyif edilmesi Ahmet Şükrü Efendi'yi âdeta hiddetlendirmişti.

"Namık, niçin kart herif diyorsun! Evet, toy çocuk değil. Fakat o kadar genç isteyince de beş parasız birini kabul etmek lazım. Kızı ne ile geçindirecek?"

"Böyle bir gencin Muazzez'i hemen ayrı bir eve çıkarması şart değildi ya! Bizimle beraber oturur, kudretlerine göre

masrafa karışırlardı! Hem esasen Muazzez'in derhal kocaya verilmesi elzem mi? Biraz beklemesinde ne mahzur var?"

Muazzez'in kocasını her gün görmenin, Muazzez'in bir başkasıyla mesut olduğunu her gün görmenin nasıl bir felaket olacağını hiç bilmiyor gibi, bunu tahminden tamamen âciz gibi konuşuyordu. Ve kaşları çatılmış, sesi dikleşmişti. Mütehevvir, Ahmet Şükrü Efendi onu dinliyordu. Namık'ı hiç böyle sert ve böyle pervasız görmemişti. Gelininin sesi, gelininin temennisi kulaklarında bir daha çınladı. Onun gözleri ateşlenerek ve sesi hırçınlaşarak, "Allah versin de bu evden bir an evvel gelin gitsin!" diye mukabele edişini sanki tekrar duydu.

Nefsine tamamıyla hâkim olmaya çalışarak ve hakiki vaziyeti, oğlunun bu muhalefetindeki hakiki amilleri hiç anlamamış gibi dedi ki: "Senin bu adam aleyhinde bir bildiğin varsa onu söyle. Şimdiye kadar isteyenleri reddetmek için makul sebepler gösterdin. Ben de bunları kabul ederek kızı vermedim. Şimdi bir büyük adamın, bilir miydim ben, bir müdîr-i umumînin, bir mebusun da kendisine damat etmekte tereddüt etmeyeceği bir talip karşımıza çıktı. Soyu sopu belli. Tahsili mükemmel. Hiç evlenmemiş. Üç yüz liraya yakın aylığı var. Bütün kabahati otuz beş yaşında olması. Ömrü güzel geçmiş bir adam için otuz beş yaş hiç de büyük bir yaş değildir. Yakışıklı, sıhhatli, arslan gibi delikanlı!

Namık ayağa kalktı. İki eli cebinde, babasının karşısına dikildi.

"Madem ki siz karar vermişsiniz, benim fikrimi sormayın, ne yaparsanız yapın! Fakat şunu da bilin ki, münasip bulmadığım bu izdivaç için on para sarfedecek değilim!"

Sonra kapıyı çarparak, babası içeride iken babasının yüzüne çarparak, çıktı gitti.

Hayret ve dehşet içinde, Ahmet Şükrü Efendi kulaklarına inanmamış, gözlerine inanmamıştı. Bakakaldı, durakaldı. Ona oğlu bu muameleyi yapsın! Dudakları titriyor, elleri titriyordu. Birden dışarı fırlamak, küçük bir çocuk terbiye eder gibi otuz yaşındaki adama birkaç tokat aşketmek istedi. Sonra bir an içinde sükûnet buldu. Ya daha ağır bir söz söyler, hatta, Allah vermesin, ya o da aynı şekilde mukabeleye cüret ederse? Evlat katili mi olacaktı?

Dışarıda, hızlı, gazaplı ayak sesleri oldu. Sonra kapının hızla vurulup kapandığını duydu. Namık dışarı çıkmıştı.

Belki bir saat, Şükrü Efendi oturduğu yerde hiç kımıldanmadan kaldı. Hiç kımıldanmıyor, hiç ses çıkarmıyor, gözlerini bir yere dikmiş, öyle bakıyordu. Sokağa çıkmayacaktı. Çocuklarından biri tarafından hakaret görmüşken artık komşuya giderek orada bir aile reisi muamelesine, itibarına mazhar olmayı nefsine layık bulmadı. Bu hakkı artık kaybetmişti!

Bir saat acı acı düşündü durdu. Sonra kalktı. Soyundu. Işığı söndürdü. Yatağa yattı. Dışarıdakilerin eve dönüşlerinde mevcudiyetine ait hiçbir şey görmemelerini istiyordu. Ona ait bir ışık bile görseler, sanki bütün hicabını seyredeceklerdi. Bütün zavallılığını onlara teşhir etmiş olacaktı. Işığı buna mâni olmak için söndürüyordu.

XII

Ahmet Şükrü Efendi uykuya daldıktan bilmem ne kadar zaman sonra boğuk bir gürültü ile uyandı. Gürültü Namık'la Şayeste'nin yandaki odalarından geliyordu. Bir kavga gürültüsü. Fakat erkeğin sesi gittikçe yükseldi ve kadının sesini bastırdı. Kalın, dik, müthiş bir ses! Ahmet

Şükrü Efendi daha sonra itilen bir cismin çıkardığı gürültüyü de duydu. Ve bir cismin itip düşürülürken çıkardığı seslere tokat ve tekme sesine benzeyen sesler de karıştı. Oğlu karısını dövüyordu. Belki sakat edesiye, öldüresiye dövüyordu.

Yandaki odada bütün gürültü kesildikten sonra da bu sesleri duymakta yaşlı adam devam etti. Bu kavganın ve bu dayağın gürültüsü evi sarıp sarsan bir fırtına gibi, alıp götürerek her zerresini bir rüzgâra verecek müthiş bir fırtına gibi sarmıştı. Mahuf, şeytani ve cehennemi bir kudretle temellerine kadar sarsıyordu.

XIII

Sait, "Efendibaba, sizi biraz rahatsız edebilir miyim?" dedi.

Ahmet Şükrü Efendi dört gündür sabahleyin çok erken gidiyor, öğle yemeklerine hiç gelmiyor, akşam da mutattan geç gelerek doğru odasına çıkıyor, yemeğini orada yiyordu. Ne yapacağına dair henüz bir karar vermemiş, lakin bir daha da Namık'la karşı karşıya gelmemişti. Ev kendisinindi, İstanbul'daki birkaç kırıntısını satarak edinmişti. Bundan dolayı, ayrılmayı arzu edince Namık'la karısını çıkarması lazımdı. Öyle olmasa, Namık'ın kendisine karşı geldiği o gecenin sabahında mutlaka bir yer tedarik eder, Sait'i alıp çıkardı. Fakat küçük kardeşinin yanında ve küçük kardeşi alıkonulurken büyük oğlunu evinden kovmak kendisine çok güç geliyordu. Ancak Namık'ı da bir türlü affedemiyor, hiddeti ve kederi hiç geçmiyor, hiç azalmıyordu. Sait'le de, Şayeste ile de o geceden sonra hemen hiç konuşmamış, sade "Misafirdir, gariptir!" diye Muazzez'e muamelesini değiştirmemeye çalışmıştı. Sait son imtihanının neticesini

de alınca gündüz Askerî Fabrikalar Müdüriyeti'ndeki odasına gelmiş, artık mektebi pekiyi bir tarzda bitirdiğini haber vermişti. Ve bunun üzerine, ihtiyar adam her kederi unutup pek nadiren yaptığı bir hareketle onu bağrına basmış, iki yanağından öpmüştü. Fakat Sait gece tekrar odasına geldiği vakit, kendisine karşı gündüzün sevincini ve samimiyetini göstermedi. Derdini bir daha unutmadı. Sait de pek heyecanlı ve biraz endişeli görünüyordu.

Şükrü Efendi oğluna baktı ve ilk sözü onun söylemesini bekleyerek bir şey sormadı. Bütün bir dakika sustuktan sonra Sait, gözleri yerde, "Baba, yarın çalışmaya başlıyorum" dedi.

Ahmet Şükrü Efendi kaşlarını çattı. "Hangi daireye girdin?"

"Resmî bir daireye girmiyorum. İş Bankası'nın üstündeki ihracat şirketine muhasip olarak girdim. Üç ay yetmiş lira alacağım. Sonra seksen lira yapacaklar."

"Hani Hukuk'a devam edecektin? Bu haber beni hiç de memnun etmedi."

Birkaç gün evvel olsaydı belki şiddetle reddeder, hele haber vermeden, izin almadan böyle bir harekete cüret ettiği için onu tekdir ederdi. Fakat büyük oğlundan gördüğü muamele ihtiyar adamı kırmış, bitirmiş, büyük hiddetlere ve büyük kararlara kendisinde arzu da, kudret de bırakmamıştı.

"Bu iş Hukuk'a devamıma mâni değil ki, baba. Hukuk Mektebi teşrin-i sânîde açılıyor. Her gün devam mecburi değil. Mecburi olan derecede devamıma esasen şirketten müsaade edecekler."

"Acaba bu iş okumana tesir etmez mi? İkisinden birini feda etmemek isteyince de acaba sıhhatinden kaybetmez misin?"

"Hayır, niçin edeyim baba! Hem benim de para kazanmaklığım artık elzem olacak!"

Bunu o kadar ciddi bir sesle söylemiş, buna rağmen de sesi gittikçe öyle yavaşlamıştı ki, niçin elzem olduğunu Ahmet Şükrü Efendi pekâlâ anladı. Fakat hiçbir şey anlamamış görünmeyi tercih etti.

"Niçin elzem olsun? Ailenin içinde iyi tahsil görmüş birinin yetişmesi için gerek ben, gerek ağabeyin her türlü fedakârlığa hazırız."

Ahmet Şükrü Efendi "ağabeyin" derken yüzü kızarmış ve başını başka bir tarafa çevirmişti. Bir dakika Sait sustu. Sonra bütün cesaretini toplayarak anlattı: "Baba, Muazzez'i ben almak istiyorum. Düğünü henüz erken bulursanız bile, hiç olmazsa nişanı yaparız. Onun başka birine verilmesi sözünden bile deli oluyorum."

Şükrü Efendi bir hayli müddet sakit kaldı. Sait, vakıa çok gençti. Lakin onları bir iki sene nişanlı kaldıktan sonra evlendirmek de mümkündü. Ve ciddiyetinden şüphe etmediği bu aşk, çocuğu şüphesiz bazı münasebetsizliklerden kurtaracağı için iyi bir şeydi de. Sade isterdi ki, kendi karşısında evlenme sözünü ağzına almaya oğlu cüret etmesin. Bunu söylemek için, utanarak ve sıkılarak başkalarının tavassutuna müracaat etsin. Fakat birkaç günden beri, onun her şeyden fazla inandığı aile reisliği şeref ve gururuna o kadar ağır bir darbe indirilmişti ki, küçük oğlunun bu serbestliğine, büyük oğlunun küstahlığını düşünerek artık hiddetlenmedi. Aynı zamanda, yine büyük oğlu için yeni bir merhamet duydu. Ona karşı kalbinin bir tarafı âdeta kinle dolu iken, bir tarafı da daha artmış bir merhametle sızladı. Elbette Namık için Şayeste'yi bırakıp Muazzez'le evlenmek imkân ve ihtimali yoktu. Ve elbette Namık günün

birinde -kız Sait'e verilmezse pek yakında- onun bir başka adamın zevcesi olduğunu görmeye mahkûmdu. Lakin bu başka adamın kendi öz kardeşi olması şüphesiz ki zavallıyı daha da yakacaktı! Fakat ne yapmalıydı? İki çocuğunu birden mi bedbaht edecekti? Sordu: "Peki, ya Muazzez? Seni Muazzez'in bu son isteyen adama da tercih edeceğinden emin misin? Bunu kendisine sormalıyım."

Bu söz, "Muazzez razıysa ben de reddetmem" demekti. Ve artık Ahmet Şükrü Efendi hiçbir şey söylemediği için Sait daha fazla kalmadı.

Babasının odasından çıkınca, sofada Şayeste'ye rast geldi. Yengesi neden bahsedileceğini biliyor ve galiba yolunu bekliyordu. Yakınlaşarak, pek yavaş bir sesle, "Ne oldu?" diye sordu.

Fısıldadı: "Muazzez'in reyine bırakıyor."

Rahat konuşmak için alt kata indiler. Şayeste dedi ki: "Namık dışarı çıktı. Babanla kavga edeli her gece eve pek geç gelip hemen sızıyor. İstersen şimdi Muazzez'le bir konuşayım. Bu iş olup bitsin."

"Fakat ya reddederse?"

"Zannetmem. Hem sen her şeyi bana bırak."

Sait evin içinde duramadı. Birden odalar ona bir fırın gibi sıcak ve bir zindan kadar dar göründü. Bahçeye çıktı. Serin, yıldızlı bir gece vardı. Küçük havuzun kenarındaki iskemlelerin birine oturup bekledi. Birkaç dakika mı, bir saat mi, birkaç saat mi bekledi? Zaman mefhumunu tamamen kaybetmişti. Birden ileride bir gölge farketti. İnce bir gölge: Muazzez'di. Karanlık gece renkleri siliyor, sade şekli, esas hatları belli ediyordu. Sait kıza koştu. Duracak gibi olduktan bir saniye sonra, kalbi çarpmaya başlamıştı. Muazzez'in ateş gibi yanan ellerini tutarak yalvardı: "Kararın nedir, Muazzez?"

Muazzez hiçbir şey söylemedi, hiçbir cevap vermedi. Sade titriyor ve kendisine sokuluyordu. Sait biraz eğildi, başını kızın başına, yanağını kızın yanağına yasladı. Oturmayı da, birbirlerinin kollarına düşmeyi de, buseyi de hatırlarına getirmeyerek öyle yanyana, başbaşa, yanak yanağa, hiçbir şey söylemeden ve hareket etmeden kaldılar. Uzakta Mümeyyiz Sadrettin Bey'in mahut gramofonu yine bir şarkı söylüyor, başka hiçbir ses işitilmiyordu. Mesuttular. Tertemiz, ihtirassız ve masum bir saadetle mesuttular. Kalplerinin nihayetsiz sevincini biraz ürpere ürpere dinleyerek, öyle duruyorlardı. Birden Şayeste'yi yanlarında gördüler. Dedi ki: "Çocuklar, ayrılın artık. Muazzez sen de odana git. Namık sizi bahçede bulmasın."

Ayrılıyorlardı. Ve ancak o zaman, kısa bir der-âguş için olsun birbirlerinin kollarına daha evvel düşmediklerine yanarak birbirlerinin kollarına düştüler.

XIV

Öbür gecelerde de Namık gelinceye kadar Şayeste uyumaz, fakat daima yatağa yatar ve uyur görünürdü. Bu gece soyunmadı, ışığı söndürmedi, elinde bir dikişle kocasını bekledi. Namık ancak ikide geldi. Yine içmişti, sallanıyordu.

Odayı aydınlık, karısını da ayakta bulunca, dargınlığını unutarak birdenbire sordu: "Ne o, niçin yatmadın?"

Şayeste sadece, "Yatmadım" dedi.

Müjdeyi kocasına vermek için beklemişti. Yeni ve belki müthiş bir dayak yiyeceğinde şüphe yoktu. Fakat bu müjdenin Namık'ta halkedeceği yeis ve ıztırap, yiyeceği dayağın acısını kendisine muhakkak ki ağır faizlerle ödeyebilecekti.

Sarhoş birden sinirlendi: "Niçin yatmadın? Sebebini soruyorum!"

Şayeste hiç telaş etmedi. Tamamıyla bir arkadaş edası takınarak dedi ki: "Sana havadisim var. Yatarsam belki uyuyakalacağımı düşündüm de ondan bekledim."

Öteki kaşlarını çattı, dik bir sesle sordu: "Neymiş bu havadis?"

"Baban bu akşam kararını verdi."

"Kararı ne imiş bakalım?"

"Muazzez'i o mühendise vermiyor!"

Namık'ın yüzü taşkın bir sevinçle aydınlandı, huzur ve safvet buldu. Fakat, duyduğu sevinci gizlemeye çalıştı. Karısını üzmemeye borçlu olduğunu, karısından her şeyi gizlemeye mecbur olduğunu birdenbire hissetmişti. Sanki tamamen lakayıt gibi söylendi: "Vermiyorsa vermesin! Bana ne bundan! İsteyen herif, abayı yakan herif düşünsün!"

Belki farkında olmadan gülüyordu. Şayeste onun sevincine acı, zehirli bir tebessümle baktı. Bir dakika sükût etti. Namık'ın bu sevinci ne kadar sürerse, yiyeceği darbe de o kadar ağır, o kadar elim olacaktı. Tam bir dakika bekledikten sonra söyledi: "Ne olduysa bu akşam oldu. Mühendisle izdivacını peder münasip bulmuştu. Fakat Sait kız ona verilirse buna tahammül edemeyeceğini, yaşayamayacağını itiraf etti."

Namık olduğu yerde sallandı. Mosmor olmuştu.

"Âlâ, mükemmel! Demek ki kızın kocaya verilmesinden vazgeçilmesi Sait Bey'e bir odalığın lüzumundan ileri geliyor. Biz de yaldızlayacağız demek! Mükemmel!"

Devam edemedi. Uzun, boğuk, ağlamaktan hazin bir kahkaha ile gülüyordu. Halbuki Şayeste'nin henüz indirilecek dehşetli bir darbesi daha vardı. Kahkahanın bitmesi-

ne intizar ettikten sonra dedi ki: "Yaldızı falan yok canım. Derhal düğün olmasa bile herhalde nikâh yapılacak!"

Hakikaten en büyük darbeyi yeni indirmişti. Rengi hep mosmor, Namık ayakta duramayarak çöktü. Muazzez'e aşkının böyle, bu derecede büyük olduğunu Şayeste de bütün korkularına rağmen belki tasavvur edememişti. Ve Namık hiddetli değildi. Karısının üzerine yürümüyordu. Zayıf ve âciz olmuştu. Karısının üstüne yürümek şöyle dursun, bir çocuk zaaf ve teslimiyetiyle onu yanına çağırdı.

Ellerini tutarak kendisiyle yalvarır gibi konuştu. "Sabahleyin erkenden her şey hazır olsun. Derhal bir yer bulup buradan çıkarız. Şayet hemen bir yer bulamazsam, akrabalardan birinin evinde birkaç gün misafir kalırız. Daha olmazsa otele bile gideriz. Fakat bu evde kalamam. Hayır, bu evde kalamam."

Ve sonra, Şayeste'nin iki eli üzerine başını koyarak hıçkıra hıçkıra ve uzun uzun ağladı.

Genç kadın hiçbir şey söylemeksizin, hiçbir hareket etmeden onun sükûn bulmasını bekledi. Kalbinde düşmanlık, hüzün, ümit, merhamet, hiddet karışıp kaynıyordu. Aynı zamanda, bu kadar yakınında duran kocasının teneffüs ettiği kokusu, vücudunu arzu ve ihtirasla dolduruyordu. On beş yirmi gün evvel ikindiye doğru bir kere eve gelerek Muazzez'le Sait'i bulmadığı için kendisini tokatlayalı hep dargın yaşamışlar, hiç sevişmemişlerdi. Ve belki de artık hiç sevişmeyecekleri korkusu içinde yaşamış olan kadın, Namık'ı şimdi bütün varlığıyla istiyordu.

Hıçkırıkları dinince, onu bir çocuk gibi soyup yatırdı.

XV

Namık sabahleyin pek erken uyandı. Rengi âdeta korkunçtu, başı müthiş ağrıyordu. Karısını kendinden evvel uyanıp kalkmış ve giyinmiş buldu.

"Eşyayı toplamaya başlamadın mı? Emine Kadın nerede?"

"Daha gelmedi. Fakat onun gelmesine hacet yok. Ben derhal başlarım."

Namık yatağın yanındaki küçük masanın üstünde duran saate baktı.

"Ooo, altıbuçuk olmuş. Daha evvel başlamalıydın. Kalktıkları zaman bizi hazırlanmış gidiyor bulmalıydılar."

"Belki vazgeçersiniz diye düşünmüştüm de..."

Hiddetsiz, fakat kati bir sesle cevap verdi: "Ne münasebet! Haydi, bütün eşyamızı toplamaya başla!"

"İstersen ilk önce kahvaltıları hazırlayayım."

"Ben hiçbir şey istemem. Şimdi giyinip gideceğim. Öteki kahvaltıları da yeni gelin hanım hazırlasın!"

"Peki Namık Bey."

Artık sükûn bulmuş, müsterih bir nazarla kocasına baktı. O kalkmış, elbisesini giyiyordu. Galiba yüzünü bile yıkamadan ev aramaya koşacaktı. Ne ise, bir yer bulmak için en münasip mevsimde bulunuyorlardı. Bağlara çıkanlar iki üç ay evvel çıkmış, uzun müddet için ailelerini İstanbul'a gönderenlerin pek çoğu da oturdukları evleri boşaltmışlardı. Bu Temmuz, Ağustos ayları, ev sahiplerinin nisbeten insaflı oldukları yahut en az firavunlaştıkları devirdi.

Namık giyinmesini bitirmiş, gidiyordu. Şapkası elinde, "Haydi, Allahaısmarladık" dedi.

"Güle güle."

Şayeste ona, "Nerede tutacaksın?", "Şu kadar oda olsun", "Şu yeri istemem", "Filan yeri severim" gibi bir şey

söylemedi. Nerede olursa olsun makbulü idi. Ahmet Şükrü Efendi'nin tahakkümünden de işte nihayet kurtuluyordu!

Fakat kaynatası ile aralarında kati bir dargınlık olmaması için elinden geleni yapmak icap ettiğini düşündü. Yaşlı adamın Namık'ı mirasından mahrum bırakmamasına, bir yolunu bulup evi Sait'in üstüne etmemesine çalışmak lazımdı. Namık'ın demiş olduğu vechiyle kahvaltısının hazırlanmasını kimbilir ne zaman uykudan kalkacak olan "yeni gelin hanıma" bırakmak katiyen doğru değildi. Bundan dolayı, kocası gider gitmez Şayeste ilk iş olarak yine Ahmet Şükrü Efendi'nin çayını pişirdi; peynirini, reçelini hazırladı, odasına götürdü.

Hemen güneşin doğmasıyla beraber daima uykudan uyanan Ahmet Şükrü Efendi, dudaklarını oynata oynata yatakta dünkü gazeteyi okuyordu. Şayeste tepsiyi yatağın üstüne korken, "Ah efendibabacığım, gözlerime geceden beri uyku girmedi. Ağlaya ağlaya harap oldum" dedi.

Yaşlı adam gelininin yüzüne baktı ve onun gözlerinde hiçbir kızartı görmedi. Hatta Şayeste'nin yüzünü ne zamandan beri böyle dinlenmiş ve memnun bir mana taşır görmemişti. Aldatılmaktan ve yalandan hiç hazzetmezdi. Onun için bir şey söylemedi; kaşları çatık, bekledi.

"Namık ayrı bir eve çıkmaya karar verdi. Dün gece gelince söyledi, şimdi de bir yer aramaya gitti. Bana da 'Eşyamızı topla, akşamdan evvel mutlaka araba gönderirim' diye kati tembih etti. Bilmem ki ne yapalım?"

Şükrü Efendi bu neticeyi muhakkak bekliyordu, öyle iken yine sapsarı olmuştu. Getirilip önüne konulan kahvaltı tepsisine hiç el sürmeksizin yataktan kalktı.

"Ben giyinip defolayım da ondan sonra ne isterseniz alıp götürünüz!"

Ve birden ses boğazında düğümlenerek ilave etti: "Evimin darmadağınık oluşunu gözlerimle görmeyeyim!"

"Ah, efendibaba, ben size ilk günlerde 'Bu kız evimizde Allah vere de çok kalmasa!' demedim miydi? Hatta, bütün bu şeyler daha ilk anda bana malum olmuş gibi, İstanbul'a biraderinizi görmeye gitmenize bile sıkıldımdı!"

Fakat Ahmet Şükrü Efendi'nin zaafı geçmişti. Dik dik gelininin yüzüne baktı. Karşısında keramet iddia edeceğine, o da Muazzez gibi güzel olsaydı, kocasına kendisini tamamen sevdirebilir ve eve bugün bu felaketler gelmez, Ahmet Şükrü Efendi de ömrünün belki son senelerini büyük oğlundan ayrılmış bir vaziyette geçirmek mecburiyetinde kalmazdı."

Şayeste kaynatasının nazarındaki tezyifi ve ithamı anlamıştı. O da artık fazla kalmadı, bir şey söylemeden dışarı çıktı. Zaten Şükrü Efendi hiçbir yardımı kabul etmeden giyinmek üzere elbiselerinin başına gitmiş bulunuyordu.

XVII

Emine Kadın Namık'a yahut Şayeste'ye rastlamayı çok istiyor, yeni kurdukları evde nasıl bir hayat geçtiğini anlamak ve Cebeci'dekiler hakkında onlara malumat vermek için deli oluyordu. Bu malumatı vermek sayesinde kendilerinden bahşiş almak düşüncesi, arzusunun en büyük sebebi değildi. Söylenilen şeylerden ve hele kendi kendine çıkaracağı neticelerden büyük bir haz duyacak, havadis vermesi için edilecek ricalara bilhassa çok keyiflenecekti. Namık'ın evinde gördüklerini Sait'le Muazzez'e bildirmek de ayrı bir zevkti. İhtimal ayrı bir kâr membaı da olurdu. Fakat belki iki ay, Namık'la Şayeste'nin nerede oturduklarını öğrenemedi.

Emine her Salı sabahı kaleye çıkar; oradaki meydanda, köylülerin getirdikleri şeylere mahsus olarak kurulan pazardan erzak alırdı. Bu pazarda satılan şeyler sade merkezdeki büyük bakkalların fiyatlarından değil, lakin Samanpazarı, hatta Hamamönü gibi uzak yerlerdeki fiyatlardan da aşağı idi. Vaktiyle oraya Şayeste daima beraber gelir, pazarlıkları bizzat yapardı. Bunun için her Salı sabahı yalnız gidişinde genç kadına tesadüf edeceğini umuyor, fakat bir kere olsun rastlayamıyordu. Nihayet dayanamayarak birgün Namık'ın dairesine gitti. İşinin nerede olduğunu biliyordu. İstasyonda Devlet Demir Yolları Müdürlüğü'nü sorar sormaz gösterdiler. Binanın ta üst katına çıktı ve odacıdan Namık'ı istetti.

Namık dışarı çıkınca, loş koridorda bir lahza geleni tanıyamadı. Tanıyınca sapsarı kesildi. Acaba kadın bir karahaber mi getiriyordu?

"Hayrola, Emine Hanım?"

"Hayırlar beyim. Seni göresim geldi de geliverdim. Çok mu canın sıkıldı?"

Bu cevapla Namık büyük bir korkudan kurtulmuştu. Fakat belki de, bütün müphemliklerine rağmen tekmil varlığını birden saran ümitleri kaybetmişti. Dedi ki: "Canım neye sıkılsın? Bilakis seni gördüğüme memnun oldum. Nasılsın? halinden memnun musun?"

"Eh, memnunum beyim. Biliyorsun ya, şimdi temelli Cebeci'deyim. Her hizmetlerini görüyorum. Muazzez Hanım elini sıcak sudan soğuk suya sokmuyor ki! Bütün hizmet benim üstümde. Ah senin hanımın ne hanımdır, ne kadındır! Bunun bütün zamanı aynada yüzünü seyretmekle geçiyor!"

Duvara dayanmış, Namık dinliyordu. Aynada Muaz-

zez'in kendisine fasılasız baktığını hizmetçi kadın söylerken, sanki aynayı ve aynada sevgilinin o misilsiz yüzünü gördü. Kan yüzüne hücum ederek gözlerini kapadı.

"Siz nasılsınız beyim? Şayeste Hanım nasıl?"

"Hamdolsun ikimiz de iyiyiz. Ben de başka yere tahvil ettim. Bir haftaya kadar Kayseri'ye gidiyorum."

"Şayeste Hanım her Salı pazara gelirdi. Artık gelmiyor da merak ettim."

Söz kesilmiş, yaptığı zahmetten Emine Kadın henüz hemen hiçbir netice alamamıştı. Nerede oturduklarını sordu.

"İki ay Samanpazarı taraflarında tuttuğum bir evde oturduk. Fakat başka yere gideceğimiz anlaşıldıktan sonra bu evi bıraktık. Şimdi karımın hısımlarından birinde birkaç gün için misafiriz."

Namık yine susmuştu. Bu ziyarete artık nihayet vermek istediği belliydi. Yaşlı kadın başka hiçbir şey öğrenemeyeceğini anlayarak, "Eh, Allahaısmarladık beyim. Böyle olmamalıydı ama oldu. Hanımının gözlerini öperim" dedi.

"Güle güle, Emine Hanım."

Fakat koridoru geçip merdiven sahanlığına vardığı anda Emine Namık'ı tekrar yanında buldu.

"Yarım saat sonra istasyondaki gazinodayım. Oraya gelip beni mutlaka gör. Sana söyleyeceğim var."

Öteki, "Peki beyim" dedi. Kalbi sevinçten çarpmıştı. Çünkü bahşiş olmazsa bile havadis alacaktı.

Daireden çıkıp istasyona gitti. Büyük methalin yanında, denkler ve gidip gelenler arasında yarım saat bekledi. Sonra, "Burada bir gazino varmış, neresidir?" diye sordu. Ve gazinoya girince Namık'ın bir masa başında oturmuş, kendisini beklediğini gördü. Genç adamın gözleri ateş gibi yanıyordu.

Kadın oturdu ve önündeki boşalmış bardaktan Namık'ın yeni gelmemiş, yarım saat dairede kalmaya sabredemeyerek burada beklemiş olduğuna hükmetti.

"Emine Hanım, biz Perşembe günü, tam beş gün sonra gidiyoruz. Gitmeden evvel Muazzez Hanım'ı bir kere görmek istiyorum."

Gayet yavaş bir sesle, yüzünde hiçbir hat kımıldanmadan söylemişti.

"Sana saatini haber verip kızı sokağa mı çıkarayım? Pek kolay iş de değil ha! Canı sokak istemezse çıkmaz ki!"

"Hayır, sokakta konuşmak istemem."

"Eve mi gelmek istiyorsun?"

"Evet."

"Ama efendibabanla dargınsın beyim."

"Babamın da, Sait'in de evde olmadıkları bir saatte gelirim."

Aynı zamanda cebinden iki lira çıkardı, Emine'nin masa üzerinde iki büyük ekmek dilimi gibi duran ellerinden birine doğru bunları uzattı. Liraları görünce, kadının parmakları hafifçe kalktı ve paranın avucu altında yerleşmesine, gizlenmesine yardım ettikten sonra, bu parmaklar tekrar masanın mermer taşı üstüne yayıldılar. Bundan sonra da, musahabe neticelere doğru süratle yürüdü.

"Babamla Sait sabahları erken gitmiyorlar mı?"

"Gidiyorlar beyim."

"Sekizde çıkıyorlar, değil mi?"

"Evet."

"Ben dokuz buçukta filan gelsem kapıyı bana kim açar?"

"Kim açacak, ben açarım. Babanla kardeşin gider gitmez, hemen daima Muazzez Hanım yeniden uykuya yatar. Artık tekrar kalkması öğleyi bulur."

"Daha nikâh olmadı, değil mi?"

"Hayır beyim, daha olmadı. Ama kâğıtları belediyede asılacaktı."

"Âlâ, ben yarın ona doğru geleyim, olmaz mı? Muazzez'e iki çift sözüm var. Sakın korkma ha! Hiç kimseye de tabii haber vermezsin."

Emine, "A, elbette beyim. Vallaha vermem, billaha vermem" dedi. Sonra, eski siyah çarşafını düzelterek ilave etti: "Eh bana müsaade beyim. Çok da geç kaldım."

Namık'ın gözleri dumanlıydı. Kadına gülümsemek istemiş, fakat soluk dudaklarına getirmek istediği bu tebessüm acı bir takallüse benzemişti.

XVIII

Emine o kadınlardandı ki, mütemadi bir dedikodu havası içinde yaşamakla sermest olurlar. Buna imkân bulunduğu tarihlerde bile günah işlemekten şahsen belki çekinmişlerdir. Fakat içinde yaşamak istedikleri dedikodu havası ne kadar ağır ve mülevves olursa sevinçleri, bahtiyarlıkları o derece artar ve birinin bir aybını keşfedip öğrenirlerse, şahsi bir saadete erişmiş kadar memnun olurlar. Lakin, bu aybı gizlemek mecburiyetinde bulundukça da içlerini aynı zamanda bir hüzün kaplar. İşte, Namık'ın Muazzez'le gizlice görüşmeleri gibi fevkalade mühim bir şeyi kimselere ilan edemeyeceğini düşündükçe Emine Kadın da böyle oluyor, ilk önce duyduğu zevk ve sevinci artık âdeta hissedemiyordu. Ne çare ki, böyle bir görüşmeye delalet ettiği haber alınırsa, Emine'nin evden kovulması pek mümkündü ve bunu Emine hiç istemiyordu. Böyle bir kapıyı bir daha nereden bulacaktı?

Şayeste gitti gideli alacak verecekle hiç kimse meşgul olmuyor, ihtiyarın her şeye lakaydı ve istikrahı gün geçtikçe artıyor, Sait'le Muazzez'in hesapla meşgul olmaksa hiç hatırlarına gelmiyordu. Emine kaç para harcettiğini söylerse veriyorlar ve buna mukabil önlerine ne konsa kabul edip yiyorlardı. Böyle bir nimeti tepmek mecnunluk olurdu. O akşam Sait'i bir köşeye çekti.

"Küçükbey, sana bir şey söyleyeceğim ama sakın öfkelenme."

"Hayrola?"

"Dün ağabeyini gördüm."

Sait'le Namık arasında en küçük bir kavga bile zuhur etmeden her şey olmuş, iki ev ayrılmıştı. Namık Muazzez'e gönül verdikten sonra Sait'le hiç laf etmemiş; bir gün de, o bir mesut rüyalı uykuda iken bir daha dönmemek üzere evden çıkıp gitmişti. Bu sebeple, Sait'in kalbinde kendisine senelerce babalık da etmiş olan bu ağabeye karşı kin ve hiddet değil, sade merhamet vardı.

"Nasıl, iyi ya?" diye sordu.

"İyi maşallah. Samanpazarı'nda otobos bekliyormuş. Ben karşı kaldırımdan çarşıya doğru gidiyordum. Bazı ufak tefek alacaktım. Kendisini görmemezliğe geldimdi ama arkamdan seyirtti. 'Emine Hanım' diye seslendi. Artık ne yapayım, durdum."

"Eee, ne konuştunuz?"

"Yarın ikiniz gittikten sonra buraya gelip küçükhanımla konuşacağını söyledi. 'Sakın kimse bilmesin!' diye de tenbih etti."

Sait ilk önce şaşırmış, sonra birdenbire öfkelenmişti. Sordu: "Kaçta gelecek?"

"Saat ona doğru. Ne yapacaksın beyim? Aman görmez konuşmaz olsaydım! İçim içime sığmıyor vallahi!"

"Bunda telaş edilecek, iç içe sığmayacak bir şey yok! Sen kendisine ne dedin?"

"Ben bir şey demedim ama o, kendisi 'Mutlaka ona doğru gelip Muazzez Hanım'ı göreceğim' dedi."

"Peki, kapıyı açar, içeri alırsın. Görüşsün."

"Aa, sen de bırakıp gidecek misin?"

"O benim bileceğim iş. Sen kendisine evde kimse yok dersin. Babama da Muazzez'e de bir şey söyleme ha!"

"A, söylemem beyim. Siz tenbih ettikten sonra hiç söyler miyim?"

Emine ellerini sevinçle oğuşturdu. Galiba evde zevki ve hatırası belki de senelere yetecek işler olacaktı. Fakat Sait o kadar kati bir lisanla tembih etmişti ki, Muazzez'le Ahmet Şükrü Efendi'ye bir şey söylemeye cesaret etmedi. Esasen, onlara söylemek belki de hiçbir şey olmamasına sebebiyet verebilirdi.

XIX

Saat tam ondu. Hafifçe kapıya vuruldu. Emine Kadın tetikte duruyordu. Hemen açtı. Biraz evvel de Sait gizlice gelmiş ve mutfağa girmişti. Muazzez odasına çekilmiş, belki yeni baştan uykuya dalmıştı.

Kapıya vuran Namık'tı. İçeri girince yavaşça sordu: "Muazzez Hanım evde mi?"

"Evet beyim."

"Ondan başka kimse yok ya?"

"Hayır beyim. Kendisini görmek istiyorsun, değil mi?"

"Evet."

"Haber vereyim öyle ise."

"Nerede şimdi?"

"Odasında, yatıyor."

Doğruca genç kızın yatak odasına gitmeye cüret etmiyor, bunu âdeta bir günah sayıyordu. Onu giyimli olarak, herkese göründüğü kıyafetle görmek istiyordu. Emine kendisini, hemen bütün eşyası boşalmış olan misafir odasına aldı. Bu eşyasının büyük bir kısmı boşaltılıp götürülmüş, odada kalan şeyler de toz içinde idi. Yatağa uzanıp uyuyarak yahut da aynada yüzüne bakarak günlerini geçirmek, Muazzez'in âdeti değil miydi? Muazzez Namık'ın girdiği odanın tam üstünde yatardı. Geldiğinin kendisine haber verildiğini ve genç kızın kalkıp hazırlanmakta olduğunu, Namık duyduğu seslerden ve hareketlerden anladı.

Ne yapacağı ve ne söyleyeceği hakkında hiçbir fikri bulunmadan bekledi. Muazzez'i bir defa daha görmek arzusu, Emine dün yanından ayrıldığı zaman birdenbire kaplayan bir alev gibi ona hâkim olmuş, onu pençesine almıştı. Ve dünden beri, Muazzez'i niçin göreceğini ve bu görmeden ne beklediğini, hatta ona ne söyleyeceğini tesbit etmemişti. Belki dimağının gizli bir noktası, kendince de meçhul bir tarafı, neler söyleyeceğini çoktan tayin etmişti de bunları henüz bilmiyordu. Ancak genç kızın karşısında ve dimağının o kendince de meçhul tarafından gelen kelimeleri lisanı söylerken bunları bizzat öğrenecekti.

Şimdi merdivende ayak sesleri vardı. Sonra ayak sesleri kapının önüne geldi ve kaldı. O zaman girmekten vazgeçip dönerse diye korktu. Sonra, bir elin dışardan kapıyı açmak üzere uzandığını hissetti. Elin kapı topuzuna uzanmasıyla bunu açması arasında sanki bir saat geçti. Belki bu bir lahza idi de kendisine o kadar uzun göründü.

Nihayet Muazzez içeri girdi.

Sade, düz mavi bir entari giymiş, kızılımsı sarı saçlarının biçimini değiştirmiş, daha kısa kestirerek yandan tara-

mıştı. İri, uzun kirpikli ve yeşile çalan mavi gözlerinde hâlâ biraz uyku, rengi ve kıvrımlarıyla çok itinalı kesilmiş birer yakuta benzeyen dudaklarında oldukça endişeli bir tebessüm vardı. Entarisinin hiç kolu yoktu, kolları tamamen çıplak görünüyordu. Acaba bu entariyi erkeği büsbütün deli etmek için mahsus mu seçmişti? İnsan bu kadar gaddar olabilir miydi?

Hiçbir şey söyleyemeden Namık ona uzun uzun, yana yana baktı. Kardeşiyle nikâhlarının kâğıdı belediyeye asılıyormuş!

"Safa geldiniz ağabey."

Ne kadar tatlı bir ses! Onun sesinin bu kadar tatlı olduğunu, insanı en nefis ipeklerde bulunmayan nüvazişlerle sardığını Namık bile bilmemişti. Kız sustuktan sonra da o sesi kulaklarında duydu.

"Teşekkür ederim."

Bu cevabı zahmetle vermişti. Başka bir şey demedi.

"Yengem nasıl?"

"Teşekkür ederim."

Sanki bu sözden gayri bir söz bilmiyordu. Çünkü dudaklarını zapt eden ve dilini kımıldatmayan meçhul bir kuvvet vardı. Yoksa şimdi neler neler söyleyebilirdi! Muazzez'i kendisine acındıracak, daima hüzün ve hasretle hatırlamaya sevkedecek sözler. Muazzez'e kendisini en çok bu adamın, bu talihsiz adamın sevmiş olduğunu, belediyeye asılacak nikâh kâğıdında ismi beraber yazılı gençten çok, çok fazla sevmiş olduğunu anlatacak sözler. Fakat o halde niçin bu sözleri, bu acındıracak ve daima hatırlatacak sözleri söylemedi! Bilakis konuşabilince sesi kısık, yüzü kinle dolu, dudaklarında acı bir tebessüm, tamamen başka şeyler söyledi!

"Evleniyormuşsunuz. Tebrik ederim. Vaktinizi hiç boş

geçirmediniz. Evde biri evli biri bekâr iki erkek vardı. İkisi de bekâr olsalardı, belki biraz tereddüt içinde kalabilirdiniz. Fakat bekâr olanı madem ki bir tanedir, artık düşünülecek bir şey kalmıyordu ki! Hemen maksada doğru yürüdünüz, işi becerdiniz! Ama bu izdivaç öteki erkeği mahvedebilirmiş, kurulmuş bir yuvayı yıkabilirmiş, bir babayı evladından edebilirmiş, bunlardan size ne? Size koca lazım, koca! Süsünüzü temin edecek, her hırsınızı tatmin edecek koca, genç koca lazım!"

Muazzez hep ayakta duruyor, kapıya doğru yavaş yavaş çekiliyordu. Namık bütün kuvvetini sarfetmiş bir adam halsizliği ile oturdu ve birden sesi hafifleyerek, ağır ağır, ağlar gibi, inler gibi, kendi kendine yapayalnız inler gibi söyledi: "Seni son defa olarak görmek istedim. Birkaç güne kadar Kayseri'ye naklediyorum. Seni son defa olarak bir kere görmeden gidersem yaşayamayacağımı hissettim. Seni bilsen nasıl sevdim, Muazzez! İlk önce ben de anlamamıştım. Bilmem ki nasıl oldu, neden oldu!"

Sonra omuzlarını silkerek güldü.

"Amma da aptalım ha! Neden oldusu, nasıl oldusu var mı? Seni görüp de sevmemek kabil olur mu? Ne kadar güzelsin Muazzez, ne kadar güzelsin! Bak artık bütün hayatım kahır içinde geçeceği halde yine, 'Keşke seni görmeseydim!' diyemiyorum. Kahrolacaksam da ne beis var! Madem ki gözlerimde senin hayalin yaşayacak!"

Muazzez kapıdan yavaş yavaş dönmüştü. Bu sesin, bu ıztırabın, bu aşkın mukavemet edilemez cazibesi kendisini çekiyor, göndermiyor, yaklaştırıyordu. Onu Sait herhalde bu kadar sevmemiş, böyle inleyerek, böyle çıldırarak, böyle helak ola ola sevmemişti. O yalvarmaya hiç muhtaç olmamıştı. Buna mecbur olsaydı da herhalde bu kadar acı ve

bu kadar yakıcı şeyler söyleyemezdi. Çizgileri derinleşmeye başlayan bu tıraşı gelmiş yüz, elbette Sait'in yüzü gibi taze ve güzel değildi. Fakat bu daha kudretli, daha canlı ve ihtiraslı, daha erkek bir yüzdü. Ve ona doğru uzanan eller Sait'in elleri gibi beyaz ve mevzun değil, lakin ihtiras ve perestiş dakikalarında da daha güzel, hele daha vahşi okşayacak ellerdi.

Muazzez dedi ki: "Namık Bey, niçin böyle söylüyorsunuz? Evli olduğunuzu, serbest olmadığınızı unuttunuz mu?"

Bizzat serbest olmadığından bahsetmiyor ve artık "ağabey" demiyordu. Namık'ın içi, hududunu ve sebeplerini bilmediği muazzam bir ümitle doldu.

"Evli bir adam da ayrılabilir, serbest olabilir!" diye bağırdı.

"Hayır Namık Bey, kendinizi aldatmayınız. Bir sözle, 'boşadım!' demekle karının kocadan ayrıldığı zamanlarda yaşamıyoruz!"

Kendisinin serbest olmadığından yine bahsetmiyor ve hâlâ "Namık Bey" diyordu. Fakat zayıf ve iradesiz Namık bundan cesaret alıp bir şeyler düşünecek, bir şeyler teklif edecek adam değildi. Kalbine doğan saadete daha ışık ve kuvvet vermek, bununla da iktifa etmek istedi.

"Farzet ki aldanmıyorum, farzet ki ayrılmak kolaydır. Sen sade söyle: Eğer karımı boşayabilseydim beni Sait'e tercih eder miydin? Söyle, bunu söyle. Bunu bilmeye ihtiyacım var. Bu kadarını söyle. Bu sözde senelerin felaketini unutturacak bir şifa bulacağım. Söyle, söyle Muazzez!"

Ne kadar zelil ve biçare bir sesle, ne kadar âciz bir eda ile konuşuyordu! Bu kalın ve kısa parmaklı ve siyah bir kılla örtülü eller hükmedemeyince, bir demir çember gibi bileklerden tutup çekmeyince, emretmek ve kahretmek

kudretinden mahrum, böyle zelil ve âciz uzanınca, ne çirkin oluyorlardı!

Genç kız sert bir sesle mukabele etti.

"Hayır Namık Bey, bu sözü söylemeyeceğim. Çünkü Sait'i seviyorum ve yakında nikâhımız kıyılacak!"

Namık doğruldu ve acı acı güldü. "Nikâhınız yakında kıyılacak öyle mi?"

Ve birdenbire hiddet bütün mevcudiyetini kavradı. Kızın üzerine doğru yürüyerek bağırdı.

"Bunu bana karşı nasıl söyleyebiliyorsun? Bu dağ başındaki evde yapyalnız olduğumuzu unutuyor musun?"

Fakat senelerce yarın ne yiyeceğini ve nereye gideceğini bilmeyen bir babanın yanında yaşamış ve gezmiş olan genç kız, bu vaziyetten pek de korkmadı.

"Niçin, niçin söylemeyeceğim?" diye kafa tuttu.

"Söyleme, çünkü kırların ortasında yapyalnızız. Sade bir ihtiyar kadın var, onu susturmaktan kolay bir şey de olamaz. Beni kızdırma, sonra o nikâh kâğıdını duvardan alıp yırtmak mecburiyetinde kalırsınız!"

Kızın üzerine bu sefer bir mecnun gibi gelmişti.

Muazzez çıkmak, kaçmak, bağırmak istiyor ve buna cesaret edemiyordu. Birdenbire korkmuş, dizlerinin bağı çözülecek kadar, bir yerlere gidemeyecek kadar korkmuştu. Fakat belki de sade mecali kalmadığı için kaçmıyor değildi. Belki de olgun erkeğin seyrini bırakıp gidemiyor, bunu bırakılmaz bir manzara buluyordu. Serapa yeis, hiddet, kin ve ihtiras kesilmiş olan bu erkeğin manzarası, belki de yanıp tutuştuğu bu ihtirasla onu bir tarafa kaçıp kurtulmaya imkân vermez bir alev gibi sarmıştı. Zaten kaçmak istese de çok geç kalmıştı. Çünkü birdenbire kendisini Namık'ın kollarında buldu. Hayır, Sait'in kollarında bu kuvvet yok-

tu. Bu kahredici kudretten onun dudakları da mahrumdu. O ince, o yumuşak ve tıpkı Muazzez'in dudakları gibi kırmızı dudaklarda, kendi güzelliklerini hiçbir buse esnasında unutmayan dudaklarda bu batan, bu ısıran, bu yakan ve bütün bir yüzü tek bir ağız sandıran kudret yoktu. Silkinmek ve bağırmak istedi. Fakat korkudan mı, yoksa etinin kendine yaptığı yeni ve büyük bir ihanetten mi, her nedense hançeresinden bir ses geçip çıkamadı. Kendisini Namık nasıl sarmıştı, Namık'ın kucağında mıydı, ayakta mıydı, Namık'ın kolları onu sedire doğru mu götürüyordu, genç kız bunların bile farkında değildi. Çıkamayan, yayılamayan, gırtlağında birikerek bir yerlere gidemeyen bir sesle güya bağırdı. "Emine Kadın! Emine Kadın!"

Sonra, birdenbire kendisini saran ve kıracak gibi sıkan bu kolların açıldığını hissetti. Sait karşılarında duruyordu. Rengi sapsarı, pek üşümüş gibi dişleri birbirine vuran ve zangır zangır titreyen bir Sait. Ağabeysinin yanında çok genç, çok ince, çok zayıf görünen bir Sait.

Ve hırsla titremekten inceleşmiş bir sesle Namık'a, "Rezil!" diye bağırdı.

Muazzez şimdi serbestti. Çekildi ve kapının kenarına kadar giderek, iki erkeğin arasında, artık biribirlerine sadece rakip ve düşman iki erkek arasında kendisi için edilen mücadeleyi korkunun hudutsuz büyüttüğü gözlerle oradan seyretti. Mücadele! Bu o kadar kısa sürdü ki! Tesirleri orada bulunanların ve bulunmayanların bütün ömürlerine hükmedecek olan bu mücadele, iki dakikadan fazla sürmedi bile.

Sait "Rezil!" diye bağırmış ve ağabeysini şiddetle kolundan çekmişti.

Namık, gözleri kıpkırmızı, sesi boğuk, "Sus, yoksa pişman ederim!" dedi.

"Rezilsin! Hem de rezillerin rezilisin! Çabuk git, defol!"

"Bunu bana mı söylüyorsun?"

"Sana ve son defa olarak!"

"Gitmiyorum. Fakat eğer gidersem onu da beraber götürürüm!"

Eli Muazzez'i gösteriyordu.

"Sus, onun ismini ağzına alma. Yoksa..."

"Eee, yoksa?.."

Yeniden ve cehennemden geliyormuş gibi şeametli bir kahkaha içinde kelimeyi tekrar etti: "Yoksa, söyle bakalım yoksa ne olurmuş?"

Ve ancak o zaman küçüğünün elinde bir bıçak olduğunu gördü.

"Vay, cesaretin bundan mı ileri geliyor? Beni bıçakla mı tehdit ediyorsun? Ben adamın elinden onu alır da bir tekme indirip defederim!"

Sait gözleri büyümüş, rengi artık bir ölü rengi gibi, ona yaklaşmıştı."Sus Namık, defol diyorum sana!" diye haykırdı.

Namık Muazzez'i gösterdi. "Şimdi kollarımda idi. Yüzünde daha dudaklarımın ateşi var. Onunla beraber gidebilirim!"

Belki daha devam edecekti. Fakat birden Sait'in elindeki bıçak, mutfaktan son dakikada, Muazzez'in istimdadını duyarak, belki de tamamen gayrişuuri Sait'in aldığı bıçak gırtlağına girdi. Ve Namık sallandı, kolları bir kere ileriye doğru gitti, sonra cansız bir cisim gibi "pat!" diye yere düştü.

Evet, kısa, çok kısa bir cidal olmuştu. Muazzez bu cidalin sonunda da bağırmadı. Sade Namık daha sallanırken odadan, evden kaçtı. O haliyle kimbilir nereye, kime, kimlere gitti. Emine Kadın artık kısık ve kalın sesiyle bah-

çede bağırıp çağırmaya, ulumaya benzeyen bir feryat ve istimdada başlamıştı.

XX

Aradan üç sene geçmişti. Üç sene... Bunların her biri Ahmet Şükrü Efendi'ye birer asır gibi gelmiş, sonra da her ayın bitişinde bu ayı bir hafta kadar, bir gün kadar kısa ve ehemmiyetsiz bir şey bulmuştu. Boş, bomboş, ölüm kadar bomboş bir hayat sürüklüyordu. Etini, kanını, bütün maddelerini zerrelerine kadar toprağa vererek sade kemikleri kalan şeye nasıl hiçbir haz ve tahavvül mukadder değilse, bir iskelet için topraklar altında nasıl hiçbir haz ve hiçbir ıztırap mukadder olamazsa, onun için de artık yeni hiçbir sevinç ve hiçbir keder olamazdı. Cebeci'deki evde geçen o elim vakadan sonra orada oturmaya tahammül etmeyerek daha vaka gecesi bir bildiğine misafir gitmiş ve evi ilk zuhur eden talibe hemen satarak İsmet Paşa Mahallesi'nde küçük bir şey satın almıştı. İki buçuk odalı, fakat manzarası güzel, Bentderesi'ni, karşıki boş dağları ve öteki ev gibi Ankara Kalesi'ni gören bir yer. Fakat Cebeci, kalenin tam üstünde tünediği şehrin öte tarafında kalıyor, bu evden görülmüyordu. Ve bu yeni evde Şayeste ile beraber yaşıyorlardı. İki sene sonra da tekaüdü geliyordu. Ömrünün tekaütlüğünü de aşıp sürecek bir devresi daha bulunduğunu düşünmeyi fazla bir zahmet saydığı için, tekaüt edildikten sonra Ankara'da kalıp kalmayacağını düşünmemişti. Bir kere olsun hapishaneye gitmemiş, büyük oğlunu, ilk evladını genç yaşında toprakta toprak eden çocuğu bütün ricalarına rağmen görmeye muvafakat etmemişti. Fakat, buna mukabil, kendisi için en parlak istikballer tahayyül ettiği

ve yüzüne bakarken içten içe "Allah nazardan saklasın!" diye çok kere dua ettiği yirmi bir yaşındaki civan oğlunu "esbab-ı muhaffefeye müstenit tehevvüren katil fiilinden dolayı" on sene hapse mahkûm bir katil yapan ölüyü de ziyaret etmiyordu. Sanki büyük oğlu kendisiyle kavga ettiği geceden ve küçük oğlu ağabeysine bıçak sapladığı saatten biraz evvel ölmüşlerdi. Sade, Cuma günleri, nereye gittiğini kimseye söylemeyerek yapyalnız sokağa çıkıyor; Cebeci'ye kadar giderek hapishane-i umumi ile mezarlığın etrafında dolaşıyor, talihin birbirlerinden çok uzaklaştırmadığı iki evladını ancak bu suretle ziyaret ediyordu.

Sait'in on sene müddeti bitirip hapishaneden çıkacağı zaman hayatta olursa, ona karşı nasıl hareket edeceğini düşünmek bir an hatırına gelmemişti.

Şayeste ile aralarında maziye dair hiçbir söz geçmezdi. Fakat kendisine eskiden göstermediği bir mülayemetle muamele ediyor, her hareketini hoş görüyordu. Şart koyduğu ve katiyen müsaade etmediği cihet, gelininin maziye ait şeylere teması idi. Bu şartla Şayeste'nin hiçbir şeyine karışmıyor, kadının bazı geceleri teyzesinin, halasının, yengesinin evlerinde misafirlikle geçirmesine ve bu misafirliklerin hayli sıklaşmasına bile lakayıt kalıyordu. Onun bu misafirliklere fazla süslü, fazla boyalı gittiğine dikkat etmek de hatırına gelmiyordu. Farketse de ihtimal ki bir şey söylemeyecekti. Ne hakla değilse bile, ne diye söylemeliydi!

Şayeste'nin yeniden kocaya varırsa kendisinin tek başına kalacağını, bakımsız perişan olacağını da düşünmüyordu.

Kendisini belki bir kız çocuğu hayata bağlayabilirdi. "Ben beklerim. İcap ederse on değil, yirmi sene beklerim" diyerek yanında kalmış, elemli başını bağrına basmış bir kız çocuğu. Ve o kız çocuğu katili bile kendisine yaklaştıra-

bilirdi. Lakin, o kız çocuğu mezarlıkta yatan ölüden ne kadar uzak düşmüşse, hapishanede yatan öteki ölü için de o kadar uzaktı. Çünkü Muazzez cinayet günü evden kaçtığı vakit, uzaktan görmekle kendisine âşık olup isteyen o mühendis Halil Bey'in evine gitmiş ve yakında izdivaç edeceklerine dair Ahmet Şükrü Efendi'ye haber gönderilmişti. Fakat bir türlü bu yakın zaman gelmemiş, sonra Muazzez'in aylık kazancı üç, dört yüz lirayı geçmeyen ve nikâha da lüzum görmeyen mühendisi bırakarak daha zenginlere, daha nüfuzlulara, daha büyüklere geçtiği, nadiren Ankara'da, en çok İstanbul'da yaşadığı, bazen de dostlarıyla ecnebi memleketlerinde seyranlara çıktığı duyulmuştu. Mütevazı bir ailenin altı ay geçinebileceği bir parayı bir gecede sarfedenlerin meclisleri onsuz kurulmaz deniyor, elmasları, tuvaletleri, israfları anlatıla anlatıla bitirilemiyordu.

Bunlara ilk önce Ahmet Şükrü Efendi inanmak istememiş, Muazzez'in Halil Bey'e varması haberini aylarca beklemişti. Ve sonra, Halil Bey ortadan kalkarak yerine birçok beylerin ve beyefendilerin geçmiş oldukları şüpheye imkân kalmayacak bir surette meydana çıkınca, evladını toprağa vermiş bir babanın ıztırabını Şükrü Efendi bir kere daha duymuştu. Fakat aynı zamanda da garip ve pek hazin olsa da hakiki bir sükûn ve huzura erişmişti. Çünkü ölüm saatine kadar bundan sonra çekineceği, korkacağı hiçbir felaket de kalmamış oluyordu.

Eylül-Teşrin-i evvel 1931 - Ankara

Milliyet, nu. 2237-2255, 5-23 Mayıs 1932.

PARA HİKÂYELERİ

SADETTİN BEY'İN DAMADI

Pek sıcak bir yaz günü idi. Saat 11 vapuruyla Kadıköyü'nden inen Halit Bey'le zevcesi Sârâ Hanım, köprünün şiddetli sıcaktan yumuşamış yan kaldırımı üzerinde, Eminönü'ne doğru ağır ağır gidiyorlardı. Halit Bey başından fesini çıkarmış, çok hafif giyinmiş olduğu halde Sârâ Hanım terlemeye başlamıştı. Konuşmuyorlardı. Geceleri zevcini çok seven genç kadın, güneşin böyle kızgın olduğu yahut yağmurun, karın yağdığı zamanlar her yayan yürüyüşünde ona karşı kin duyar, âdeta yüzünü görmek istemezdi.

Köprü memurlarının bulunduğu yere gelince, ta yanlarından büyük bir otomobil geçti. İçinde kır bıyıklı ve gözlüklü bir adam oturuyordu. Kendilerine bakarak mütebessimane selam verdi. Halit Bey, kır bıyıklı adamın zevcesini selamlamasından ve onun da bu selama mukabelesinden pek büyük bir hayret içinde kalarak sordu: "Sârâ, bu (.....) müdîr-i umûmîsi Sadettin Bey değil mi?"

"Evet."

"Sen onu nereden tanıyorsun?"

"Tanımaz mıyım, canım? Ölen halamın ilk kocasıydı!"

Halit Bey'in kalbi hem sürur hem de hiddetle çarptı. Pek çok şey söylemek isteyerek ancak "Aşk olsun!" diyebildi.

Eminönü Meydanı'nın kalabalığında, itile kakıla ilerliyorlardı. Ve kendisini bütün hüsn ü zarafetine rağmen, böyle güneşler altında ve herkesin dirsek çarparak yanın-

dan geçebileceği âciz ve zelil bir mahlûk şeklinde yollarda yürüten kocasına, Sârâ Hanım'ın her adım atışta kinî artıyordu. Ne demek istediğini ondan sormaya lüzum görmedi. Fakat Halit zaten cevap beklemeden söylemişti. Ve hep "Olur şey değil! Olur şey değil!" diye mırıldanmakta bir müddet devam etti.

Evet, bu hakikaten olur şey değildi! Koca bir (.....) müdîr-i umûmîsi Sadettin Bey ailenin tıpkı kendi gibi damadı olsun da, bundan bahis bile edilmesin; bu cidden havsala alır şeylerden değildi! Halit'in teşebbüs ettiği en mühim işler, nüfuzlu bir şahsiyetin himayesinden mahrumiyet sebebiyle akim kalıyordu. Bu garabeti ilk günden öğrenmiş olsa, şimdiye kadar neler becermez, nelere muvaffak olmazdı!

Nurıosmaniye'de o gün bir aile ziyaretine, Sârâ'nın bir başka halasını görmeye gidiyorlardı. Bu hala kardeşlerin en büyüğü idi ve daima ağrıyan dizlerinin sızılarından başka hiçbir şeyden bahsetmezdi. Öyle iken, Halit Bey musahabeyi o kadar maharetle sevk ve idare etti ki, kendisine bir müddet bu merhume hemşiresiyle ilk zevcinin laflarını ettirmeye muvaffak oldu.

"Zavallı Saliha, dün gece yine rüyama girdi. Ah, yalan dünya! Biçare öleli tam yedi sene oldu; toprakta kemikleri çürümüştür!"

Güya pek de alakadar olmayan bir eda ile Halit sordu: "Sadettin Bey ilk kocasıdır, değil mi?"

"Evet, ilk zevcidir. Vardığı zaman on yedisinde idi. Sekiz sene beraber yaşadılar. Ama çocukları olmadı."

"Neye ayrıldılar?"

"Neye ayrılacaklar? Sadettin Bey'in fenalığından, ahlaksızlığından ayrıldılar! Kabahat Salihacığımda olaydı, ikinci kocasıyla da, merhum Abbas Paşa ile de geçinmez-

di!.. Allah rahmet eylesin, son zamanlarda Abbas Paşa'nın da benim gibi dizleri ağrıklı olmuştu."

Söz yine romatizmaya dökülüyordu. Fakat Halit Bey kâfi derecede malumat sahibi olmuş demekti. Esasen yaşlı kadını söyletmeye lüzum da pek yoktu ki! Sârâ'ya mütebessimane selam vermesi, eski zevcesinin ailesine karşı Sadettin Bey'in bir husumet beslemediğine delil ve binaenaleyh vaziyet tamamıyla müsaitti.

Moda'daki evlerinde, Halit Bey'in zihni gece uyuyuncaya kadar Sadettin Bey'den edilecek istifadeleri düşünmekle meşgul oldu. Fakat bu hususta karısına hiçbir şey söylemedi. Pek tecrübesiz ve çok genç olan Sârâ, zevclerin zevcelerine verdikleri ve zevcelerin hemen daima az buldukları parayı, o zevclerin alelekser ne tertipler, ne ustalıklar ve ne hileler sayesinde, ne kadar zahmetler ve hatta zilletler mukabilinde kazandıklarını bilmiyordu. Halit küçük bir komisyoncu idi. Peşinde koştuğu yüz çeşit işin hiçbirinden dört beş ay müddetle hiçbir kâr çıkmasa, belki de açlıktan ölürdü. Fakat kendi vaziyetinde bir komisyoncunun bazı odaların kapılarında ne zeliline beklemelere ve bazı masaların önüne ne tezellüllerle yaklaşmalara mecbur ve mahkûm olduğunu karısından gizler, ekmek parasını bile bazen ne acı ve ne elim bir mücadele neticesi kazandığını ona hissettirmezdi.

Zaman, cihan harbinin ikinci senesi idi. İstanbul'un gerek kibar ve gerek mütevazı evlerinden Beyoğlu ile Kapalıçarşı'nın dükkânlarına, artık hiç durup dinlenmeyecek bir eşya seli aktıkça, yok pahasına elden çıktıkça, saz benizli kadınlar ve saz benizli çocuklar yollarda gittikçe çoğa-

lıyordu. Ve isimlerini Rumların, Ermenilerin, Yahudilerin maske olarak kullandıkları beş on ipsiz, ellerine geçen paraları sefahet âlemlerinde avuç avuç serperlerken, bazen bu ticaret âlemlerinin tekmil kahramanlarını, "Muharebe yakında bitecek!" diye bir telaş sarıyordu. Mektebi daha bitirmeden, Halit komşusu şehit bir zabit kızı olan Sârâ Hanım'ı şiddetle sevip onunla evlenmiş; uzun kavgalardan sonra da babasından pek küçük bir sermaye alabilmişti. Genç, zeki ve azimkârdı.

Karısını çok seviyor ve beş parasız kaldığı gün onu boşamaya mecbur edileceğini iyi biliyordu. Onun için yorgunluğa da, fena muamelelere de ehemmiyet vermeyerek sabahtan akşama kadar her gün Galata ile Eminönü'nün tekmil ticarethanelerini dolaşıyor, bütün hanların dik merdivenlerini inip çıkıyor, burada zeytinyağı, orada şeker, ötede incir üzerine küçük muameleler peşinde koşarak, yazın terler içinde kalıp kışın soğuktan bazen dona dona, parasını taştan çıkarmaya muktedir oluyordu. Lakin genç kadın, günden güne inkişaf eden güzelliğinin gururu içinde, kocasının temin edebildiği mütevazı refahı hiç kâfi görmüyor, etrafında taşan servetlere de baktıkça kocasını beceriksizlikle itham ediyordu.

Ah, Sadettin Bey'in hısımlığını Halit evvelden bilseydi, vaziyetleri şimdi pek başka olurdu!

Ertesi günü, saat daha ondu. (.....) dairesine giden Halit Bey, nazik bir lisan-ı âmirâne ile, bir müdîr-i umûmî odacılarına hitap ederken hiç bir zaman kullanmamış olduğu bir lisan ile sordu: "Beyefendi teşrif ettiler mi?"

"Hayır."

"Kaçta gelirler?"

"On buçukta, on bire doğru, bazen daha evvel... belli olmaz."

"Peki, intizar odasında beklerim. Teşriflerinde bu kartı verirsiniz."

Üstüne "Merhum kayınbiraderinizin damadı bendeleri" diye yazıp kartını uzatan Halit, odacıların nazarından kaçmayan kısa bir tereddüdü müteakip açtıkları odaya, mirasa konmuş bir vâris gururu ile girdi. Şimdi (.....) müdîr-i umûmîsinin muteber misafirlerine mahsus intizar salonunun yumuşak bir koltuğuna gömülmüş olduğu bu dairenin kaç odasında, hakarete benzeyen muameleler görmüş, kaç ehemmiyetsiz memuruna tabasbus mecburiyetinde kalmıştı! Kabahati biraz da nefsinde buluyordu. Ne gibi şeylerle meşgul olduğundan karısına daima bahsetmiş, (.....) dairesine iş takibi için sık sık gittiğini ona söylemiş olaydı, Sadettin Bey'in ölmüş halasının ilk zevci olduğunu Sârâ elbette kendisine şimdiye kadar çoktan öğretirdi!

Dışarıda birden sesler, ayak patırdıları, koşuşmalar, ikbaldeki adamların makamlarına geldikleri anda yapılan o sahte ve nümayişkâr gürültüler, şitablar oldu. Halit, kalkıp kapısının aralığından baktı. Sadettin Bey'in geldiğini gördü. On dakika sonra da odacılardan biri içeri girdi ve "Buyurun!" dedi.

Sadettin Bey kendisini nezaketle kabul etti. Zevcesiyle kayınvalidesini sordu. Halit, "Eteklerinizden öperler!" diye mukabele edince, "Estağfurullah, daima hürmetkârlarıyım" dedi.

Müdir-i umumi odası denize nazır, çok büyük ve oldukça müzeyyendi. Sadettin Bey, üstü cam örtülü cesim bir

masanın başında oturuyordu. Halit onun ta karşısındaki iskemlelerin birini işgal etti. İstiskal edilinceye kadar kalkmamaya karar vermişti. Önleri tamamen ilikli, temennalar ederek ellerinde kâğıtlarla yaklaşan bütün memurlar, biraz da kendisine hulus ediyorlar gibiydi. Her halde onlar ayakta dururlarken kendisi oturuyordu. Bir iş için bir kere müracaat etmişken Halit'i çok ehemmiyetsiz bir adam telakki edip muameleye tenezzül etmemiş bir tüccar da, bir derdini kemal-i hürmetle anlatmaya gelmişti. Giderken, "Teşrifinizi beklerim" manasını ihtiva eden bir tarzda Halit'e ayrıca selam verdi.

Vaktiyle âdeta tahkirkârane muamele etmiş bir iki memur da kendisini gördüler.

Belki üç çeyrek saat müdîriyet-i umûmiye odasında kalan Halit Bey, nihayet kalkmaya mecburiyet duyunca, Sadettin Bey, "Hanımefendilere arz-ı hürmet ederim" dedi.

Halit, "Bilhassa yüz sürmeye geleceklerdir!" tarzında mukabeleye müsaraat etti. Senelerdenberi aralarında hiçbir rabıta kalmamış olan bir adama böyle durup dururken kayınvalidesi gitmek istemese bile, herhalde zevcesini razı edebilirdi.

Dışarıda hademeler, müdîr-i umûmî beyefendinin nezdlerinde uzun müddet kalan misafirin bastonunu takdim hususunda tehalük gösterdiler.

(.....) dairesinde Halit Bey'i artık herkes müdîr-i umûmînin damadı biliyordu. Haftada hemen iki üç kere Sadettin Bey'i ziyaret için bahaneler buluyor, onun bazen biraz istiskali andıran tavırlarına da ehemmiyet vermeyerek oturu-

yor, temennalarla evrak getiren memurlara ve işlerini ayakta anlatan tüccarlara kendisini bir dost, bir mahrem, bir evlat vaziyetinde gösteriyordu. Az zaman sonra zaten Sadettin Bey'e ihtiyaç da kalmamıştı. Müdürlerle ahbaplığı artırmış, bir kaçıyla da büsbütün yüzgöz olmuştu. Ve yüzgöz olduğu bu kimselerin, "Müdir-i umumi beyefendinin damadıdır; işlerini teshile mecburuz" demek galiba hesaplarına pek uyuyordu. Artık yavaş yavaş Halit iş âleminin tanınmış simaları sırasına girmişti. (....) dairesi için kendisini en kuvvetli adamlardan sayıyorlardı. Birbirlerine onu tavsiye ve takdim mukabilinde, kârdan hisse alan tüccarlar bile bulunuyordu.

Sonra mütareke oldu ve İstanbul işgal edildi. Devir çarçabuk değişmiş, eski saltanatlarından çoğunun yerinde yeller esmeye başlamıştı. Harp esnasında iktidar makamında bulunan en mühim şahsiyetlerden itibaren, kirlenen ve kirletilen bütün büyük ve orta memurlar birer birer kaçar, kovulur veya atılırlarken, Sadettin Bey'in mevkiini muhafaza etmesine imkân olamazdı. Onun azlini kaç zamandır muhakkak sayan Halit, bu azlin ferdasında büyük bir kibarlıkla ta Şişli'deki evine kadar gidip ziyaretinden çekinmedi ve bu uğurda bir iki saatini heder etti. Hatta bir bayram, azli takip eden ilk bayram, yine ziyaretinde bulundu. Lüzumsuz yere bu kadar zahmete katlandı.

Şimdi işler için başka hamiler, başka arkalar bulmak icap ediyordu.

Halit Bey'in karısı hep güzel, Halit Bey karısına hep aynı şiddetle âşıktı. Yeni tezellüllerle, yeni yorgunluklarla, yine

Eminönü'yle Galata'nın hanlarını hep inip çıkarak, bu hanlarda şimdi çoğu yeni simalar karşısında bazen tezyifkâr muameleler görerek, yine sıcaktan terleyip soğukta üşüyerek koşup duruyordu. Eskisine nisbetle çok iyileşmiş bir hal içinde olsa bile, hâlâ otomobilsiz yaşadığı cihetle Sârâ nefsini bedbaht sayarken zevcesini muhafaza edebilmek için o bütün kuvvet ve kudretiyle, hiç durup dinlenmeden, hasta olunca evinde birkaç gün yatmaya da salahiyeti olmaksızın, hile, yalan ve tabasbus dolu bir yolda yürüyordu ve böylece seneler geçti.

Aradan böyle seneler geçtikten ve Halit vaziyetini adamakıllı denecek derecede düzelttikten sonra, bir sabah yazıhanesinde biriyle bir iş konuşurken uşak bir kart getirdi. Bu kartın üzerinde: "Esbak..... umum müdürü Sadettin" kelimeleri yazılı idi. "Acaba ne istiyor? Sakın borç istemesin!" diye Halit Bey düşündü. Çünkü o kadar sene (.....) müdîr-i umûmîliği etmiş olan Sadettin Bey, azlinden sonra resmî ve gayriresmî hiçbir mevkiye bir daha geçememiş, serveti olmadığı için tekaüt maaşıyla da geçinemediği cihetle, bir şirkette birkaç sene evvel adi bir mütercimlik vazifesini kabul mecburiyetinde kalmıştı. Fakat ihtiyardı. Acaba işe yaramadığı için o şirketten çıkarılmıştı da yeni bir iş bulabilmek için muavenetini rica etmek üzere mi kendisine müracaat ediyordu? Halit "yok" dedirtecekti. Lakin sersem uşak yazıhanede bulunduğunu söylemişti. "Biraz beklesin" demeye mecbur oldu.

Beraber bir iş müzakere ettikleri adam sordu: "Kimin bu kart?"

Can sıkıntısı ile Halit kartı uzattı.

"Sizin kayınpeder geldiğini böyle her sefer merasimle mi haber verir?"

Bu sualden Halit ilk önce bir şey anlayamadı bile... Senelerden beri sokakta tesadüf ettikçe bir kere durup iki kelime teati etmediği Sadettin Bey'in damatlığını, kendisini bir zaman o kadar müftehir eden, kendisini vaktiyle birkaç sene yaşatan o sıfatı tamamen unutmuştu. Anlar anlamaz, muhatabının manasız zannını tashih etti.

"Kayınpederim falan değil canım, refikanın halasının vaktiyle kocası imiş. Öküz ölmüş ortaklık ayrılmış."

Sonra da artık uşağı çağırıp emretti: "Bu kartın sahibine söyle; bugün pek meşgulüm. Başka bir gün gelsin."

İstanbul-Temmuz 1928

Resimli Hikâye, c. 2, nu. 2, Teşrîn-i evvel 1928; *Varlık*, nu. 72-73, 1-15 Temmuz 1936.

BİR PARA HİKÂYESİ

Talaktan sonra birbirlerine ilk defa hasta kızlarının başında tesadüf ettiler. Aralarında talak ise on dört sene evvel olmuştu.

Aşksız ve saadetsiz bir izdivaç hayatını zincir gibi sürükleyip dururlarken, erkek karısının birisiyle münasebetini sezer gibi olup hemen boşamış; kadın da altı ay bile beklemeden ve belki inadına onun şüphe ettiği adamla evlenmişti. Erkeğin yeniden izdivacı nisbeten yakındı. Yedi sene evvel, akrabasından ve yaşı otuza geldiği halde kısmeti çıkmamış bir kızla evlenmişti. Daima kavga ve husumet içinde geçen karı kocalık senelerinin yegâne mahsulü ise, işte bu hasta düşen kızları İkbâl'di. Birbirlerinden ayrıldıkları zaman henüz on üçünü sürüyordu ve bir iki sene sonra, Halep zenginlerinden yaşlıca bir adama verilmişti. İkbâl, o vakitten beri Halep'te yaşıyordu. Bu defa dul kalınca, İstanbul'a gelmiş ve Şişli'nin en güzel apartımanlarından birinde mükellef bir daire tutmuştu. Henüz genç ve oldukça güzeldi. Bahusus zengindi. Bu sebeple, ısrarla ve istirhamlarla, türlü şaklabanlıklarla kendisini isteyenler tabiidir ki, pek çok oldu. Fakat İstanbul'a döneli daha tam üç ay bile olmadan zavallı İkbâl hasta, hem pek ağır suretle hasta düştü. Ve ebeveyni, Ali Halit Bey'le Şâdan Hanım, birbirlerini on dört senelik bir fasıladan sonra hasta kızlarının başı ucunda gördüler.

Ali Halit Bey elli beş, elli altı yaşında olduğu halde, hiç olmazsa altmışında görünen bir miralaydı. Eski karısı kendisini çok çökmüş, âdeta yetmişini geçkin insanlara dönmüş buldu. Şâdan Hanım daha kırk bir, kırk iki yaşında olduğunu söylüyordu; fakat o da Halit Bey'in gözlerine pek bozulmuş görünmüştü. Hele saçlarının kanarya sarısını andıran boyasıyla ne kadar gülünçtü! Bu kadın ihtiyarlığını bir türlü farkedemiyor, gençlik ve ziynet sevdasını kızının inlediği yatak kenarında bile unutamıyordu. Halit Bey'in hiç şüphesi yoktu. İkbâl'in ateşler içinde yattığı bu yatağın kenarından her ayrılıp kayboluşunda, bu kart kadın gidip buruşuk yüzüne pudra sürüyor, kirpiklerine hafifçe bir sürme çekiyordu.

Miralay Bey doktorlardan utanıyordu.

Zaten sade saçlarının, teninin, kirpiklerinin rengiyle değil, fakat her şeyiyle bu kadın sahte, yalan değil mi idi? Kızı canıyla uğraşırken haykıra haykıra ağlamamak için dudaklarını dişleriyle ezişi, parmaklarını kırmak istercesine ellerini kilitleyerek gözlerini kapayıp sıkışı, bunların hepsi yapma, bunların hepsi birer oyun değil mi idi? Tabii Halit Bey kabul etmeyeceği için İkbâl doktorlara, ilaçlara ve bütün ev masrafına lazım olan parayı onun eline teslim etmişti. Ali Halit Bey emindi ki, bunun ancak yarısını sarfediyor, cebine on para fazla atabilmek için ne yapacağını bilmiyordu. Belki hastalığın tedavisine muktezi paradan bile çalıyordu! Ve İkbâl'in şüphesini uyandırmamak, "Bu kadar para nasıl harcanmış olabilir?" tarzında bir düşüncesine meydan vermemek için günde yirmi defa, "Aman ya Rabbi, hiç aklım başımda yok!" diye bağırıyor, "Ah, ne alı-

nanı biliyorum, ne verileni biliyorum!" diye çırpınıyordu. Hele mütemadiyen ikinci kocasından olma oğlu ile kızından bahsedişi!

"Selma ille ablama gideceğim diye tutturdu. Rahatsız edersin, biraz daha iyileşsin de öyle götürürüm diye kandırıncaya kadar harap oldum!"

"Mektepten çıkınca ablama geleyim diye bu sabah Hayrettin yarım saatten fazla ağladı. Bir iki gün sonra ablan inşallah büsbütün iyi olunca götürürüm, diye susturuncaya kadar akla karayı seçtim!"

Selma ile Hayrettin, el herifinin çocukları, neden kendi kızının, İkbâl'in kardeşleri oluyordu! Hem Ali Halit Bey'in yanında o herifin çocuklarından her saat ve bilalüzum bahsetmek ne büyük bir saygısızlıktı! Esasen ne Selma'nın hasretinden tepindiği vardı ne de Hayrettin'in kendisinden ağladığı! Bunlar birer nümayiş, birer desise, her gün onlara birer hediye koparmak için tatbik edilen bir usul ve kaide idi. Zaten kadının gözleri bavullardan çekmelere, etajerlerden dolaplara kadar hep fıldır fıldır dolaşıyor, istenmeye layık ve taşınması kolay şey arıyor, bunları masumane bir eda ile İkbâl'e göstererek, "Selma'ya götür", "Hayrettin'e ver" sözlerini işitmeden hiç başka lakırtı etmiyordu.

Ve bundaki hesabı, ürkünç ve iğrenç hesabı Ali Halit Bey farketmiyor değildi. İkbâl'in hayatının hakikaten tehlikede olduğunu kendisi gibi o da biliyordu. Şu halde de, o meşum günden evvel ne aşırıp taşırsa, aralarında taksime maruz kalacak eşyadan ne kadarını daha evvelce kendisine maledebilirse kâr demekti. Fakat bu esnada, böyle günlerde bunları düşünebilmek, böyle şeylere çalışabilmek için insan ne kadar adi, iğrenç ve korkunç bir şey olmalıydı!

Kızlarını böyle ölüm döşeğinde görmekten muztarip oldukları kadar da, her gün bir kaç saat bir odada beraber bulunmaktan ıztırap çekiyorlardı. Şâdan Hanım'ın bazen bağıracağı, eski kocasını uzun uzun tahkir edeceği geliyor; onunla senelerce bir yastığa baş koyabilmiş olduğu için nefsinden utanıyordu, nefsinden iğreniyordu. Ya doktorun her gelişinde, mustalah sözler ve sanki kendisi de doktormuş gibi yalan yanlış, kulaktan bellediği malumatla adamcağıza akıl öğretmeye çalışması! Zavallı işini bitirip öteki hastalarına gideceği zamanda da, vaktiyle çetelere karşı Makedonya'da yaptığı takipleri anlatırdı. Bir hasta odasında olduğunu unutarak uzun uzun söylenir, bağıra bağıra konuşurdu. Doktor odadan çıkınca, Şâdan Hanım arkasından kendisini takip ederek bu tahammül edilmez mahlûkun kusuruna bakmamasını söylüyor, gönlünü alıyordu.

Konsültasyonların birinde, Ali Halit Bey o kadar çok lafa karışmıştı ki, doktorlardan bir tanesi kendisini dışarı çağırarak bu beyaz saçlı ve bıyıklı ihtiyar meslekdaşın kim olduğunu sormuştu. Artık Şâdan Hanım da zehirli kahkahasını tutamamış, biçare adama hakikati ancak acı gülmesini zapt ettikten sonra anlatmıştı.

Şâdan Hanım onu kaç kere de İkbâl'in burnuna sokulmuş, gizli gizli bir şeyler söylerken yakalamış ve tabii kendisini gördüğü anda eski kocası sözünü kesmişti. Fakat Şâdan Hanım gizli sözlerin ne olduğunu tahmin edemeyecek kadar budala değildi: İşte belli ki herif ölümle pençeleşen kızından para sızdırmaya çalışıyordu. Yok, her gün ve her saat bu adamla beraber bulunmak insan için en ferahlı gü-

nünde bile çok güç bir işti. Lakin ne çare ki, İkbâl belki yüz bin liranın verdiği gayri kabil-i itiraz kudretle ısrar etmiş ve "Hayır" demişti, "sizleri ölüm döşeğinde de birbirinize dargın bilmek istemem. Zaten senelerden beri yüzünüzü görmedim, ölürsem hasret gitmeyeyim."

Zavallı, sevgili İkbâl, ne kadar iyi, ne kadar güzel bir yüreği vardı! Bu kadar genç, yirmi yedisinde, hem de güzel ve zenginken ölmek! Şâdan Hanım gibi Ali Halit Bey de, sonra bütün hayatlarını hicran ile geçireceklerinden korkarak bu arzuya itaat etmişlerdi.

Fakat Ali Halit Bey itaat ederken bir şart koymuştu: Şâdan'ın kocası da, çocukları da eve ayak basmayacaklardı. Buna mukabil fedakârlık etmiş, İkbâl'i pek sevmiş olan haremiyle bu hareminden olan oğlunun da gelmemelerini kabul etmişti.

İlk günler, kızlarının hastalığı daha bu kadar vahim görünmezken, birbirlerine karşı nefret ve kinlerini gizlemeye muvaffak olamıyorlardı. Hatta bir gün, kör olası insan midesi en felaketli zamanlarda da hakkını istediği için, Ali Halit yemek odasına inip biraz bir şey yerken eski karısının sesini duymuştu. Bu ses homurdanıyordu: "Ne vicdansız adam bu! Ciğerparem kızım yukarıda canıyla uğraşırken o burada masa başından kalkamıyor!"

Ali Halit Bey, hizmet eden emekdar Fatma Hanım'a boğuk bir sesle, "Söyle bu kadına, beni böyle bir günde günaha sokmasın!" diye bağırmış; bu iğrenç küstahlığa karşı parlayan müthiş hiddetini güç yenmişti.

Fakat birkaç gün sonra, hastalık feci bir safhaya girince, her ikisi de bütün kinlerini tamamıyla unuttular. Sade kızlarına bakıyor, onun çektiği ıztıraplarla yanıyorlardı.

Eve uğrayıp malumat verdikçe, Halit Bey'e zevcesi Lâ-

mia Hanım, "Zavallı taze, zavallı yavru, ah bundan iyidir, ölse de kurtulsa!" diyordu.

Ali Halit Bey'in dili bunu söylemeye varmıyordu. Fakat İkbâl'in çektiği ıztırapları gözleri dalgın ve sesi çok yorgun anlatıyor; zevcesi "Ölse de kurtulsa!" diye dua ederken, ne ıztıraplar bahasına kızının hayatta kaldığını ve birkaç gün sonra behemehal, mutlaka ölmek şartıyla bunları çektiğini uzun uzun anlatıyor, karısının duasında haklı olduğuna dair sanki sebepler sıralıyordu.

Bu müthiş hal altı gün, tam altı gün sürdü. Hastadaki mukavemet kudretine hekimler hayret ediyorlardı.

Sonra bir sabah hastanın ateşi hayli düştü; gözlerinde biraz sükûn, simasında bir nebze huzur göründü ve sesine biraz kuvvet geldi.

Ya Rabbi, acaba bu ihtizar saatinden evvel gelen huzur saati, o aldatıcı, gaddar ve katil saat mi idi?

Eski zevc ve zevce, bundan emindiler. Ve elemlerini ve bedbahtlıklarını talihsiz yavrularından gizlemeye çalışa çalışa, birbirlerine uzun, çok candan ve ebedî bir kederle bakıştılar. Evlatlarının gözlerini müebbeden kapayacağı anda, galiba birbirlerinin kollarına düşeceklerdi.

Fakat biraz sonra, mutat saatinde uğrayan doktor, kendilerine tebşir etti; hastanın gençliğinden kuvvet alan bir mucize, hastalığı mağlup etmişti. Artık uzun, pek uzun ve zahmetli bir nekahet devresi başlamak üzere idi. Fakat tehlike geçmişti, ihtiyat ve takayyüt şartıyla korkulacak ve nevmidiye düşülecek bir şey kalmamıştı.

İkbâl, İkbâlleri ölmeyecekti. Hamdolsun. Allah'a hamdolsun!

Ve kızlarını okşayarak, severek, yeminlerle temin ederek, halinde hiç bir vehamet bulunmadığını, yakında eskisinden sağlam ve sıhhatli olacağını söylediler.

Gerek Ali Halit Bey, gerek Şâdan Hanım, ne kadar zamandan beri hastanın başı ucundan ayrılıp evlerine gidememişlerdi. Müjdeyi aldıktan bir müddet sonra gidince, ikisi de ikinci izdivaçlarının yavrularını, parasız, istikbali meşkûk, binbir türlü maişet güçlüğü içinde ezile ezile büyümeye mahkûm yavrularını birden gelen bir rikkat ve muhabbetle okşadılar, ikisinin de evleri ne kadar ufak ve harap, bu evlerde istikbal ne derecede muzlimdi! Hastalık bu evlere gelse onunla mücadele etmek ne kadar güç olacaktı! Ali Halit Bey oğlu Muzaffer'i, Şâdan Hanım oğlu Hayrettin'le kızı Selma'yı, hayatta galip gelmek ve mesut olmak için lazım bulunan silahlarla acaba techiz edebilecekler miydi? Aksaray taraflarındaki gün görmez evlerinde her yaz Muzaffer'in başağrılarından şikâyet ettiğini hatırlayan Ali Halit Bey, bir zamandan beri, beş on gündür, bu yaz mevsimini adalardan birinde geçirmeyi tasavvur etmiş, fakat sanki bir hiss-i kablel'vuku'la bundan henüz karısına bahsetmekten çekinmişti. İki gün evvel de Şâdan Hanım'a zevci Faruk Bey daireden tekaüdünü isteyerek şöyle esaslı bir bakkaliye mağazası açmak arzusundan bahsediyordu.

Ve İkbâl'in halâsını biri kocasına öteki de karısına haber verirlerken seslerinde biraz mahcup, biraz özür dilenen bir şey vardı. Kimbilir, belki bu seslerde teselliye muhtaç bir şey de mevcuttu. Çünkü insan kalbinde çok gizli, çok kirli, çok korkunç köşeler bulunur.

Bununla beraber, Halit Bey'le Şâdan Hanım'ın oh demeleri için heyhat ki birkaç gün daha beklemeleri icap ediyordu. Doktorların her dedikleri doğru çıkmıyordu ki!..

Türk Yurdu, c. 5, nu. 33, Eylül 1930; *Varlık*, c. 11, nu. 171, 15 Ağustos 1940 (kısaltılarak).

MUHAFAZA MEMURU ABDURRAHMAN EFENDİ

Babası Rize taraflarında bir köyde doğmuş, on sekiz yaşında İstanbul'a gelip gemilerde bir müddet tayfalık ettikten sonra Gümrük İdaresi'ne muhafaza memuru olarak girmişti ve tek evladı Abdurrahman biraz büyüyünce onun için kendisi gibi muhafaza memuru olmaktan başka istikbal tasavvur edemedi. Abdurrahman'ın yirmisine bastığı sıralarda, onu da hizmete aldırmaya muvaffak oldu. Baba da oğul da uzun boylu, yakışıklı ve gösterişli idiler ve gümrük kolcularına mahsus formayı hakiki bir vakar ve heybetle dolaştırıyorlardı. Fakat Abdurrahman henüz dört senelik memurken babasını kaybetti. Bir sene sonra da evlendi. Ancak kader, evladı olmasına müsaade etmeyecekti. Eğer bir oğlu olsaydı, onu da şüphesiz ki gümrükte muhafaza memuru yapardı. Bundan daha ciddi ve şerefli bir meslek tasavvur edemiyordu.

Evi, Eyüp sırtlarındaki Ramiz köyünde idi. Mali vaziyetçe pek mütevazı insanların oturdukları ve lükse ait en basit ve naçiz iddiaların da girmediği bu semtte, hiç azledilmemiş ve muntazaman maaşını almış olduğu ve hiçbir israfı da bulunmadığı için, hali vakti pek yerinde bir adam tesiri yapıyordu. Zevcesi çok idareli, muktesit ve fedakâr bir kadındı. Kendisi belki bir türlü yese bile, onun önüne daima iki türlü yemek çıkarır, elbisesini daima itina ile ütüler, en küçük bir sökük bile bulundurmazdı. Abdurrahman Efendi ta Bebek'te muhafaza memuru idi. Bir gece

evinde kalır, öbür geceyi de muhafaza kulübesinde nöbetçi olarak geçirirdi.

Mahallelerindeki sade insanlar, tertemiz kıyafeti ve dimdik yürüyüşü ile eski zamanın yeniçerilerini hatırlatan uzun bıyıklarıyla onun geçtiğini gördükçe, hürmetle selam verirlerdi. Muhafaza memurluğu, hudut ve şümulü gittikçe genişleyen büyük bir memuriyet oluyor; nöbetçi olarak geçirdiği gecelere çok mühim işler mal ediliyordu. Abdurrahman Efendi bütün bütün komşularınca efendilikten beyliğe geçtiği gibi, memurluktan müfettişliğe, hatta müdürlüğe de geçiyordu.

Fakat kendisi hiç bir vakit memuriyetini ufak bularak başka unvanlar takınmayı hatırına getirmemişti. Belki yirmi otuz bin liralık adamları da çok kere huzurunda korkular geçire geçire ricalarda bulunmaya sevk eden mevkiini o derecede esaslı bir şey addediyordu ki, terfi için hiçbir müracaatta bulunmuyor, derecesinin yükselmesini istemek kendisine âdeta fazla küstah bir arzu suretinde görünüyordu.

Tam otuz sene hizmet ettikten sonra, sandalla bir gece teftişi esnasında soğuk alarak zatürreeden vefat eden babası Hasan Efendi de sadece muhafaza memuru olarak ölmüş değil miydi? Babasından da yüksek bir adam olmayı hangi hak ve imtiyazla isteyecekti?

Meşrutiyetin ilanında elli yedi yaşında, yani hemen otuz senelik memurdu. Meşrutiyetten az sonra, tensikat olacağı, hizmeti yirmi beş seneyi bulanların tekaüt edilerek kadroların hep genç ve dinç memurlarla doldurulacağı havadisi çıktı. Zaten yalnız muhafaza kısmında değil, Rüsumat İda-

resi'nin tekmil kalemlerinde tensikat yapılıyordu. Hatta, tekaüdünün sebepleri hakkında deveran eden rivayetler birbirini tutmayan bir kalem müdürü, Gümrük Emaneti'ne yakın bir yerde bir lokanta açmış, daha dün maiyetinde bulunan kimseleri türlü iltifat ve cemilelerle dükkânına çağırıyordu. Koca Rüsumat Emaneti'nin adı bile değiştirilmiş, Müdîriyet-i umûmiye olmuştu!

Abdurrahman Efendi daireden kadro harici edilirse dükkâncı olmaya hiçbir vakit tenezzül edemezdi. Sırtındaki forması ve belindeki kayış ve silahıyla o kendisini, en yüksek makam ve kuvvetlerinin nerelere kadar dayandığını hesap etmediği hükûmet cihazlarından bir uzuv, elzem bir uzuv sayıyordu. Bir erkân-ı harp zabiti kadar resmî elbisesi ile müftehirdi. Velev ki ariyet olsun, sivil elbise giymeyi hiçbir gün hatırına getirmemiş; böyle bir elbise yaptırıp bunu arada bir giyerek kurumlanan arkadaşlarını fevkalade ayıplamıştı. Tekaüde sevk edileceği gün de sırtına giyeceği hiçbir şey bulunmayacak, âdeta çıplak kalacaktı.

Tensikat gürültülerinin devamı müddetince geceleri uyuyamaz olmuş, rüyaları hep kâbusla dolmuştu. Daireden açığa çıkarıyorlar ve açığa çıktığını haber verir vermez sırtından elbisesini, belinden kayış ve silahını, başından kalpağını ve ayaklarından çizmelerini çekip alıyorlardı. Üzerinde yalnız iç çamaşırları ile Ramiz'in yolunu tutuyor, mahalledeki çocukların hayretten büyümüş nazarları önünde yalınayak başıkabak geçerek evine varıyor, çeyrek asırdan çok fazla bir zamandan beri kendisi söylemeden yanında oturmayan karısının karşısına öyle çıkıyordu.

Ve hissediyordu ki, kadro harici edilip sivil elbise giymek mecburiyetinde kalırsa, yine biraz bu rüyasındaki şekilde dolaşmaya mahkûm edilmiş olacaktır.

Altmışından sonraki seneler ve aylar üzerine birer kâbus gibi geliyor ve sanki varlığını ezerek geçip gidiyordu. Altmış beş yaşını bitireceği gün çok yaklaşınca, aynı korkunç ve zalim kudret haftalara da geldi. Hiç bir istisna yapılmaksızın, altmış beşini bitirmiş herkes tekaüt ediliyordu. Çare yok, o da mütekait bir memur olacaktı.

Müteakait bir memur... Bu öyle bir adamdır ki, gecelik entarisi ile sabahtan akşama ve akşamdan sabaha kadar evde oturur, iner, çıkar, uyuklar ve kavga eder. Evde bulunduğu esnada da ev kadınları aynı yüksek ses perdesi ile konuşur, hatta kendisini evde bırakarak ilk önce düğün gibi mühim hadiselerde dışarıya gider, sonra da, sukut ve zillet arttıkça, artık sadece komşuda oturmak yahut da bostanda marul yiyerek hava almak üzere kendisini evde bekçi bırakırlar. Bu öyle bir adamdır ki, artık hiçbir yerde hiçbir işi olmadığı için yavaş yavaş karısı ve çocukları tarafından ev hizmetlerine yardıma davet olunur. Kim bilir, belki de kâfi derecede ehliyet göstermediği için tâzir ve tekdir de görür.

Tekaüt edildikten sonra evini geçindirmek hususunda çekeceği müşkilatı düşünmüyordu. Esasen biraz parası vardı ve karısı kendisine verilen paranın azlığını söyleyip daha isteyecek mizaçta kadınlardan değildi. Ne verilse ona kanaat edecek ve evi onunla geçindirecekti.

En son günlerden birinde çılgınca bir karar verdi. Müdîr-i umûmîyi, evet kendi müdürünü, muhafaza müdürünü değil, doğrudan doğruya müdîr-i umûmîyi görüp tekaüt edilmemesini rica etmeye karar verdi. Senelerden beri makamını muhafaza eden ve kendisine çok akıllı denilen Müdîr-i umûmî bey isterse onu elbette tekaüt etmez, etmemek için elbette bir çare bulurdu.

Tekaüt gününe iki gün kalmışken müdîr-i umûmînin yanına çıktı.

Denize bakan pek geniş bir odada, büyük ve üzeri camla örtülü bir masa başında Müdîr-i umûmî Sadettin Bey oturuyordu. Çok kısa boylu olduğu ve hatta kendisine "Küçük Sadettin Bey" dendiği halde, gövdesinin büyüklüğü ve başının iriliği otururken âdeta uzun boylu bir adam tesirini yapıyordu. Kendisini nezaketle dinledikten sonra dedi ki: "Tekaüt edilmek her memur için tabii ve zaruri bir şeydir. Sıram geldiği zaman bizzat ben de tekaüt olacağım.

Abdurruhman Efendi ayakta şaşkın, yüzü sapsarı duruyor; derdine mutlaka bir deva gösterilmesini bekliyor ve cevapla iktifa ederek gitmeye mecali hakikaten yok görünüyordu. Uzun seneler idare başında saç sakal ağartmış olan Sadettin Bey, karşısındaki adamın tekaüt edilmeyi her memurdan fazla bir korku ve ıztırap ile karşıladığını gördü ve ona sanki farkında olmayarak söylüyormuş edasıyla yol gösterdi.

"Tekaüt edilmenin zaruri olduğunu söyledim. Lakin yaşının daha altmış beş olmadığını iki şahitle ispat ederek nüfus tezkereni tashih ettirirsen ve bu hususta bize nüfus idaresinden malumat gelirse, tekaüt edilmezsin!

O zaman Abdurrahman'ın gözlerinden birdenbire yaşlar boşandı. Ah bunu evvelinden bilseydi!

İki gün sonra kendisini tekaüt ettiler.

Daireden tekaüt muamelesi biterek ayrıldığı zaman, sanki on beş yaş ihtiyarlamış bulunuyordu. Tekaüdüne ait muamele biter bitmez silah ve elbisesini almışlardı. Sivil elbisesi bulunan bir memurdan ariyet bir elbise tedarik etmişti. Bunu giyerek, sanki çıplak geziyor gibi mahcup ve

sıkılgan yola çıktı. Vakit erkendi. Doğru Haliç vapuruna binerek Eyüp'e vardı ve Ramiz'e giden bayır yolunu tuttu. Karısı evde yoktu. Hemen soyunarak ariyet aldığı o sivil elbiseyi bir gazeteye sardı ve birkaç gün evvel gizlice yaptırmış olduğu muhafaza memuru elbisesini, artık giymeye hakkı bulunmayan elbiseyi giydi.

Giyindikten sonra tekrar Eyüp'e indi ve vapur iskelesinden uzak bir kahvede akşamı bekledi. Çok hasta olmadan evde kalmak erkek kısmına yaraşmazdı.

Gece ihtiyar karısına dedi ki: "Beni müdür bey Bebek'deki merkeze aldırdı. Bundan sonra gece hizmetinden kurtuldum.

Kadın çok memnun olmuş, Allah'a şükretmeye başlamıştı. Fakat Abdurrahman Efendi bu mevzu üzerinde devam etmek istemedi. Bebek'ten merkeze alınıp artık nöbetten affedilmesini, karısının tekaütlüğe bir nevi mukaddeme şeklinde görmesinden korkmuştu.

Ertesi gün her zamanki vakitte sokağa çıktı ve ağır ağır Eyüp'e indi. Eyüp'ten köprü vapuruna binemedi. Daireden bir kimseye tesadüften çekiniyordu. Tekaüt edildiğini tekmil arkadaşları bildikleri için onu böyle üniforma ile görünce hayret içinde kalarak kendisine binbir sual soracak, aynı zamanda da Muhafaza İdaresi'ne şüphesiz haber verecekler. Eyüp'ten Fener'e giden caddenin yan sokaklarından birinde, küçük bir bahçeli kahvenin en kuytu köşesinde oturdu. Saatlerce düşündü, uyukladı, kahvede mevcut olan iki gazeteyi başından nihayetine kadar okudu; bir türlü vakit geçmiyordu. Demek bundan sonra hayat her gün aynı şekilde devam edecekti. Her gün onu saatler birer zin-

cir gibi saracak, birer zincir gibi sürükleyecekti. Her adım başında bir tanıdığa tesadüf etmekten korka korka uzak mahalle kahvelerine gidecek, bir tanıdığa tesadüf etmekten her yerde ve her saniye çekinerek devairin tatil saatine muntazır olacaktı. Ve bu bir günlük, bir aylık iş değildi. Aylar ve seneler, ölümüne kadar kim bilir kaç sene hep böyle geçecekti...

Altı ay bu hale tahammül etti. Her gün erkenden çıkıp Eyüp'e iniyor, oradan Haliç sahillerinin herhangi bir köşesine giderek akşamı bekliyordu. Kahveciler, sırtında üniforma, başında kalpak ve ayaklarında çizme bulunan adamın nasıl olup da iş saatlerini böyle kahve köşelerinde geçirdiğini merak ederek sormuşlar ve biraz dik bir sesle: "Mezunum." cevabını almışlardı. Kahveciler bu mezuniyetin uzunluğuna şaşıyorlardı.

Abdurrahman Efendi karısının, tekaüt edildiğini başkalarından öğrenmesi imkânını hatırına getirmiyor, her gününü sokaklarda geçirmeyi, onun öğrenmemesi için kâfi sanıyordu.

Halbuki karısı Haççe Hanım tekaüdünden üç dört gün sonra her şeyi haber almıştı. Tanıdığı memur aileleri kendisine "Siz sağ olun"a gelmişler, bir kısmı samimi ve bir kısmı sahte bir alaka göstererek, "Alacağınız maaş da çok az! Allah yardımcınız olsun!" demişlerdi.

Haççe Hanım hayretinden dona kalmış, kocasının vaziyeti kendisinden gizlemesinin sebebini nasıl tefsir edeceğini bir türlü bilememişti. Ve günlerce kocasının söylemesini bekledi. Fakat günler, haftalar geçtiği, teselliye gelenlerin arkası çoktan kesildiği halde, Abdurrahman Efendi'nin hayatında hiçbir tebeddül olmuyor, ihtiyar adam her sabah muntazaman evden çıkarak akşam geç vakit eve dönüyor-

du. Şu halde nereye gidiyor, nerede vakit geçiriyordu ve formasını niçin çıkarmıyordu? İhtiyar kadının hatırına ilk önce feci bir ihtimal geldi; yoksa kocası üstüne mi evlenmişti? Evinin haricinde geçirdiği saatleri yoksa ikinci karısının yanında mı geçiriyordu? Fakat öyle olsa nöbetten kurtulduğunu niçin söyler, yeni hareminde gün aşırı bir gece kalmak fırsatını kendi eliyle niçin kaçırırdı?

Birkaç gün Haççe Hanım kocasını gizlice takip etti ve onun Eyüp'ten ilerideki köy ve mahallelerde kahveden kahveye giderek akşam saatini bir zincir sürükleyen mahkûm ıztırabıyla beklediğini anladı.

Niçin, acaba niçin böyle yapıyordu? Bu istifham dimağında günlerce cevapsız kaldı. Kocasına bakıyor, onu gittikçe daha yorgun, daha kederli, daha düşkün buluyordu ve düşüne düşüne, kadın kocasının hareketindeki sebepleri buldu.

"Tekaüt olmuş erkek evinin efendisi sayılmaz." "İşsiz erkeğin karısına hükmetmeye hakkı yoktur." "İnsan tekaüt olup bir köşede çürüyeceğine ölüp gitmeli."

Bütün bu cümleler senelerce Abdurrahman'ın dilinden düşmemiş sözlerdi. Bir iki seneden beri ise hiç tekaüt lafı etmez, tekaüt edilen bir kimsenin ismini bile ağzına almaz olmuştu. Haççe Hanım pek güzel anlamıştı: Kocası kendisinden utanıyor, tekaüt edilerek bir köşeye atıldığını bildirmemek istiyor ve bunun için de işte her gün Ramiz'den çıkıp giderek uzak mahallelerin izbe kahvelerinde, sırtında eskimeye başlayan üniforması, aylardan beri giymeye hakkı bulunmayan üniforma, saatler geçiriyordu.

Zaten kocasının temas etmediği bir mevzua hiçbir zaman girmeyen Haççe Hanım, tekaüt kelimesini ağzına kazara almaktan da artık korkar olmuştu ve hiçbir şeyden

şüphe etmediği kanaatini Abdurrahman Efendi'ye vermek için bazı sabahlar, "Aman efendi, bana bu saat geri geliyor. Sekizi yirmi geçe vapurunu kaçırırsan daireye geç kalırsın!" tarzında sözler söylüyordu. Ve bu sözleri her söyleyişinde, kocasının yüzündeki hüzün ve yorgunluğun birden gittiğini görüyordu.

O kış İstanbul'un en kararsız, yağmurlu ve rutubetli kışlarından biri olmuştu. On gün evvel şiddetlice bir nezleye tutulan Abdurrahman Efendi bu nezleyi bir türlü geçiremiyor, bu sabah da yırtılır gibi öksürüp duruyordu. Dışarda pek fena bir hava vardı. Ramiz'in en yüksek bir noktasındaki harap evlerini rüzgâr sarsıyor ve sac sobaya pek idare ile konan odunlar odayı bir türlü layıkıyla ısıtmıyordu. Abdurrahman Efendi karısının pişirdiği çayı daha sırtında entarisiyle içerken, ona uzun uzun, mahzun ve yorgun bir nazarla baktı. Gittikçe daralan bir para ile bu evi çekip çevirmek derdi, karısını büsbütün ihtiyarlatmıştı. Onu bir gün, hem belki pek yakın bir günde kaybetmek ihtimali ilk defa olarak hatırına geldi. Kocasının, yüzünden ayrılmayan ve gittikçe hüzün ve sevgi ile dolan nazarlarını Haççe Hanım fark etmişti. Ve ihtiyar kadın ihtiyar kocasını bir anne şefkatiyle sarmak, onu bağrına basarak, "Gitme efendi, ben zaten her şeyi biliyorum. Tekaüt olmanın ne ehemmiyeti var? Yine evinin erkeği, yine başımın tacısın. Bu kış kıyamet günlerinde gitme efendi!" diye yalvarmak istedi. Lakin artık Abdurrahman Efendi kalkmış pantalonunu giyiyor, çizmelerini çekmeye hazırlanıyordu. Yüzü ciddi, âdeta sert olmuştu.

Ağlamak için buyük bir arzu duyarak ve buna cesaret edemeyerek, ihtiyar kadın onun giyinmesine yardım etti. Sonra harap evlerinin kapısını kendi eliyle ona açtı. Rüzgârla savrulan kar da yağmaya başlamıştı. Uzak ve kenar mahallelerin izbe kahvelerinde bir türlü geçmek bilmeyen saatleri geçirmeye giden kocası, Ramiz'den Eyüp'e inen kır yollarında sırtı gittikçe kamburlaşıp omuzları çökerek uzaklaşırken, kadın ona gözlerinde toplanıp inmeyen yaşlarla ve o gözden kayboluncaya kadar baktı. Rüzgâr uğulduyor, ahşap ve harap evi sarsıyor, kapıyı itmek ve üzerine kapamak istiyordu.

Muhit, nu. 37, Teşrin-i sânî 1931.

İKİ MASAL

PERİ KIZIYLA İHTİYAR KADININ MASALI

Anlatacağım bu masal, evvel zaman içinde kalbur saman içinde, devenin dellal ve katırın mühürdar oldukları zamanda geçmiştir. Böyle masalların kahramanı daima bir genç kız olur. Öyle bir genç kız ki, yanakları güle, gözleri göklere, saçları altına ve dudakları yakuta benzer. Ve ay kadar, güneş kadar güzel olan bu genç kız, binbir dert görüp çile çektikten sonra, sevdiği genç ve güzel erkeğe kavuşur ve mutlaka kırk gün kırk gece sürecek düğünler onları muratlarına erdirir ve dinleyenleri de kerevetine çıkarır. Halbuki, benim masalımın asıl kahramanı, beli iki kat olmuş, gözlerinin feri sönmüş ve yüzünde buruşmadık bir yer kalmamış olan bir ihtiyar kadın, bir acuzedir. Ve masalım saadetle değil, kanla, ölüm ve matemle bitecektir. Onun için, her hikâyenin sonunda neşe ve bahtiyarlık bekleyip isteyenler, benim bu masalımı hiç okumasınlar.

I

İç Anadolu'da, yemyeşil dağlar ortasındaki bir ovada çok şirin bir Türk şehri vardı; bu şirin şehir masalımın başlayacağı yerdir. Bu şehrin kenar mahallelerinden birinde ve kendileri kadar harap bir evde iki hemşire otururlardı. İşte masalımın en büyük kahramanı bu iki ihtiyar hemşireden biri olup adı Zeliha'dır. Diğerinin ismini bilmeye pek lüzum yoksa da sırası gelmişken söyleyelim ki, onun da ismi Esma idi.

Zeliha'nın da Esma'nın da gençlik değil orta yaşlılık zamanlarını bile hatırlayan kimse mevcut değildi; o derecede ihtiyar idiler. Aslen bu şehirde mi doğup büyümüşler, başka bir yerden mi gelerek buraya yerleşmişler, meçhuldü. Her ikisi de, vaktiyle pek güzel olduklarını, gayet tabii bir lisanla anlatır ve yaşları hususunda bir türlü ittifak edemedikleri cihetle ikisi de kendinin daha genç olduğunu iddia ederek diğerine, "Abla!" diye hitap ederdi. Ve bu kelime, Esma'nın titrek sesine ne kadar tuhaf geliyorsa, Zeliha'nın ağzından çıkarken de o kadar hoş tesir ediyordu. Çünkü, bütün ihtiyarlığına rağmen Zeliha'nın eşsiz, inanılmaz ve havsalaya sığmaz bir mazhariyeti vardı, o da sesinin harikulade bir gençlik muhafaza etmiş olmasıydı. Bu seste, on altısını henüz bitirmiş bir bakirenin sesindeki yumuşaklık, berraklık hem de heyecan mevcuttu. Bu ses insanı bir bahar rüzgârı gibi okşar ve tutulmaz bir ateş gibi sarıp yakardı. Zeliha başka bir odada konuşurken kendisini görmeden, insan sesini duyarsa, bu musikilere benzeyen sesin bir acuze sadası olduğuna binbir yemin edilse de inanamazdı.

Zaten masalın anlatacağı maceralara vücut veren şey de ondaki bu acib, bu havsalaya sığmaz mazhariyet oldu. Şöyle ki:

Bir gündü; bahçelerde açılmış çiçeklerin kokularıyla her tarafı sardıkları ve gözyüzünün kalın kadifeler kadar derin, yumuşak ve sıcak göründüğü bir yaz günüydü. Zeliha pencerenin önündeki minderde oturmuş, kafesin arkasından sokağı seyrediyordu. Fakat evleri o kadar kenar bir mahallede idi ki, sokaktan kimsenin geçtiği yoktu. Bir müddet sonra, hâl ü edasından yabancılığı belli olan çok güzel bir delikanlı peyda oldu. Ağır ve biraz dalgın bir yürüyüşle evlerinin önünden geçiyor ve etrafına bakınarak

sanki bir şey arıyor, bir şey bekliyordu. Bu delikanlı ihtiyar Zeliha'nın çok hoşuna gitmişti. Lakin herhalde gönlünde başka arzulara heves ve imkân kalmamış olacaktı ki, kendisine ancak bir muziplik etmek istedi. Ve o mucizelerin, mutlak mucizelerin genç bıraktıkları sesiyle seslendi.

"Güllerin kokusundan başım ağrıyor, çok ağrıyor büyük anne!"

Bu sesin tatlılığı, yumuşaklığı ve tazeliliğiyle delikanlı baştan ayağa kadar sarsılarak adımlarını şaşırmış, evin önünde durup kalmıştı. O zaman, muzipliğinin zaferiyle memnun, kafes ardında ihtiyar kadının dişsiz ağzı müstehzi bir gülüşle açılmıştı.

Fakat Zeliha bu oyunun neticelerini tahmin etse herhalde gülmez, gülmek şöyle dursun, muhakkak titrerdi. Çünkü bu oyunun müthiş ve ürkünç, şu kadar ki aynı zamanda da ilahî saadetlere kavuşturan, ilahî saadetlerle mest eden neticeleri oldu.

II

Şunu da haber verelim ki, sokaktan dalgın geçerken sesi duyup duran ve artık bir türlü uzaklaşmayan güzel delikanlı, Hindistan diyarındaki tüccarlardan en zenginlerinden birinin biricik oğlu idi. Bu tüccar, efsanevi zenginliğiyle meşhur-ı âlemdi ve gerek kendisi ve gerek zevcesi, evlatlarının mürüvvetini senelerden beri görmek isteyerek, ona sayısız cariyeler hediye etmişlerdi. Bu cariyelerin hepsi birbirinden güzeldiler ve içlerinde koyu karanfil dudaklı ve gece gözlü Hint kızları, zambak tenli ve altın saçlı Gürcü kızları, çok iri menekşe gözlü ve kendilerini suni bir mahlûk zannettirecek kadar ince belli Çerkes kızları vardı. La-

kin her nedense, genç adam içlerinden hiçbirini beğenmemişti ve babası, nesli inkıraz bulursa servetinin kimlere kalacağı düşüncesiyle her gün onu tazyike başlamıştı. İşte bunun üzerine, delikanlı ancak gönlünün seveceğiyle izdivaç edebileceğini kati bir lisanla söylemiş, gönlünün seveceğine tesadüf etmek için de tebdil-i kıyafetle ve lalasıyla beraber dünyayı dolaşmaya çıkmıştı. İran'la Irak'tan, hemen hiçbir yerde durmadan geçti. Zaten babası Türk'tü ve Hindistan'a Anadolu'dan hicret etmiş ve aslını hiç unutmayarak oğlunu Türk terbiyesiyle büyütmüştü. İsmi Oğuz olan delikanlının gözleri Hint gençleri gibi siyah ve sıcak, lakin teni Hindistan'ın bilmediği karlar gibi beyaz ve berraktı.

Oğuz'un seyahatine başlamasından beri tam beş ay geçmişti ki, ihtiyar Zeliha ile hemşiresinin yaşadıkları şehre yolu düştü.

Zeliha'nın o eşsiz bir güzellikle güzel sesi kafes ardından kulağına gelince delikanlı, gönlünde leziz ve acib bir şey duydu. Bu, sıcak bir şeydi, boğacak gibi sıkan ve bayıltacak gibi mest eden bir şeydi, yani aşktı.

Genç adam, sevgilisinin yüzünü bile görmeden aşkının pençesine düştüğünü anladı. Ve tabii onun nihayetsiz derecede güzel olup olmadığında şüphe etmek hatırına bile gelmedi.

"Ya evliyse? Rabbim, ya evliyse!" diye de düşünüp tasalanmadı. Çünkü bu billurdan saf ve nazik, bahar rüzgârından taze ve serin ses, ancak bir bakirenin sesi olabilirdi.

Oğuz hemen lalasını gönderip kızı istetmeye karar verdi. Eve nişan koydu. Ve derhal indikleri hana dönerek, hâl ü keyfiyeti orada lalasına hikâye etti.

III

Aradan bir saat geçmiş geçmemişti ki, lala iki hemşirenin oturdukları eve vardı. Kendisine ne istediğini tesadüfen pencerede bulunan Esma sordu. Lala cevaben, büyütmüş olduğu efendizadesi için hafîdesini Allah'ın emri ve peygamberin kavli mucibince istediğini söyledi. Bu talep karşısında, kocakarı hakikati kahkahalarla haber vermeye, kendisinin anneliğini bile az görerek büyükannesi yaptıkları mahlûkun bir acuze olduğunu anlatmaya hazırlanıyordu. Fakat, bu söze ve kahkahaya başlamadan sustu. Zira lala torununun Hint zenginlerinden en zenginin biricik oğlu tarafından talep edilmekte olduğunu ilave etmişti. Bunu duyunca Esma dedi ki: "Biz şimdi fakir düştük ama vaktiyle bu memleketin belki en büyük hanedanı idik. Yavrumu da, onun merhum anasını da tayalar cariyelerle büyüttüm. Bunu size söyleyişim, bizim parada pulda olmadığımızı anlatmak içindir. Ben ancak ciğerparemin saadetini düşünürüm. Size cevabımı yarın sabah verebilirim. Bu gece istihareye yatacağım!"

İki kardeş o gece saatlerce düşündüler ve konuştular. Esma katiyen kabul taraftarıydı.

İlk önce buna cesaret edemeyen Zeliha da Esma'nın bulduğu hileyi yavaş yavaş pek mahirane düşünülmüş telakki ederek razı oldu. Bulunmuş hale ise şu idi:

Güya, Zeliha'nın küçüklüğünde, nefesiyle binbir hastayı iyi eden ve evliyalığında hiç şüphe olmayan bir pir, kızın yüzünü ta gelin olacağı günün gecesine kadar büyükannesinden başka kimsenin görmemesi lazım bulunduğunu pek kati bir lisanla söylemişmiş. Hatta kati tembihi bundan da ibaret değilmiş ve zavallı genç kız değneklere dayanarak,

belini hep iki kat ederek yürümeye de mecbur bulunuyormuş. Zifaf odasında güveyin duvağını kaldıracağı âna kadar bu hal böyle devam edecekmiş. Bu şartı kabul ettirebilirlerse, iki acuze delikanlı ve lala ile beraber yola çıkacaklar ve düğün gecesi Zeliha'nın duvağı kalkıp bumburuşuk yüzü görününceye kadar da binbir türlü hediyeye garkolacaklardı.

Fakat ondan sonra?

İş buraya dayanınca, Zeliha'nın yüreğini korkular sarıyor, lakin Esma korkulacak hiçbir şey bulunmadığına yeminler ediyordu. Öyle ya, bahtiyarlığını kıskanan ve belki de genç adama gizlice âşık olan cinlerin gelini bir kocakarı haline koymuş olmaları pek gayrikabil bir şey miydi? Bu iş böyle kabul edilince ise, o saate kadar alacakları hediyelerle beraber memleketlerinin yolunu tutarlardı. Zenginliği dillerde destan olmuş ve dünyanın dört köşesinde duyulmuş bir tüccar, cinlere kızıp da verilmiş hediyeleri hiçbir günah ve taksirleri yokken nasıl olur da kendilerinden geri alırdı! Hatta "Zavallı genç kızın başına bu felaketi oğlumun aşkı getirdi!" diyerek, oğlan babasının o takdirde daha başka ihsanlarda bulunması da mümkündü.

IV

Düşündükleri gibi yaptılar.

Hemen şafakla beraber, ertesi sabah gelen lalaya, teklifi kabul ettiğini Esma söyledi. Lakin evliyanın kati ihtarından dolayı, torununun yüzünü düğün gecesine kadar kimselere göstermeyeceğini ve hatta kızın daima iki büklüm yürüyeceğini anlattı. Gönül verdiği kimsenin emsalsiz güzelliğinde hiç şüphesi bulunmayan âşık Oğuz, istenilen şartı kabul hususunda bir an tereddüt etmedi. Ve bunun üze-

rine derhal yola çıktılar. Günlerce ve haftalarca dağlar aştıktan, dereler geçtikten, çöller gittikten ve denizler katettikten sonra da Hindistan'a vardılar.

Bütün bu müddet zarfında hiç kimse Zeliha'nın tırnaklarının ucunu bile görmemiş, evliyanın şiddetli emri sebebiyle, müstakbel gelin hep elinde değnek ve beli iki kat yürümüş, biçareye bir kerecik olsun güzel nazlı belini doğrultup adım atmak nasip olmamıştı!

Hindistan'a varışlarından beri iki hafta geçmeden de, azim debdebelerle düğünleri yapıldı. Birçok davetlilerinin sırtına elmaslı haşalar ve bu haşalar üzerine altından köşkler konulmuş fillere binip kimbilir nerelerden geldikleri bu düğün, kırk gün kırk gece sürecekti. Ve değil geline, lakin sade "büyükannesine" verilen mücevherle, üç büyük çekmece doldu.

Bu düğün kırk gün kırk gece sürecekti, fakat ilk günü genç adama uzun, uzun, bir asırdan uzun göründü. Nihayet gece oldu ve delikanlı gelinin kendisini beklediği odaya îsal edildi. Oğuz odaya girince, mutat olan güvey namazını kıldı ve sonra zevcesine yani Zeliha'ya doğru ilerledi. İhtiyar kadın sessiz ve hareketsiz duruyordu. Şimdi pişman, korkudan haraptı. Öyle korkuyordu ki, belki de yüreğinin çarpıntısı başka odalardan duyuluyordu. Ve genç, güzel, âşık delikanlı duvağı kaldırdı.

Tam üç kat duvak kaldırdı.

Kaldırınca da gördü. Gördüğü şey müthişti! Zevcesi, sevgilisi, uğrunda çıldırdığı kız, hiç olmazsa seksen yaşında ve yüzünde buruşmadık iğne yeri kalmamış bir acuze idi. Güveyin iri siyah gözleri bu manzara karşısında büyüdü, büyüdü ve bu iri siyah gözlerden birdenbire ateşler saçıldı.

Hava çok sıcak olduğu için, odanın bütün pencereleri

açıktı ve Oğuz kocakarıyı yakalayarak bu açık pencerelerin birinden dışarıya fırlattı.

V

Düğünün yapıldığı köşk cesim, hududunu tayin âdeta imkânsız bir orman ortasında idi. Ve bu cesim ormandaki ağaçların her dalında bir başka kuş ötüyordu. Zeliha bu dalların birinde ata binmiş gibi asılı kalıverdi. Kocakarının teli duvağı ve ihtiyarlıktan olmuş kanburuyla bu vaziyeti o derecede garipti ki, yıllardan beri tebessümü bile unutmuş bir melal ve ıztırap timsali de onu bu halde görse gülmekten, kahkahalarla, bayılıncaya kadar gülmekten kendini alamazdı. Ve birden her ağacının her dalında bir kuş öten bu büyük ormanın içi tiz ve medid bir kahkaha ile çınladı. Sonra karanlıkları esrarlı bir ziya yırttı ve bu esrarlı ziyada alelacayip bir takım mahlûkat göründü. Bunlar, elan dalın üstünde ata binmiş gibi oturan seksenlik gelinin etrafını sararak, "Dile bizden ne dilersin?" diye sordular.

Hayran hayran Zeliha bakıyordu. Hiçbir şey anlayamamıştı. "Acaba çıldırdım mı, yoksa rüya mı bu?" diye düşünüyordu. Fakat etrafını sarmış bulunan bu alelacayip şekil ve kıyafetli mahlûklar, kendisine işi anlattılar.

Meğer biraz evvel periler bu ağacın önünden geçerlerken, içlerinde pek hatırını saydıkları bir peri kızı da varmış ve bu peri kızı bundan tam yedi sene evvel bir meyva yerken bu meyvanın çekirdeği boğazından geçmeyip orada kalmışmış. Çekirdeği oradan indirmeye ne in ve ne cin akl ü devası muktedir olmadığı halde, işte bir kocakarının teliyle duvağıyla pencereden harice fırlatılması ve ağacın dalında ata binmiş gibi kalması kendisinin öyle hoşuna

gitmiş ki, o uzun ve tannan kahkahayı koyuvermiş, koyuverince de çekirdek sıkıştığı yerden fırlayıp çıkarak kız yedi senedir çektiği dertten halâs olmuş!

Bu izahat Zeliha'ya henüz verilmişken, peri kızı da göründü ve o da ötekiler gibi sordu: "Dile bizden ne dilersin?"

Sesi çok mağrur hem de pek tatlıydı.

Zeliha, bir dakika cevap vermeyerek düşünceye vardı. Onun her şeyi istemeye hakkı olduğu gibi, periler için de en imkânsız şeyleri yapabilmek kabil değil miydi?

Dedi ki: "On yedi yaşında ve harikulade güzel olmak isterim!"

Peri kızı pek tabii bir şeyden bahsediyormuşcasına, "Hayhay!" dedi, lakin sonra ilave etti: "Bunu ancak bir şartla temin ederim. Her gece güzel delikanlının kollarında uykuya dalarken beni hatırlayacak ve saadetime dua edeceksin. Eğer uykuya dalmadan son, en son düşüncen bu olmazsa, o anda da yine ihtiyar olacaksın!"

Hiç tereddüt etmeden bu şartı Zeliha kabul etti. O zaman peri kızı onun üç kere arkasını sıvadı, sonra koynundan bir ayna çıkararak kendisine uzattı. Zeliha bu aynaya bakınca gördü ki, misline hiç tesadüf etmediği bir derecede güzel bir genç kız olmuş. Ve bu esnada o peri kızı da, bütün öteki periler de birden sır oldular ve her taraf yeniden simsiyah kesildi.

VI

Şimdi nazirsiz bir güzellikle güzel olan Zeliha, ağacın üzerinde mağrur bekliyor ve etrafındaki ağaçlarda öten kuşların nağmelerini, sanki hüsnüne hayranlıklarını söyleyen nağmelerini dinliyordu. Oğuz'a gelince, o odasında elim

ve çıldırtıcı dakikalar geçiriyordu. Iztırabı bir an o dereceyi buldu ki, kendisini açık pencerelerden atarak helak etmeyi düşündü. Sonra da birden tereddüt ve şüpheye düştü. Yoksa bir kâbusa mı uğramış, yoksa gözlerinin ve hayalinin zalim bir oyununa mı kurban olmuştu? Başını dışarı çıkararak etrafı muayene etti. Her taraf karanlıktı ve her taraftan kuş cıvıltıları geliyordu. Nevmit, başını içeri çekmek üzere idi ki, ağaçların birinde, telleri ve elmasları parıl parıl yanan bir genç gelin gördü. Gecenin mutlak karanlıklarını orada aydınlatan şey de, bu genç kızdaki tellerin ve elmasların değil, hüsn ü ânın şaşaası idi. Oğuz az kalsın çıldıracaktı. Odadan fırladı, mermer ve geniş merdivenleri dörder dörder inerek köşkten çıktı ve o ağacın önüne gidip yalvardı.

Belki bir saat yalvardı. Çünkü ve tabii ki pek haklı olarak sevgili zevcesi çok darılmış, çok kırılmıştı. Bir saatten fazla yalvardıktan sonradır ki, Oğuz onu ağaçtan inmeye razı edebildi.

Ve Zeliha nihayet ağaçtan inerek kendisini delikanlının buselerine bıraktığı zaman, tekmil ağaçlarda bütün çiçekler birden açıldı... Her dalda öpüşen bir değil on kuş peyda oldu... Hindistan ormanındaki mutlak gece rüyalı bir mehtaba inkılap etti!

Zeliha da, Oğuz da o gece sabaha kadar hiç uyumadılar. Bunun arzu ve ihtiyacını bir dakika, bir lahza bile hissetmediler. Ve o kadar ilahî bir bahtiyarlıkla bahtiyardılar ki, bu ilahî saadet dakikalarının birkaçını bile uykuya vermek bir cinayet ve bir cürüm olurdu!

Fakat yalnız o gece değil, artık hiçbir gece Zeliha'nın uyumaya hakkı yok demekti. Peri kızı pek kati bir lisanla şart koyarak, "Gece daima beni düşünerek uykuya dalacaksın!" dememiş miydi? Ve adına uyku denilen mutlak

muammaya dalarken insanın sanki dağılıp yok olan beyninin son düşüncesine hâkim olması imkânı yoktu ki! Zeliha artık hiç, hiç uyumuyordu. Sevgili zevci ilahî bir sükûn içinde uyurken, onun bütün geceleri kendisini kandillerin müphem ziyası içinde seyretmekle geçiyor ve ancak gündüzleri bir iki saat uyuyordu.

Bu gündüz uykularında bile saatte yirmi kere sıçrayıp uyanır; "Gece oluverdiyse?" diye dehşetle fırlardı.

Ve bu hal fasılasız devam edince, yanaklarındaki güller biraz soldu ve o uzun kirpikli çok iri gözleri daha büyük ve daha parlak oldu.

VII

Sonra bir gece -bu izdivacının tam üçüncü ayı içinde bir meşum gece idi- o gece Zeliha bilinmez hangi kudretin ihanet ve zulmüyle nefsine hâkim kalamadı. Hiç farkına varmadan gözlerini kapayıp kendinden geçti. Gözlerini tekrar açarken de bir lahza sandı ki, ancak birkaç saniye kendinden geçer gibi olmuş ve yine nefsine hükmederek gözlerini açmıştır. Fakat sonra, serapa ürpererek, ortalığın tamamen aydınlık olduğunu farketti. Kimbilir kaç saat uyumuştu! Uzun siyah saçları dağılmış, yakuttan dudakları mesut bir rüyaya mütebessim, Oğuz uyumakta devam ediyordu. Her sabah olduğu gibi birdenbire yine uyanacak ve güne açılan iri siyah gözleri sade aşk ve arzu dolu olduğu halde, yakut dudaklarıyla, beyaz ve kuvvetli kollarıyla, bütün genç, levent ve pür-iştiha vücuduyla ona gelmek, onu sormak isteyecekti. Ve bunu düşünen Zeliha, en büyük en feci tehlikelerden kaçmak için çılgın bir süratle yataktan fırlamak istedi; fırlayıp kaçmak istedi, lakin dermanı yetmedi ki!

Buna hiç dermanı yetmedi ve odanın dört tarafı birden ayna kesilip ona yeni şeklini gösterdiler! Zeliha eskisinden bile ihtiyar, eskisinden bile müstekreh bir kadın olmuştu. Ve döşeğinde yatan güneşler kadar güzel delikanlıyı eyvah ki hâlâ seviyordu!

Ağladı, hıçkırıklarını boğarak ağladı. Sonra güç hal ile bir aynanın önüne gitti ve titreye titreye, yana yana, iğrene iğrene kendine baktı. Evet, bu müstekreh acuze için her şey bitmişti, her şey! Fersiz ve hiç kirpiği kalmamış gözlerinden iri yaşlar dökülerek aynanın önünden çekildi. Geceler kadar siyah saçları perişan, dudakları pek mesut bir rüyaya hep mütebessim, erkek uyumakta devam ediyordu.

Ölmek kararını veren Zeliha onu alnından bir kere öpmek için ihtiyar vücudunu zahmetle eğdi; lakin sonra, bu ipekten güzel tene dokunmaya dudakları cesaret etmedi. Bunu irtikab edilemez bir cüret ve affı bulunmaz bir günah saydı. Geri çekilerek delikanlının sedirin üzerinde atılmış duran murassa hançerini aldı, titrek elleriyle kınından çekip çıkardı. Ve o zaman, o peri kızını birdenbire karşısında gördü... Ah, ne kadar ihtişamlı ve güzeldi!

Al ipekten, bütün incilerle işlenmiş bir elbise giymiş, saçlarına kızıl çiçekler takmış, kollarına yakuttan bilezikler geçirmişti. Bembeyaz dişlerini bir dizi inci gibi gösteren bir gülüşle gülerek, "Şartımızı niçin unuttun, kadın?" dedi.

Gücü yetse, Zeliha onu tırnaklarıyla parçalardı. Belki kâinattan büyük kinini bir tek kelimeye sığdırarak, "Gaddar!" dedi.

Peri kızı omuzlarını silkti ve bir daha güldü.

"Niçin? Allah bile hayatla beraber ölümü verir. Verdiği hayat daima ölümle biterken, sen benden ne hakla şartsız, hudutsuz ve ebedî bir saadet isteyebilirsin? Üç ay mesut,

delice mesut oldun; bu az şey mi? Hem sana itiraf edeceğim ki, saadetini kıskanıyordum; çünkü Oğuz'unu fazla beğenmeye, âdeta sevmeye başlamıştım."

Tekrar ve bu sefer biraz çapkın bir gülüşle güldü.

"Bir kaç kere gelip sevişmenizi seyrettim ve onun sana olan çılgın aşkı beni öyle öfkelendirdi ki, eğer bir peri için sözünde durmamak imkânı olsaydı, seni daha onun kollarında iken şimdiki haline çevirirdim!"

Bunu dedikten sonra da cevap beklemeden, bir lahzadan kısa bir zaman içinde gözden nihan oldu. Kimbilir, belki de bu gece gelip sevgilisini zapt edecekti!.. Hançer elinde, hançer göğsünün üzerinde, Zeliha bir kere daha Oğuz'a baktı. Cesim odanın dört duvarındaki endam aynaları, "Haydisene, yoksa uyanmasını, seni görmesini mi bekliyorsun?" diye bağırıyorlar gibiydi. Zeliha birdenbire titremesi durmuş ellerle hançeri göğsüne sapladı ve hiç ses çıkarmadan, hiç feryat etmeden, hiç inlemeden, sevgilisinin mesut rüyalı uykusunu hiç rahatsız etmeden öldü.

O can verdikten bir saniye sonra da Oğuz gözlerini açtı. Hindistan'ın en nefis şalı gibi sevgi yatağını kaplayan altın saçları da yanında bulmayınca, "Zeliha, nerdesin?" diye seslendi.

Bu suale hiçbir cevap alamadı. O zaman, biraz mütahayyir, başını kaldırdı.

Ve kaldırınca da gözleri pek garip ve feci bir manzara ile karşılaştı. Yerde, halılar üzerinde bir ihtiyar kadın al kanlar içinde yatıyor ve bu ihtiyar kadının tam kalbinde kendi murassa hançeri saplı duruyordu.

Genç adamın büyükannesinden bile ihtiyara benzeyen bu kadın, dün gece kapıların kilitlenmelerine rağmen, ne zaman ve nasıl içeri girmiş, hem niçin genç bir kadın gibi

böyle beyaz ipekler giyinmişti? Ve delikanlı bu pek ihtiyar kadının sırtındaki beyaz ipek entarinin dün gece sevgili Zeliha'sının sırtındaki entarinin eşi olduğunu farketti. Bu ne tuhaf işti!.. Oğuz tekrar seslenmeye başladı.

"Zeliha, nerdesin Zeliha?"

Bu sese hiç cevap alamayınca, odasından dışarı fırlamak istedi. Fakat kapı içinden kilitliydi. Çıkmak için anahtarla açtı. Bu büsbütün garipti.

IX

Zeliha günlerce, haftalarca, aylarca arandı ve bulunamadı. Zavallı delikanlı hiçbir şey anlayamıyor ve çocuklar gibi ağlıyordu. Sonra kederinden hasta düştü, aylarca kendini bilmeyerek, ateşler içinde yanarak yattı.

Ve aylarca, gözleri hep kapalı "Zeliha, ah nerdesin Zeliha?" diye sayıkladı.

X

Bu işin içindeki esrarı belki kaybolan genç gelinin büyük validesi tenvir edebilirdi. Fakat onu da aynı gecenin, o meşum gecenin sabahı köşkün etrafındaki ormanın bir ağacı üzerinde ölü bulmuşlardı. Başında telduvak, sırtında gelin elbisesi vardı ve artık birden gelip bastıran kış gecesini açıkta geçirmekten donup sırıtmıştı.

Çünkü Zeliha'nın hemşiresi Esma, peri kızı ile izdivaç gecesi geçen macerayı binbir ısrar, rica ve tehdidi sayesinde söyletmişti. Perilerin ağaç üzerinde ata biner gibi oturmuş ve gelin kıyafetine girmiş bir acuze görmekten pek hoşlanarak kahkahalarla güldüklerini ve bu gülmenin mü-

kâfatı olarak da Zeliha'ya gençlik ve güzellik ihsan etmiş olduklarını biliyordu. Bunu öğrendiği günden itibaren de bir gelin kıyafetine girerek her geceyarısı gizlice köşkten çıkıp ormana dalmış, her gece bin zahmetle bir ağaç tepesine tırmanarak güneş doğuncaya kadar perileri beklemişti. Kuşlar dallarda belki hayret ve istihza ile cıvıldadıkça yahut uzaklarda vahşi hayvanlar bağrıştıkça, o bunları kahkahalar sanıp ürpererek beklemiş, beklemişti.

Ve hemşiresinin nasılsa uykuya mağlup olduğu gece, Hindistan ormanlarında kış da birden bastırınca, Esma da bir ağaç dalı üzerinde donup ölmüştü.

XI

Odasında kendisine kıyan ihtiyar kadının kim olduğunu anlayamadığı gibi, sevgili zevcesinin akıbeti hakkında da hiçbir malumat alamayan zavallı Oğuz, hastalığı geçtikten sonra babasının yanında yaşamaya tahammül etmedi. Eline demirden bir asa alıp ayaklarına demirden çarıklar giyerek ayrıldı. Lalasını bile istememiş, yapyalnız yola çıkmıştı. Ve uzun seneler, bir derviş gibi diyar diyar gezerek boş yere Zeliha'sını aradı.

Dertli Oğuz'a babasıyla anası hasret gittikleri gibi, ne olduğunu hiç kimse de bilemedi. Zevcesi gibi onun da nereye gidip nerede kaldığı malum olmadı. Ve ismi masal olup dillerde gezdi; dillerde geze geze nesilden nesile, memleketten memlekete geçti.

Ve işte nesilden nesile ve memleketten memlekete geçerken benim de kulağıma varan bu masal böyle bitti.

Türk Yurdu, c. 4-24, nu. 26-220, Şubat 1930.

ADALET!

Eski tarih Gökhan nevinden pek çok muhteşem ve cengâver hükümdarlar görmüştür. Fakat onun kadar munassıf ve adilini hemen hiç kaydetmemiştir.

Gökhan'ın büyük bir memleketi, kuvvetli bir idaresi ve tükenmez bir serveti vardı. Civar memleketleri fena halde yıldırdığı için, kimse ona tecavüz etmeye, harp açmaya cesaret edemezdi. Tebası onu hem sever hem korkardı. Yapılacak bir fenalığı cezasız bırakmayacağını bildikleri için, hiçbir zaman nizam ve kanun haricine çıkmazlardı. Bunun için Gökhan'ın memleketi sefer gailesini ve dahili karışıklığı hemen bilmez gibiydi.

Hulasa adaletin, bir mülkü nasıl mamur ve bahtiyar edeceğine Gökhan'ın memleketi en güzel bir misaldi.

Gökhan kızını evlendiriyordu. Kırk gün kırk gece devam edecek bir muhteşem düğün yapacaktı. Civar memleketlerden akın akın davetliler, misafirler geliyordu. Bütün hazırlıklar itmam edilmişti. Yalnız Gökhan'ın kızına hediye edeceği muhteşem gerdanlık henüz gelmemişti! Hind padişahlarından birine ait olan bu gerdanlık gelmedikçe hükümdar düğünün başlamasına bir türlü rıza gösteremiyordu.

Gökhan'ın Yaşua isminde bir Yahudi cevahircibaşısı vardı. Dünyanın neresinde bir kıymetli mücevher bulun-

duğunu haber alırsa, bu Yaşua'yı büyük bir kervanla yola çıkarır ve istediği şeyi muhakkak getirtirdi. Sefer masrafı olmadığı ve büyük idare adamlarının sefahetine müsaade edilmediği için memleket nihayet derecede zengindi. Fiyatı ne olursa olsun, Gökhan'ın istediği bir hediye muhakkak alınırdı.

Kervan nihayet geldi. Yaşua yer öptükten sonra kıymetli gerdanlığı hükümdarın ayakları dibine bıraktı.

"Bu ihtiyar kulunun gerdanlığı elde etmek için neler çektiğini bilemezsin devletlim" dedi.

Yaşua bu kıymetli şeyi elde etmek için bir küçük memleketi ihya edecek kadar çok para sarfetmişti. Fakat Gökhan'ın kızı için ne verilse azdı. Mahfaza açılınca içinde renkli bir güneş parçası varmış gibi bir parlaklık gözleri aldı.

Hükümdar gerdanlığı ele alıp muayene ettikten sonra memnuniyetle gülümsedi ve onu etrafında bulunanlara göstermeye başladı. Divanhanede tesadüfen bir de Hintli misafir bulunuyordu. Bu bir raca idi ki, bir ihtilal üzerine memleketinden kaçmış, Gökhan'ın himayesine sığınmıştı.

Raca hükümdardan müsaade istedikten sonra gerdanlığı aldı, evirip çevirerek muayeneye başladı. Bakışlarında hayrete benzer bir şey vardı. Bir şey söylemek istiyormuş gibi yutkunuyordu.

Gökhan bunu farketti, sebebini sordu.

Raca dedi ki: "Şevketli mizbağa karşı yalan olmaz... Yaşua'ya sipariş ettiğiniz gerdanlık bu değildir. Bu onun mahirane bir taklididir. Cevahircibaşınız sizi aldatmıştır. Hintli'nin bu sözleri Yaşua'ya yıldırım gibi çarptı. Yahudi filhakika hükümdarı aldatmış, gerdanlık için kendine emniyet edilen parayı çalmıştı. Cürmünü inkâra kudret bulamadı. Tiril tiril titreyerek yere kapandı.

Gökhan'ın gözleri şimşek gibi parlıyordu. Bir tekmede Yahudi'nin başını ezecek gibi bir hareket yaptı. Derhal hatırladı ki, adil bir hükümdar mevcut kanunlara göre bir mücrimi en ağır cezalara çarptırabilir, fakat onu tezlile hakkı yoktur.

"Kalk Yaşua" dedi, "hükümdarını aldattın. Bunca lûtuflarıma karşı küfran-ı nimette bulundun. Bunun cezasını çekeceksin... Seni yarın sabah kaplanlara parçalatmak suretiyle idam edeceğim."

Yahudi bunu işitince düşüp bayıldı. Divanhanede derin bir sükût hüküm sürüyordu. Başvezir, hükümdarın karşısında diz çöktü.

"Devletlim" dedi. "Verdiğin emir, mugayir-i adalettir. Yaşua'nın yaptığı iş bir sahtekârlıktan ibarettir. Sahtekârlığın cezası, senin topraklarında idam değildir. Bütün devlet erkânı seni bu haksızlıktan tahzir ederiz."

Gökhan'da adalet endişesi âdeta bir hastalık mertebesine varmıştı. Yanlışlık veya asabiyetle haksızlık yaptığı zaman bunu kendisine ihtar etmeyen vezirlerini saraydan kovardı. Onun için vezirleri onun karşısında düşündüklerini korkmadan söyleyebilirlerdi.

Hükümdar vezire cevap verdi. "Gökhan haksızlık etmez. İrademin mugayir-i adalet olmadığını teslim edeceksiniz. İdam hazırlıkları hemen başlasın... Yarın merasime bizzat nezaret edeceğim."

Gökhan'ın mücevherleri gibi arslanlara, kaplanlara merakı da vardı. Civar hükümdarlar ona bazen hediye olarak dünyanın en nadide canavarlarını gönderirlerdi.

Daha şafak sökerken memleketin büyük meydanı hıncahınç dolmuştu. İdam bu memlekette pek, pek nadir görülen bir şeydi. Ahali meydanın bir tarafında birbirini ezi-

yordu. Meydanın bir tarafında düğüne gelen misafirler için bir sedir yapılmıştı. Halk heyecan ve keder içinde idi. Çünkü herkes biliyordu ki o sabah bir haksızlık yapılacak ve bu tarihten itibaren memleket için bir nekbet ve felaket devri başlayacak.

Güneş doğduktan biraz sonra hükümdarın gelmekte olduğunu bildiren borular, trampeteler çaldı. Gökhan zatına mahsus olan yerde göründüğü zaman meydana derin bir sükût çöktü.

Biraz sonra Yaşua'yı elleri bağlı olarak meydana getirdiler. Yahudi daha şimdiden ölmüş gibi görünüyordu. Ayakta duramadığı için onu bir tahta iskemleye oturttular ve meydanda yalnız bıraktılar. Bir köşeye demirden bir kaplan kafesi getirilmişti. Kapısında dev heybetinde iki nöbetçi bekliyordu.

Hükümdar yerinden kalktı, eliyle nöbetçilere işaret etti. Onlar kafesin kapısındaki demir sürgüleri açtılar, çekildiler.

Meydanın etrafını iki sıra nöbetçi çevirmişti. Bunlar ellerindeki kargılarla canavarın etrafa saldırmasına mâni olacaklardı. Kafesin kapısı yarım dakika kadar açık durdu. Bu yarım dakika ahaliye yarım asır kadar uzun geldi. Kalplerin çarpıntısından, dişlerin birbirine vurmasından başka ses işitilmiyordu. Bütün gözler kafesin kapısından çıkacak olan canavarın görünmesini bekliyordu.

Fakat hayret! Bu yarım dakikanın sonunda kafesten beklenen canavar yerine, bir kuzu, beyaz kıvırcık tüylü mini mini bir kuzu çıktı. Kuzu bir zaman etrafına bakındıktan sonra yavaş yavaş Yaşua'ya yaklaştı. Yahudi'nin dizlerine sürünmeye başladı.

Gökhan Yaşua'yı huzuruna çağırdı.

"Hükm-i adalet yerini buldu. Sen zat-ı hükümdaranemi

aldattın. Ben de seni aldattım" dedi. Sonra vezirlere döndü: "Görüyorsunuz ki Gökhan hiçbir zaman mugayir-i adalet bir şey yapmaz" dedi.

Resimli Hikâye, nu. 9, Mayıs 1928. "N.S." imzasıyla yayımlanmıştır.

FAKİR İNSANLARIN HİKÂYELERİ

KÜÇÜK NURULLAH

Babası Halil Efendi öldüğü zaman, Nurullah dokuz yaşında idi. Annesi, kendisinden başka, biri on dokuz ve biri üç aylık iki çocukla dul kalıyordu. Halil Efendi sağken, zevcesi de, Nurullah da hiçbir gün sıkıntı görmemişler ve bundan dolayı fakir olup olmadıklarını düşünmemişlerdi. Lakin aile reisi bir hastalığı müteakip vefat ediverince, erkeksiz eve müthiş bir sefaletin gelip yerleşeceği pek az zaman sonra anlaşıldı. Nurullah'ın annesi Sıdıka Hanım zayıf, hastalıklı, okuyup yazması gayet cüzi bir kadındı. Hizmetçilik etmeye gücü yetmez, başka bir iş elinden gelmezdi. Zaten en küçüğü meme emen, daha büyüğü henüz düşe kalka yürüyen ve en büyüğü dokuzunu süren çocuklarını kime bırakıp işe gidebilirdi? Nurullah her akşam mektepten eve geldikçe, annesinin gözlerini yaşlı buluyor ve "Ağlama, anne. Ben de senin gibi ağlıyordum ama bak artık ağlamıyorum. Ölüler kendileri için çok ağlanırsa toprakta rahatsız olurlarmış" diye onu teselliye çalışıyordu. Ne içli, ne metin ve yaşı için ne muhakemeli bir çocuktu!

Fakat Nurullah ne kadar akıllı olsa yine çocuktu. Bilmiyordu ki, kederleri ve ölüleri için ağlamaya fakirlerin vakitleri, kudretleri, hakları yoktur. Iztıraplı hayatlarında, onlar ölenler için değil, kalanlar için ağlarlar. Ve Sıdıka Hanım, genç yaşında ölen sevgili kocasından ziyade yarın ekmeksiz kalacak zavallı çocukları için gözyaşı dökmekte idi. Aybaşı yaklaşıyor; bakkala, kasaba, ekmekçiye borç bi-

rikiyordu. Cebinde ise birkaç liradan başka parası kalmamıştı. Kırık dökük üç beş parça eşyalarını satabilirdi, fakat sonra?

Bu sonra kelimesi dimağında sanki canlanıyor, bütün beynini sıkan ve ezen bir pençe, kavurup yakan bir ateş oluyordu.

Bir ay kadar böyle geçti.

Şimdi Nurullah küçük evlerinde eşya namına yavaş yavaş hiçbir şey kalmadığını görüyordu. Ayna ile konsol gitmiş, elbise dolabı gitmiş, babasının yattığı karyola gitmişti. Sonra sandalyeler, masa, perdeler, bir iki halı da ortadan kaybolmuştu.

Bu eşyanın nereye gittiğini birkaç kere Nurullah annesinden sorunca, kadın her sefer kızararak, "Komşuda gelin olacak bir fakir kız var. Biçarenin hiç eşyası yok. Eşyasız yeni gelin olur mu? Acıdım da verdim. Bir iki hafta sonra yine gönderecekler" demişti. Fakat haftalar geçmiş, giden eşyanın hiçbiri geri gelmemişti. Mahallede gelin olan bu fakir komşu kızı kimdi ve kendilerinden başka hiç kimsenin onlara eşya göndermeyişi garip değil mi idi?

Nurullah annesinin her gün daha fazla sararıp solduğunu da farkediyordu. Çocuklarıyla beraber kadın sofraya hiç oturmuyor, "Ben yedim" yahut "Ben sonra yerim" yahut da, "Bugün canım hiç yemek istemiyor!" diyordu.

Emzirdiği küçücük bebek Selâmi ise, her meme alışta avaz avaz ağlıyor, galiba artık emecek süt bulamıyordu.

Bir gün, gözleri dola dola annesi Nurullah'a dedi ki: "Nurullah, başka bir eve taşınacağız, yavrum. Buranın kirası biraz fazla geliyor da!.."

Yeni taşındıkları ev, harap bir kulübe idi. Eşyası olmayan fakir gelin daha hiçbir şeylerini iade etmediği için, ince döşeklerle bir iki bardak ve tabaktan başka buraya eşya namına da hiçbir şey götürülmemişti. Ve bu kulübeye taşındıklarından birkaç gün sonra, Nurullah annesine, "Ben artık mektebe gitmeyeceğim" dedi.

Sıdıka Hanım şaşırmıştı. Fakat oğlu o kadar uslu ve derslerine o kadar ciddiyetle çalışır bir çocuktu ki, bu kararı tembelliğe ve haylazlığa atfedemezdi. Hiçbir şey anlayamayarak sordu: "Niçin oğlum?

Cevap vermeden evvel, Nurullah annesini küçük kollarıyla sardı ve başını kadının kurumuş göğsüne bastırarak, "Mektebe gitmeyeceğim, çünkü çalışmak lazım. Ben çalışmazsam kardeşlerime kim bakacak, anneciğim?" dedi.

O kadar yavaş söylüyordu ki, sesi ilkbahar rüzgârları gibi tatlı bir fısıltı idi. Sıdıka Hanım ağlayarak çocuğunun küçücük yüzünden, azim ve fedakârlık ateşleriyle yanan büyük siyah gözlerinden uzun uzun öptü.

O gece, buna dair başka hiçbir şey konuşmadılar. Zaten Nurullah ne yapacağına çoktan karar vermiş, her şeyi soruşturup öğrenmiş, hazırlanmıştı.

İstanbul'da çıkan sabah ve akşam gazetelerini Babıâli Caddesi'yle civarındaki matbaalarından alarak Beyazıd'a, Fatih'e, Aksaray'a, Beyoğlu'na, Beşiktaş'a, Galata'ya ve Taksim'e kadar her tarafta koşarak, her tarafa yetişerek, hiçbir yerde beş dakika durup dinlenmeden satmakla mükellef yüzlerce küçük müvezziin, Nurullah en yorulmazı ve en

ateşlisi olmuştu. Yazın en kızgın saatlerinde ve kışın en müthiş akşamlarında yine o görülür, tatlı, ince sesi duyulurdu. Koltuğuna aldığı gazeteleri satmadan eve avdeti vaki değildi. Acaba hiç hasta olmaz mı idi? Kimbilir, herhalde olsa da söylemezdi.

Koltuğunun altında kocaman gazete yığınlarıyla tramvay beklenen yerlerden geçer, vapurlara girer, lokantaları dolaşır, mağazalara dalar, kendisini sokmamak ve kovmak isteyenleri nazik tebessümleri ve tatlı bakışlarıyla yumuşatıp mağlup ederek her tarafa sokulurdu. Onun kadar çok gazete satan hiçbir müvezzi yoktu. Bütün gazete idarehaneleri bunu bilirler ve idare müdürleri matbaalarda kendisine rasgelirlerse arkasını sıvarlardı.

Babası öleli artık üç sene olmuş, iki kardeşinden büyüğü altı ve küçüğü üç buçuk yaşına gelmişlerdi.

Müvezziliğe başlayalı, üç senedir, evlerinde hiçbir gün annesiyle kardeşlerini sıcak yemekten mahrum bırakmamış, annesini yamalı entari, kardeşlerini yırtık kundura ile gezdirmemişti. Sıdıka Hanım ona evlat değil, aile reisi muamelesi eder, yapacağı her işi kendisine danışırdı.

Ertesi gün bayramdı. Küçük kardeşlerinin bayramlıklarını birkaç gün evvelden hazırlamış olan Nurullah, kendilerine birer oyuncak da almak istedi. Bazı büyük mağazaların camekânlarında birkaç gündür ne güzel şeyler görüyor; uzun uzun, yüreğinde bir şey tutuşarak bakıyordu. Dokuz yaşında müvezziliğe başlamış, o zamandan beri hiç oyuncakla oynamamıştı. Ve camekânlara öyle uzun uzun bakarken, bu oyuncaklarla oynamayı çok istediğini farkedemiyordu.

Sırf kardeşlerinin onlarla oynamaktan ne büyük zevkler duyacaklarını düşünerek bu oyuncaklara hayran hayran bakıyor!

Arefe günü, koltuğunda gazeteleri, bir mağazaya girdi ve mühim bir müşteri vakarıyla, "Oyuncak istiyorum" dedi.

Kendisine hitap eylediği laubali bir çırak, "Gündüz gazete satıp gece oyuncakla mı oynayacaksın?" diye sordu.

Haysiyetine dokunulan bir aile reisi ciddiyetiyle, Nurullah cevap verdi: "Kendime değil, küçük kardeşlerime alacağım. Ben oyuncağı ne yapayım?"

Sonra başka bir dükkândan da annesine yeni bir entarilik aldı. Akşam gazetelerini tekmil satıp eve geldiği zaman, kardeşleri yatıp uyumuşlardı. Nurullah, her akşam yaptığı gibi getirdiği paketleri elinden alan annesine, "Bu senin için bayramlık entari, bu da küçüklere oyuncak!" dedi. Fakat sonra birden, oyuncak paketini geri aldı. Annesine göstermek üzere kâğıtları çözerek oyuncakları birer birer meydana çıkardı, ortaya yaydı. Yavaş yavaş kendinden geçmişti. Derin, hudutsuz bir zevkle oynamaya başladı. Dalmıştı. Annesiyle hiç konuşmuyordu. Sıdıka Hanım, biraz geride, kendilerine bakmak için çocukluğunun bütün zevklerinden nefsini mahrum etmiş olan gayretli oğlunun bu oynayışını, çocukluğa bu ani dönüşünü, gözlerinde yaşlarla seyrediyordu.

Lakin Nurullah birden kendine geldi. Çocuk gibi oyuncaklarla oynayışından utandı. Sesi çok ciddi, "Anne, paketlere sar da yarın küçüklere veririz" dedi.

Sonra onların yataklarına gitti. Masumların ikisi de mışıl mışıl uyuyorlardı. Nurullah ikisini de bütün ruhuyla, mazideki ve istikbaldeki tekmil mahrumiyetlerinin mükâfatını bu buselerde bularak öptü ve soyunup yatağına yattı.

Birden bastırmış yaz güneşinin ateşleri altında dolaşmaktan o kadar da yorgun düşmüştü ki, yatar yatmaz uykuya daldı.

Ve belki uykusunda melekler de onu alnından öptüler.

Muhit, nu. 7, Mayıs 1929.

YADİGÂR RESİM

Hastanın odasında dört günden beri koyu bir gece karanlığı hüküm sürüyordu. Aydınlık çocuğun gözlerine dokunduğu için pancurları, perdeleri sımsıkı kapamışlardı.

Kâmran Hanım oğlunun görünmez bir menfezden karanlığa sızmış sönük bir ışığa benzeyen saçlarını okşadı.

"Artık vakit geldi Necdet" dedi. "İlacını damlatayım çocuğum."

Fakat küçük isyan etti: "Olmaz anne... İstemem... Hani arabam? Sen hep beni aldatıyorsun."

Kâmran Hanım güldü: "Bugün gelecek Necdet... Birkaç gün evvel ısmarladım ama oyuncakçı yapmamış... Onun da çocuğu hastaymış... Şimdi gidip alacağım."

Kapıyı araladı, çocuğunun kanla dolu mavi gözlerine ilacı damlatmaya hazırlandı. Tam bu dakikada hizmetçi Besime çarşaflanmış olduğu halde kapıda göründü.

"Ben eczahaneye gidiyorum hanımefendi... ilaç olmuştur... Hazır çıkmışken yağ ile pirinç de alayım... Kömür de bitti... Şimdilik bir çuval getirtirsek yeter."

"Biraz sonra kızım... Seni çağırırım."

"Sabahleyin sütçü geldi. Siz uyuyordunuz. Rahatsız etmedim. Borcumuz üç yüz seksen kuruş imiş. Birazdan yine uğrayacak."

Kâmran Hanım'ın ellerine bir titreme arız oldu. Bir türlü ilacı damlatamadı.

"Sen Necdet'in yanına gel Besime... Ben eczahaneye

uğrarım. Daha başka işim de var. Ben gelinceye kadar Besime sana masal söylesin Necdet. Sakın ağlama e mi?"

Kâmran Hanım çocuğunu bırakarak yanındaki odaya geçti. Yavaş yavaş, düşüne düşüne hazırlanmaya başladı. Dört gündür karanlık odada solan yüzü şimdi daha süzgün ve sarı görünüyordu.

Kâmran Hanım bugün gönlüne karşı affedilmez bir suç işleyecek, ölmüş zevcinin minyatür bir resmini Harp Muhacirleri Pazarı'nda satacaktı. Pazar müdiriyeti yakında tertip edeceği sergi ve piyango için bu yolda sanat eserlerini aradığını gazetelerle ilan etmişti.

Kâmran Hanım bir sene evvel İzmir'den İstanbul'a muhacir gelmişti. İzmir'in en kibar ailelerinden birine mensuptu. Ona doğduğu günden beri sefaleti bir ayıp, ihtiyacı iğrenç bir illet diye öğretmişlerdi. İstanbul'da daha fakirane bir hayat yaşamak, elindeki parayı daha uzun müddet dayandırmak mümkündü. Fakat o ihtiyacı etrafında hissettirmekten daima korkmuş ve utanmıştı. Bundan başka bu yüksek tahsilli ve kibar hanımın bilemeyeceği, akıl erdiremeyeceği bir şey vardı: Para hesabı, idare...

Bir sene içinde hazır parası bitmiş, mücevherleri hilekâr kuyumcular elinde yok fiyatına ziyan olmuştu. İzmir'de bazı emlaki kalıyordu. Fakat şimdiki halde onlardan da istifadeye imkân yoktu.

Kâmran Hanım nihayet böyle korkunç bir yas gününün de gelip çatacağını bilmiyor değildi. Fakat bunu gece, kış ve ölüm gibi önüne geçilmez bir kuvvet addediyordu.

Minyatürü kâğıda sarmadan son bir defa görmek istedi. Resim güzel, genç, şen bir zabit çehresi gösteriyordu. Kâm-

ran Hanım bu genç için beş sene evvel nikâhlısından ayrılmış, ailesiyle bozuşmuş, akrabalarını kırmıştı. Fakat bu kadar güç ele geçen saadet bir sene devam etmiş, ikinci sene ortasında zevci Filistin'de şehit düşmüştü.

Genç kadın derin bir emniyetle hayata gülen bu güzel çehreyi bir kere daha öptü. Kâmran Hanım evlendiği sene kocasının minyatürünü yapmak istemişti. Bu onun Sörler Mektebi'nde elde ettiği bir sanattı. Arkadaşları musikiye, elişlerine çalışırken o ihtiyar papazdan minyatür dersi almış, birkaç sene içinde sanatını çok ilerletmişti.

Uzun yaz günlerinde Karşıyaka'daki köşklerinin serin bahçesinde günlerce bu minyatüre çalışmıştı. Kocasının sade yüzündeki güzelliği değil, ruhundaki manayı da bu resimde zapt etmek için modelini ne kadar seyretmiş, saçlarıyla, dudaklarıyla, çehresiyle ne kadar oynamıştı.

Onun zavallı toprak olan çehresinden şimdi sade bu yadigâr kalıyordu. Halbuki şimdi onu ekmek, kömür almak için elden çıkarmaya mecburdu.

Sokakta yüzü sımsıkı kapalı, ince ince yağan yağmuru duymadan yürürken hep bu resmi yaptığı yeşil bahçeyi, ılık yaz akşamlarını düşünüyordu.

Cemiyet binasının önüne geldiği vakit cesareti büsbütün kırıldı. Kâmran Hanım o gün elinde satılacak bir mal ile ilk defa sokağa çıkıyordu. Dünyada bundan daha utanılacak bir hal tasavvur edemezdi.

Biraralık tersyüzüne eve dönmeyi düşündü. Fakat hizmetçiye ilk defa, "Paramız kalmadı. Bugün yiyecek alamayacağız" demek lazımdı. Sonra sütçüye ne cevap verilecekti. Ya söylenmeye başlar, kapı önünde rezalet çıkarırsa?

Son bir çare daha vardı. İstanbul'daki bazı zengin akrabalarına müracaat etmek, İzmir'deki işleri düzelinceye ka-

dar onlardan borç istemek. Fakat Kâmran Hanım bunlarla hemen hemen dargındı. Genç ve fakir bir zabit için ailesinin servetini, zengin nikâhlısını feda ettiği zaman onlar acı sözler söylemişler, bin türlü felaketlerle onu tehdit etmişlerdi. Şimdi onun dilenci gibi el açtığını gördükleri zaman kimbilir ne kadar memnun olacaklardı.

Genç kadın korka korka mağazaya girdi. Köşelerden birinde iki işçi ile konuşan ak sakallı gözlüklü bir ihtiyar gösterdiler. Genç kadın sesindeki ihtizazı saklamaya çalışarak minyatürü uzattı.

"Gazetelerde okudum efendim. Minyatür arıyormuşsunuz."

İhtiyar efendi resmi aldı, gözlüğünü düzeltti.

"Bu ne kadar güzel şey hanım kızım. Mutlaka bir ecnebi artist elinden çıkmış olacak..."

Minyatürü daha iyi görmek için pencereye yaklaşıyor, gözlüklerini siliyordu. "Evet çok ince iş... Maalesef bunu bizde yapacak sanatkâr yok."

Kâmran Hanım, "Bildiklerimden bir hanım yapıyor efendim" dedi.

İhtiyar bir türlü inanmak istemiyordu.

"Şaşılacak şey... Bu hanım galiba zengin bir heveskâr."

"Öyle idi. Fakat şimdi çalışmak mecburiyetinde. Bir iş bulabileceğini ümit eder misiniz?"

"Zannederim... Mamafih bilinmez... Bizde sanatkâr kıymeti pek takdir edilmiyor... Her halde o hanım hey'et-i idaremize bir kere müracaat etsin.. acele ise siz de anlatabilirsiniz... Üst katta üçüncü kapı... Şimdi bu minyatürü bırakıyorsunuz değil mi? Ne isteyeceksiniz?"

Kâmran Hanım başını eğdi: "Bilmiyorum... Siz tahmin ediniz."

"Eser hakikaten çok güzel... Ben sanatkâr gözüyle tahmin koyarsam cemiyeti çok fazla masrafa sokmak lazım gelir. Biliyorsunuz ki burası bir cemiyet-i hayriyedir... Yirmi beş lira versek nasıl olur?"

Kâmran Hanım başını eğdi: "Peki... Siz bilirsiniz."

Gişeden parayı aldıktan sonra gidiyordu. Fakat ihtiyarın tavsiyesini hatırladı. Bu yirmi beş lira onu ancak iki üç gün geçindirebilirdi. Acaba hey'et-i idareye müracaat edip iş istese nasıl olurdu?

Genç kadın artık bütün mecburiyetlere baş eğmeye rıza göstermişti. Süratle merdivenleri çıktı. Cesurane hey'et-i idare odasına girdi. Büyük bir masa başında gayet şık giyinmiş birkaç hanım mühim bir şey müzakere ediyorlardı.

Kâmran bunlardan bir sarışın hanım ile gözgöze gelince gayriihtiyari hafifçe bağırdı. Öteki de hemen yerinden fırladı.

"Kâmran... Kardeşim... Ne güzel tesadüf..." İki kadın birbirlerini öptüler.

Fakat bu buseler buz gibi soğuktu. Sarışın hanım, Kâmran'ın eski nişanlısının kardeşi Vasfiye idi.

Vasfiye: "Kardeşim, zevcinin vefatını haber aldım. Çok müteessir oldum.. ama bilmezsin ne kadar vallahi..."

"İyi kalpli bir kız olduğunu bilmez miyim Vasfiye!"

"Kardeşim de şimdi İstanbul'da. Geçen gün bir çocuğu daha oldu... Ha onu sormadım... Cemiyetimize niçin geldin?"

Kâmran'ın başı döndü. Fakat yine cesaretini muhafaza etti: "Ben de İzmirli değil miyim? Belki cemiyete bir yardımım dokunur diye geldim."

Vasfiye: "Çok iyi ettin Kâmran... Ben iki aydan beri hayatımı cemiyete hasrettim... Piyango biletleri satmak için bütün müesseseleri ve kibar konaklarını dolaşıyorum... Biletlerimden sen de istersin değil mi?"

Kâmran hiç bozulmadan güldü: "Tabii değil mi?"

Vasfiye: "Beş liralıklardan kaç tane vereyim?"

Kâmran Vasfiye'nin yanında küçük düşmeye ölümü tercih ederdi. Kendini sıktı. Hiç teessür göstermeden, "Beş tane" dedi. Sonra, çantasından çıkardığı yirmi beş lirayı Vasfiye'nin önüne attı, gurur ile odadaki hanımları selamlayarak çıktı.

Resimli Hikâye, nu. 6, Şubat 1928. "N.S." imzasıyla yayımlanmıştır. Daha sonra, "Maruf Bir Hikâyecinin Hikâyesi" imzasıyla yeniden yayımlanmıştır: *Resimli Hikâyeler*, nu. 25, 15 Haziran 1952.

İKİ RAKİBE

-Zonguldak arkadaşım Mazlûm Bey'e-

Yunanistan'daki Türklerle Anadolu ve Trakya Rumlarının mübadeleleri esnasında, Yunanistan'da bulunan müslim Kıbtîler de aynı muameleye tabi tutuldular; ve bundan dolayı, Golos mübadillerini getiren vapurda kırk hane kadar da Kıbtî mevcuttu. Bunların bir kısmının Zonguldak'ta iskânları münasip görülmekle, ikinci bir vapur kısa bir seyahati müteakip kendilerini oraya bıraktı. Golos'ta aynı mahallede ve yanyana evlerde doğmuş ve yine aynı mahalle içinde oturan erkeklere varmış, velhasıl bütün hayatları yanyana geçmiş olan Sülün Kadın'la Elmas Kadın'ın ikisi de Zonguldak'ta kalacak olanlardandı. Hatta bu iki kadını daima beraber bulundurmakta ısrar ve inat eden talihin garip bir cilvesi olarak, kendilerine Zonguldak'ta verilen meskenler de yanyana oldu. Bu meskenler, kasabadan çıkarak iki yeşil dağ arasından "Üzülmez" ismindeki kömür ocaklarına giden yol üstünde ve hafif bir mırıltı ile dolaşa dolaşa akan bir dere üzerinde iki baraka idi. Yani senelerden beri dul ve kimsesiz olan zavallı Elmas Kadın'ın ömrü, yine Sülün Kadın'ın yanıbaşında, kendisi aç kalırken onun sıcak yemekler yemesine ve kendi vaktinden evvel ihtiyar kadınlar sırasına geçtiği halde onun kocasıyla cilveleşmelerine şahit olmakla geçecekti!

Sülün Kadın'ın zevci Kanber, Zonguldak'ta iskânlarından birkaç gün sonra bir sandıkla siyah ve sarı boyalar tedarik etmiş, çarşıda ve kasabanın en mergub lokantası sa-

yılan Edhem Usta'nın dükkânı önünde, kundura boyacılığına başlamıştı. Kocasının yevmi kazancının bir liradan hiç aşağı düşmediğini, bazen iki lirayı bile bulduğunu ilan eden Sülün Kadın, "Erkeğimin elinde bu zenaat varken biz nerede olsak paşalar gibi yaşarız!" diyerek nisbetler ediyordu.

Elmas'ın hali ise günden güne fenalaşmakta idi. Golos'ta saf-dil Yunan neferleriyle hafif-meşrep kadınlardan falına rağbet edenler, kucağına para atanlar bulunur, bu sayede de iyi kötü yaşar giderdi. Fakat Türkiye'de kâğıt açmak yasaktı. Kimseye bu kabil bir teklifte bulunmaya cesaret edemiyor, elinden de başka hiçbir iş gelmiyordu. Zonguldak limanında, kömür almaya gelmiş vapurlara tahmilat yapılırken daima denize bir miktar kömür düşer ve bu düşen kömür parçalarını dalgalar bir müddet sonra kumsalın ta önüne kadar getirdiklerinden, kumsalda toplanan fakir kadınlarla çocuklar balık ağlarıyla bunları denizden çıkarıp evlerinde yakar veya ötekine berikine satarlar. İşte Elmas Kadın da açlıktan ölmemek için bundan başka yapılacak bir şey bulamamıştı. Ne çare ki bu işten çıkardığı yevmiye üç beş kuruş, kuru ekmek almasına bile kifayet etmiyordu. On dört seneden beri dul, muinsiz, yapyalnızdı. Çoktan yıkılmış câmi-i hüsnünün mihrabındaki son taşlardan da bir şey kalmamış olduğunu düşünmeyerek aç kaldığı geceler amelenin biriktiği kahvelerin önlerinde dolaştı, gidip geldi. Fakat bu ellilik ve saçlarına kır düşmüş kadının dolaşışlarındaki maksat ve manayı kimse anlamadı. Kadın adedi erkeğin sayısına nisbetle pek az ve bekâr amelenin mikdarı kesir olduğu bu kasabada, sahtiyan rengindeki yüzünü boyamayı akletse ve kırılıp dökülerek yürümeyi, göz süzüp dudak büzmeyi becerseydi, belki bütün geçkinliğine rağmen bu dolaşışları neticesiz kalmazdı. La-

kin bunları yapmadığı için, her sefer kulübesine iki eli böğründe, beşparasız döndü.

İşte Elmas Kadın böyle feci mahrumiyetler içinde ve Sülün Kadın'ın refah ve mesudiyetine her gün şahit olup içinden kanlar aka aka yaşarken, kış ilerliyor, şiddetini günden güne artırıyordu. Ahali, senelerden beri Zonguldak'ta bu derece soğuk olmadığını söylüyorlardı. Yağmur ve kar altında saatlerce deniz kenarında kalıp ağ atarak kömür çıkarmaya uğraşırken, zavallı Elmas birgün pek soğuk alıp hasta düştü. Ve ahşap barakasında birkaç gün yattıktan sonra hali daha fenalaştığından, belediye vasıtasıyla hükûmet hastahanesine gönderildi.

Bu hükûmet hastahanesi, İstanbul'dan gelen vapurlar limana girince sağa düşen yemyeşil bir tepe üzerinde beyaz bir binadır; uzaktan insana, Büyükada ve Heybeli'deki tepelerde yapılmış Rum mekteplerini hatırlatır. Elmas Kadın dolaşa dolaşa yükselen yollardan bin zahmetle çıkarak hastahaneye varıp içeri girdiği zaman, gördüğü ihtişamlı manzaradan âdeta şaşkına döndü. Hasta düştüğü için çok seviniyordu. Harap kulübesinde kömürü kalmamış iken, burada gece gündüz sobası söndürülmeyen bir koğuşta yatacak, sabah, öğle ve akşam kursağına sıcak yemekler girecek ve bu soba hep başkaları tarafından yakılıp yemeği de ta ayağına getirilecekti. Sokakta kendisine hitaba elbette tenezzül etmeyecek olan beyaz gömlekli beyefendiler her gün gelip hatırını soruyorlar, başları beyaz örtülü, sırtları beyaz gömlekli okumuş yazmış hanımlar, bileğini tuttuktan ve koltuğunun altında bir müddet uzun bir cam kalem

sakladıktan sonra büyük bir kâğıda sabah akşam bir şeyler yazıyorlardı. Şimdi Elmas'ın, "Sen artık iyi oldun! diye hastahaneden çıkarılmaktan başka bir korkusu yoktu. Sabahleyin doktorlar koğuşları ziyaret ederken, yorganları çenesine çekerek inim inim inliyor ve ıztırap vermemekle beraber aylarca tedavisi sürecek hastalıklar düşünüyor, bu hastalıklara uğramayı tahayyül ediyordu. Hastahanede bulunmanın bir diğer nimeti ise, o Sülün olacak mahlûkun yüzünü her gün ve her saat görmekten kurtulmuş olmasıydı. Rahat etmek ve bol yemek yemek sayesinde tombul tombul olup buradan çıktığı zaman, kimbilir o karı nasıl kıskanacak, hiddetlenecekti! O istediği kadar "Bendeki rahat, paşaların karılarında yoktur!" diye öğünsün, hiç bu, sobalarını genç hademelerin birteviye yaktıkları, günde üç kere tablalar içinde sıcak yemekleri çıkan ve geceleri de ışıkları sönmeyen, içi dışı beyaz boyalı saray gibi bina onun tahta kulübesiyle, viran kulübesiyle mukayese edilebilir miydi?

Hastahanede hâl ü vakti yerinde olduğu belli bir de genç hasta vardı ki, köyünde elinden her nasılsa bir kaza çıkarak Zonguldak Hapishanesi'ne getirilmiş ve orada zaten mübtela olduğu verem illeti, havasızlık ve rutubet yüzünden büsbütün şiddetlenmekle hastahaneye yatırılmasına mecburiyet görülmüştü. Bu delikanlı köyünde bıraktığı ve pek sevdiği nişanlısı için Elmas Kadın'a fal baktırıyor, yani Elmas Kadın hastahanede fazla olarak rahatça para da kazanıyordu. Yanında fala bakmak için lazım gelen hiçbir şey yoktu. Fakat bir bardak su içine çay taneleri dökmek suretiyle yeni bir usul icat ederek her gün delikanlıya yakında arslan gibi olup hapisten çıkacağını ve nişanlısına kavuşacağını tebşir ediyor, her seferde bir iki çeyreğini alıyordu. Başka koğuşlarda da müşteri bulmaya başlamıştı.

Civardaki maden ocaklarında amelelik ederken bir kazaya uğrayıp getirilmiş olanlar da fallarına baktırıyorlardı. Elmas Kadın'ın bazı günler yirmi kuruş bile kazandığı oluyor, içi yemek istemeyen bazı hastalar da, hastabakıcıları ve hademeler fark etmeden, yemeklerini kendisine verdiklerinden, her gün hastalara verilen yemeğin hakikatte iki mislini yemiş oluyordu. Fakat ihtimal bu kadar fazla yemek yemekten ve ihtimal geceleri gizli gizli başka koğuşlara fala bakmaya giderken koridorlarda soğuk almaktan, bir türlü Sülün Kadın'ı kıskandıracak surette tombullanamıyordu. Mahaza bundan dolayı müteessir de değildi. Tamamıyla iade-i âfiyet etse, "Sen artık iyi oldun!" diye taburcu edilecek değil miydi? Üç gündür hastahaneye yeni bir hemşire hanım gelmişti. Uzun boylu, genç irisi, beyaz yüzlü, pek iri el ve ayaklı, ince sesli bir genç kızdı. Böyle şeylere hiç inanmadığına hükmedilmesi için her sefer kahkahalarla gülerek, her gün o da falına baktırmaya başlamıştı. Elmas Kadın'ın biriktirdiği paralar tamam elli sekiz çeyreğe, yani iki yüz doksan kuruşa baliğ oluyordu. Bu elli sekiz çeyreği gece öteki hastalar uyurken gizli gizli ve tekrar tekrar sayar, her sayışta ateşini, ağrılarını, zafiyetini unuturdu.

Elmas hastahaneye gireli belki bir ayı bulmuş, fakat bu müddet esnasında Sülün olacak karı da, kocası olacak herif de ellerinde yemiş ve tatlı gibi bir şeyle bir kerecik gelip de hatırını sormamışlardı. Boyları devrilsin, yüzlerine hasret değildi. Fakat insanlık böyle emretmez miydi?

Bir gün yine ayakyoluna gitmek bahanesiyle koğuşundan çıkmış, hemşirelerden yahut hademelerden birini ko-

ridorlarda görmeyince veremli mahbusun muhafazasına memur jandarma ile beraber işgal ettikleri odada soluğu almıştı. Fala bakıp ve çeyreği alıp koğuşa avdet edince, solunda iki gündür boş duran yatakta o Sülün olacak karının yattığını gördü, dondu kaldı. Muhakkak ki musibet mahlûk kendisini kıskanmış ve hasta olduğuna dair yalanlar düzüp kolunu kulpunu bularak hastahaneye girmiş, hem de ta yanındaki yatağı kendisine verdirtmişti!

Karı boyluboslu, uzun kumral saçlı, yakışıklıca hademeye gözleri süzüle süzüle, "Bizimkinin kazancı o kadar arttı ki, her gün yemiş yemekten midem bozuldu!" diyor, sonra bu sözü dönüp bütün hastalara ayrı ayrı tekrar ediyordu.

Sülün'ün hastalığı hakikaten pisboğazlıktan mütevellitti. Müzmin bir hale gelmiş olduğu için, günde on beş, on altı kere yataktan kalkması icap ediyor ve bazen bu lüzum o kadar ani bir surette hasıl oluyordu ki, daha kalkmaya hazırlanırken üstünü başını ve yatağını telvis ediyordu. O zaman başları bembeyaz bezlerle bağlı ve sırtları beyaz önlüklü hanımlar yatağını değiştiriyor, temizlenmesi için su ile dolu taslar getirip ve bezler verip karşısında bekliyorlardı. Bir gün sarışın ve mavi gözlü sertabip bey, "Fazla zayıf düştü, ayağına getirin!" emrini verdiği için Sülün artık hiç ayağa kalkmamaya, buna tenezzül etmemeye, çıngıraklara basıp emirler vermeye, kollarından tutturmaya başladı. Bir taraftan da Elmas'la uğraşıyor, ablak yüzlü, iri el ve ayaklı, tatlı sesli genç hemşire hanımın o falına bakarken dudak büküp bazen de alenen istihza ediyor, kârını kurutmaya çalışıyordu.

Sonra bir gece...

Bu gecenin gününde Elmas her zamandan halsiz, hiçbir koğuşa gidip fal bakamamış, müteverrim mahbusa bile uğrayamamıştı. Akşam kendi yemeğini güçlükle yiyerek has-

talardan birinin gizlice verdiği pilava el bile sürmemişti. Vakit belki de pek geçti. Elmas yatağında uykuya dalar gibi olurken, mahpusun kendisini istediğini haber vermişler, o da dayanamayarak kalkıp gitmişti. O gece veremli delikanlıda herhalde pek kasavetli bir hal vardı ki, bir türlü fal beğenmemiş, uzattıkça uzatmıştı. Öksüre öksüre avdet edip koğuşun kapısında hayretten ağzı açık kaldı. Sülün olacak karı ne etmişse etmiş, gözlüklü, gayet vakarlı ve herkesi karşısında titreten ser-hemşire hanımın zahir pek hoşuna gidiyordu ki, vakar ve ciddiyetine halel vermemekle beraber ser-hemşire kahkahalarla gülmekte idi. Fal bitince, hem de tam yirmi kuruş verdi ve Elmas ser-hemşirenin falına bakmak şerefini mi, yoksa yirmi kuruşu mu kıskanacağını bilemedi.

Bu parayı sıcağı sıcağına koynuna yerleştiren Sülün, ser-hemşire hanım gider gitmez azametli azametli zile basmış, mahut iş için emirler vermişti. Fakat günde vaktiyle on beş, on altı kere böyle zile basmak ihtiyacı karşısında bulunurken bu ihtiyaç şimdi azalmıştı. Lakin mavi gözlü ve sarışın ser-tabip beyin emrine güvenerek karı ayağa kalkıp dışarı çıkmaya hiç tenezzül etmiyor, emirler verip karşısında hizmet gördürüyordu. O zaman, Sülün'e edilen bu itibarı görmemek için Elmas başını çevirir, gözlerini kapardı.

Bu gece, mütekabil vaziyetlerinin aynı şekilde devamına tahammül edemedi. Bu cidden bir haysiyet meselesi olmuş, hele ser-hemşire hanımın falına bakmaya ötekinin muvaffak olduğu günden beri Elmas'ın duyduğu haset ve kin gayri kabil-i tahammül bir dereceye gelmişti. Ve geceyarısı zile basıp o da birini çağırdı. Bir dakika sonra giren hademe, doğruca Sülün'ün yanına gidip ne istediğini sordu. Sanki bu koğuşta hasta olan yalnız o idi!

Elmas Kadın sesini büsbütün mecalsizleştire mecalsizleştire, "Ben çağırdım, kalkamadım da, aman temizleyiver! diye anlatınca nöbetçi hademe hiddetle bağırdı.

"Fala bakmak için koğuş koğuş dolaşıyorsun da oraya gitmeye mi gücün yetmiyor? Vallahi bir kere daha yap da bak temizler miyim! Hem yarın ser-tabip beye söyleyeceğim."

Şimdi bin kere pişman, hademe sahiden söylerse diye Elmas Kadın tir tir titredi. Gürültü ile uykudan uyanan Sülün de kahkahalarla gülüyordu. Hakkında ser-tabip beye şikâyet olunması tehdidinden Elmas o kadar korkmuştu ki, o geceki hareketini bir daha tekrar edemedi. Çünkü bir şikâyet üzerine ser-tabip bey kendisini taburcu ederse, hali pek feci olurdu. Artık ateşi artmış, öksürüğü çoğalmış, başka koğuşlara değil, veremli mahbusa, ilk müşterisine bile gidecek mecali kalmamıştı. Mecburen kalkıp gittiği yerden her dönüşünde, bitap yatağa seriliyordu: Hastalığı tam geçmek üzere iken, koridorlarda yeniden soğuk almış olacaktı! Taburcu edilirse bu halde soğuk kulübesinde ne yapar, nasıl yaşayabilirdi?.. Yataktan kalkmak zahmetinden hâlâ vareste bulunan Sülün ise yanıbaşında günden güne iyileşiyor, hastaların ziyaret kabulüne mezun bulundukları Cuma ve Pazar günleri kocasının getirip gizli gizli verdiği şekerleri kıtırdata kıtırdata yiyor, her gün sürmelerini çekip allıklarını sürerek genç hademelere utanmadan yatağının içinden göz süzüyordu.

Sülün'ün yine boyalarını yeni tazelediği bir sabah, o gün her nedense neşesi pek yerinde olan ser-hemşire hanım koğuşları mutad teftişi esnasında, kendisini Elmas'a gösterdi: "Bak, komşun ne güzel, ne genç! Yaşıtız diyorsun ama o senin kızın gibi duruyor" dedi.

Acı, pek acı bir tebessümle Elmas gülümsedi ve hiç ce-

vap vermedi. Bu sükût esnasında, o kadar uzun senelerden beri kalbini yakmış olan haset ve kini, o her dakikasında değişen ve başka bir çeşni alan haset ve kini baştan başa tekrar duyup tattı. Fakat bir dakika sonra bunu düşünmedi bile... Şimdi artık canıyla uğraşıyor, sık sık dalıyor, hep öksürüyor, hiçbir şey yemiyordu. Galiba ölecekti.

Ve bir sabah teftiş esnasında bir kere ser-hemşire hanım onu o kadar bitkin, ateşini o derecede yüksek ve nabzını öyle gayri muntazam buldu ki, en tatlı sesiyle hem ismiyle hitap ederek sordu: "Nen var Elmas? Yoksa bu sabah hasta mısın?"

Yandaki yatakta, elinde tuttuğu aynaya bakarak Sülün Kadın sürmelerini düzeltiyordu. Elmas'a edilen bu iltifata canı sıkıldı. Çocukluğundan beri hayatı kendi hayatının yanında geçen komşusunu istihfafkârane süzdü. Gözleri kin ile yanarak, Elmas da ona bakıyordu. Sonra iki kuru elini hemşire hanıma uzatıp şikâyet etti.

"Hastayım, çok hastayım. Bu kadının ise bir şeyi yok. Fakat ona getiriyorlar da bana getirmiyorlar. Asıl ben hasta iken bana getirmiyorlar" diye derdini yandı.

Ser-hemşire hanım acımıştı. "Sahi, pek halsiz düşmüş. Bu halinde soğuk koridorlara çıkmasın, ona da getirin" dedi. Sonra Sülün'e bakarak ilave etti: "Bu da iyileşti maşallah... Yakında zaten taburcu olacak. Ayağıyla gidebilir artık!"

Fakat maalesef Elmas Kadın rakibesine, düşmanına karşı ihraz ettiği bu zaferin haklarından ancak iki gün istifade edebildi. Ve ikinci günün gecesinde, bütün ışıkları ta aşağıda yanan Zonguldak dağ üstündeki hastahanenin pence-

relerinden bakılırken içinde şehrayinler edilen pür-şiir ve pür-nur bir belde gibi görünürken; uzun bir öksürüğü müteakip birdenbire can verdi.

Ölümüne Sülün Kadın bir damla gözyaşı dökmedi. Lakin üzerinde çıkan üç yüz kuruş kadar paraya, hısımlık, akrabalık iddia ederek vâris çıkmaya kalkıştı!

Resimli Hikâye, c. 2, nu.1, Eylül 1928.

BİR DAĞ VE DENİZ HİKÂYESİ

BİR DAĞ VE DENİZ HİKÂYESİ

Celâl Sahir Bey'e, sevgi ve hürmetle

1918 ve 1919 senelerinde Karadeniz sahillerini hemen baştan başa gezdim. Ta Batum'a kadar, Zonguldak'ı, İnebolu'yu, Sinop'u, Giresun'u, daha on, on beş kasabayı ziyaret ettim. Bir ucundan öbür ucuna kadar yeşil ve güzel olan bu sahiller içinde, en çok Amasra ile Rize'yi sevdim. İlkini görüşüm tesadüfendir. Zonguldak'tan kalkan vapurumuz bizi İnebolu'ya götürecekti. Lakin deniz birdenbire o kadar azdı ki, yola devam edemedik; fırtınadan kaçmaya mecbur kalıp Amasra limanına iltica ettik. İkindi vakti olmuş, hatta geçmişti ve küçük limanı çepeçevre ihata eden tepelere kurulmuş kasabanın yollarında, kıvrıntılı ve denize düşecek gibi birden inen veya dağlara birden tırmanan dar yollarında, akşamın esmerliği gelir ve gittikçe artarken, uzun uzun dolaştım. Ne güzel bir akşam, ne güzel bir yerdi. On bir sene oldu da hâlâ unutmadım!

Ötekilerden fazla sevdiğim kasabaların ikincisinde yani Rize'de ise, 1918'de birkaç saat, 1919'da birkaç gün kaldım. Bahçelerinde portakallar yetişen, bülbüller öten ve her evinde Karadeniz'e verilmiş hiç olmazsa bir kurbanın matemi tutulan bu yerdeki günlerimin hatırası, dünyanın en şiirli beldesi denilen Venedik'te geçirdiğim günlerin hatıralarını düşünürken bile bana tatsız ve sönük gelmiyor. Ve Venedik'i bir kere daha görmeden gözlerim kapanırsa, diye korktuğum kadar, bir kere daha Rize'yi görmeden ölmekten korkuyorum. Fakat binbir edip ve şair, Allah'ın

halkettiği her dille bu İtalyan beldesini terennüm etmişken, Rize'nin güzelliğini yazık ki hiç, hiçbir kalem anlatmamış!

Rize... Bahçelerinde portakallar yetişen, ne kadarı babasız yavrularının gözlerinde mislini hiçbir yerde görmediğim bir ciddiyet ve elem düşünen, tekmil evlerini hiç olmazsa birer kere bir kaza veya cinayetin ıztırap ve kahrı ziyaret etmiş Rize... Her gece Karadeniz'in, bazen bir küçük yavruyu okşayan anne elleri kadar munis ve pest şarkılarıyla uykuya dalan, bazen yine aynı denizden yükselen, devleri ürkütecek kadar müthiş ahenklerle kükreyip kuduran sesleri sabahlara kadar ıztırap ve korku içinde dinleyen Rize... Ah güzel Rize, yazık ki Türk edebiyatına bütün bir kitap değil, kısa bir nesir, tek bir nazım bile ilham etmemişsin! Yazık, hikâye yazanlarımız sermayelerini gündelik Avrupa gazetelerinin mübtezel masallarından alıyor, ruhlarının ariyet derinliklerini şairlerimiz yine oradan gelmiş birkaç şiir kitabının sahifelerinden ediniyorlar. Yarın Anadolu'yu baştan başa ve büyük kasabalarına değil, en ücra köylerine kadar gitmek şartıyla ve seve seve dolaşacak olan Türk hikâyecileri, memleketin bağrında ne zengin, ne ihtiras ve heyecan dolu mevzular bulacaklardır. İşte sadece, uzatmadan ve süslemeden anlatacağım bu macera, bir dağ ve deniz hikâyesi de, sinesinde kuvvetli romancıların kalemleriyle yazılınca artık unutulmayacak bir mevzu, bütün bir roman mevzuu taşıyor.

Mütarekenin ilk senesi esnasında idi. Ehemmiyetlice bir hastalık geçirdikten sonra, bir sene evvel bir kere daha görmüş olduğum Trabzon'a gitmiştim. Maksadım yolda de-

niz havası almak, bir ay da İstanbul'dan, İstanbul'un fecaatinden hiç olmazsa bir müddet kaçmaktı. Orada, galiba Defterdarlık Dairesi'nin memurlarından bir uzak akrabamız vardı ve evinde kaldım. Trabzon'a varışımdan henüz birkaç gün geçince de, bir sene evvel ancak bir iki saat bulunduğum Rize'yi de ziyaret ederek birkaç gün de orada kalmak istedim. Bir sabah, elimde küçük bir bavulla vapura bindim, beş altı saat içinde Rize'ye vardım. O zaman Trabzon, Karadeniz sahillerinde yegâne vilayet merkezi idi ve Rize Trabzon'a tabi bir mutasarrıflıktı. Bavulumu, indiğim oldukça temiz otele bıraktıktan sonra, kasabanın etrafındaki güzel ve yeşil dağlarda, sahile vapur yaklaşırken insanı hayran eden o dağlarda dolaşmak istedim. Babam (.....) dairesinin umumi müdürü bulunuyordu ve o dairenin Rize'deki şubesinin müdürü, kasabanın yerlilerinden bir genç memuru bana terfik etmişti. Bu adam arzumu münasip bulmadı; bunda haksız da değildi. Cidden çok fena günler geçiriyorduk. Büyük harp elemler ve facialarla bitmiş, İttihad rüesası kaçmış, Damat Ferid yeni sadrazam olmuştu. Hükûmetin ihanetle karışık aczi İstanbul'da da dışarlarda da her gün daha fazla duyulmaya başlamıştı ve henüz İzmir öyle kahpece işgal edilmemekle beraber, herkesin ağzında nice korkunç şayia dönüyordu. Asayişi ise, sade buralarda değil her tarafta bozuk diyorlardı. Rize'nin dağlarında öyle iki kişi gezmek muhakkak ki doğru bir hareket olmazdı. Lakin ben o vakit fazla genç ve ihtiyat denilen mefhumdan daha tamamıyla bihaberdim. Arkadaşın eve gidip bari bir silah almak hususundaki teklifine bile muvafakat etmeyerek, kendisini bu tenezzühe razı ettim.

Pek geniş bahçeler içinde saklı evleriyle bilmem kaç tepe üzerinde kurulmuş olan Rize'nin mahallelerini yarım

saatte geçtik. Son evlerin üstündeki en yüksek tepeye tırmandığımız zaman, artık ikindi vakti ilerlemişti ve oradan görülen manzara, hakikaten her zahmeti ve her tehlikeyi göze alacak kadar güzeldi. Ufukların ta nihayetine kadar, Karadeniz, zulümlerinden hiçbirine ihtimal verdirmeyecek bir sükûn ve rehavet içinde, açık mavisi güneşin çılgın bir cömertlikle serptiği nurlar ve ateşlerle pırıl pırıl, uykuya dalmıştı. Ve İstanbul önündeki yumuşak Marmara'nın tasavvur ettirmediği bu namütenahiliği, ruhumda gaş-ye benzeyen bir şeyle bilmem ne zamandır seyrediyordum ki, arkadan ayak sesleri geldi. Baş çevirdik. Ancak birkaç adım gerimizde, galiba daha otuzuna gelmemiş ve tepeden tırnağa kadar müsellah bir adam duruyordu. Uzun boylu, ufak sarı bıyıklı, büyük gözleri tıpkı seyrettiğim denizlerin renginde bir delikanlıydı. Ve arkadaşımın sapsarı kesilmiş yüzüne bakıp bu seyran hakkında evvelden gösterdiği muhalefeti de hatırlayınca, karşılaştığımız bu adamın ne çeşit bir kimse olduğunu kendi kendime sormak da lüzumsuz oluyordu. Anlamıştım.

Bir saniye sükût içinde bakıştık. Hâkim, fakat çok tatlı bir sesle, beni göstererek sordu: "Bey İstanbul'dan gelmiş olacak. Sende mi misafir?"

"Evet."

"Çok âlâ. Rize'yi beğendi mi?"

Yanımdaki hâlâ kendine gelememişti. Benzi hep kül gibi, sesi de titrekti. Başım derde uğrarsa bundan dolayı amirlerince kendisinin mesul tutulacağını düşünüyor olmalıydı. Zavallı haksız da değildi. Ben cevap verdim.

"Rize'yi pek beğendim" dedim.

Bana yalnız nazik bir tebessümle mukabele etti ve arkadaşıma hitap ederek, "Tanıdıklara selam!" dedi. Sonra, uzun

parmaklı güzel eliyle selam işareti vererek hızla ayrıldı. Vadilere doğru inen yollarda pek çabuk uzaklaştı. Kaybolunca-ya kadar da arkasından baktım, sonra başımı çevirip gördüm ki, yanımdaki o memurun beti benzi elan düzelmemiş.

"Kim bu adam?" dedim ve ilave ettim, "Niçin böyle sarardınız?"

Eğer yanlış hatırımda kalmadıysa adı Selim olan arkadaş, hafifçe iç geçirdi ve yavaş sesle mukabelede bulundu.

"Çok büyük bir tehlike atlattık. Buraların en meşhur ve azılı eşkıyası dedikleri Sarı Şahin işte bu delikanlıdır. Rize'den üç saat çeken Malpet köyündendir. Dört buçuk yahut beş sene evvel eşkıya oldu. O zamandan beri ondan fazla adam öldürdü, hesapsız adam yaraladı."

Fakat herhalde bu çok acayip bir şakiydi. Kasabasına misafir gelmiş bir yabancı olduğum için, tatlı bir sesle konuştuktan sonra selam vererek ayrılan bu sarı saçlı ve mavi gözlü güzel genç, eşkıya denince hatıra gelen o korkunç ve müstekreh mahlûklara değil, lakin İspanyol romanlarındaki efsanevi şahsiyetlere benziyordu. Ellerinden bir kaza çıktığı için dağlara kaçtıktan sonra âcizlere hami kesilen ve düşeslerle prensesleri mertliklerine âşık eden o İspanyol şakileri de muhakkak ki daha zarif, güzel ve kibar olamazlardı.

Kasabaya dönüşümüzde, hikâyesini anlattılar. Fakat asıl tafsilatı iki gün sonra, kayıkla Malpet'e gidip bir gece kaldığımız zaman öğrendim. Yıldızlı, berrak ve sıcak bir gece idi. Kenarında oturduğumuz Karadeniz, birdenbire hırçınlaşmış ve sesini güzel Sarı Şahin'in macerasını anlatan seslere katmaya başlamıştı. Belki anlatanların lisanlarını sakin ve yavan, anlattıkları facianın büyüklüğüne ve kudretine na-layık buluyor ve onları susturarak kendi söylemek istiyordu.

Sarı Şahin, karayolundan Rize'ye yayan olarak üç saat ve kayıkla otuz, otuz beş dakika süren bu Malpet köyündendi. Oğlunun düşmanları tarafından katledilerek varı yoğu da ötekinin berikinin eline düşünceye kadar, babası köyün en zengini sayılmıştı. Şahin kendisinin tek ve sevgili evladı idi. Güzel ve yepyeni bir yelkenlinin, daha on dokuz yaşında reisi olmuş, emri altında çalışan sekiz taife ile Rize'den, Trabzon'dan, Samsun'dan, daha başka iskelelerden İstanbul'a mal getirip mal götürmüştü. Hele o zaman pek yakışıklı, halkın "bakmaya kıyılmayacak kadar güzel" diye tarif ettiği bir hüsne malikti. Rize'de de Malpet'te de, gözlerindeki hayret ve perestişi gizlemeye muvaffak olmadan bütün genç kızlar yüzüne bakarlardı. Ve delikanlı güzel olduğu kadar da cesur ve kuvvetliydi. Sekiz taifesi karşısında hızlı sesle söz söylemeye bile cesaret edemez, her emrini hemen yerine getirmek için etrafında pervane olurlardı.

Şahin'in on dört sene evvel ölen amcasından pek küçük bir kız çocuğu kalmıştı. Bu kızı babası büyütüyor ve erkeğe gitme çağına geldiği zaman kendine gelin yapmak istiyordu. Şahin de bu izdivacı kabul etmiş ve müstakbel zevcesine tamamen bakir bir kalp saklamaya karar vermişti. Genç ve kudret dolu vücuduna denizlerin sihirli havalarıyla doldurdukları fırtınaları, İstanbul'a her varışında çılgın bir gece içinde teskin eder, sonra, sabahleyin pek erkenden, boyalarını daha tazelemeyen kadına mağrur ve yabancı bir nazarla bakıp ayrılırdı. Ve güneşlerle rüzgârdan tunçlaşmış cildini yine o rüzgârların pak ve haşin nüvazişlerine bırakarak, bu kiralık buselerin kirini yıkar, temizlerdi.

Şahin nişanlısıyla evleneceği gün ona daha hiç sevmemiş bir kalp vereceğini zannediyor, hatta bundan emin bulunuyordu. Fakat insanlar da, insanların azim ve kararları da engin denizlere düşmüş küçük ve naçiz taş parçalarıdır. Ve bir kere, bir gün, uzaktan Büyükada'yı çok andıran Giresun limanında, bu limanın kumsalında dolaşan, birteviye gidip gelen Rum kızlarından biri, simsiyah gözleriyle onun gözlerine, gözlerinin hudutsuz derinliklerine kadar bakmış... Bakışı her kararı, her şeyi altüst etmişti. Bu Rum kızı çok siyah ve iri gözlü, geceler kadar siyah saçlı ve karanfiller gibi kırmızı dudaklı bir mahlûktu. Birçok yeri yırtık elbisesinden pek taze ve çevik vücudu, lekesiz teni görünüyordu. Ve bir müddet onlar sessiz bakışırlarken, öteki kızlar, evvelden söz birliği etmiş gibi geri çekilmişler, onları yalnız bırakmışlardı. Sonra delikanlı sormuştu: "Kız, senin adın ne?"

"Harikliya."

"Kimsen var mı?"

Cevap vermeden çekiniyor gibi, bu sualin manasını tamamen anlamamış gibi, bir an Rum kızı mukabele etmemişti. Ve Şahin bu sükût ve intizar anında birdenbire telaş ettiği için, korktuğu için şaştı. Evet korkmuştu. Gözleri geceler kadar siyah olup yırtık fistanından da yer yer vücudunun lekesiz esmerliği görünen Rum kızı serbest değilse, evliyse diye korkmuştu. Lakin bu an geçince, bir dizi inci kadar parlak ve kusursuz dişleriyle gülüp kız cevap veriyordu: "Ne anam babam var, ne de nişanlım. İhtiyar bir halamdan başka kimsem yok!"

"Bizimle gelir misin? Nah bu yelkenli! Yemeğimizi pişirir, çamaşırımızı yıkarsın!"

Kız o simsiyah gözleriyle delikanlının mavi gözlerinde ta kalbe kadar giden yollar, gittikçe daha derin, daha engin

yollar bularak bakmakta devam etmişti. Ve onu hüsnünün binbir ağıyla tamamen sardığını seyrettikten sonra, bembeyaz dişlerini tekrar bütün şaşaalarıyla göstererek yeniden gülmüş, sadece, "Peki, gelirim" demişti.

İhtiyar halanın hemen gönlü edilmiş ve daha akşam olmadan evvel Rum kızı limanda fındık yükleyen gemiye bir bohçadan ibaret eşyasıyla gelmişti. O gemide tam dokuz ay yaşayacaktı. Sarı saçlı ve mavi gözlü delikanlının kollarında, Karadeniz sakin, hava bir buse kadar nüvazişkâr ve hele geceleri her taraf ay ışığıyla bir aşk rüyası gibi güzel olunca, şarkılar söyleyerek yaşayacaktı. Ve deniz kükrer, gökten yağmurlar yağar, mütemadiyen kabarıp büyüyen dalgalar muhakkak sandıkları zaferlerini zavallı yelkenliye mağrur ve zalim haykırırlarken, gâh titrek kollarıyla sevgilisini sarıp başını heykeli göğsünde gizleyerek, gâh ondan uzakta Rumca dualar edip istavrozlar çıkararak ve bir Türk erkeğiyle yaşadığı için Hristostan af dilenip tövbeler ederek yaşayacaktı.

Dokuz, tam dokuz ay.

Ve delikanlının aşkı gün geçtikçe daha şedid, daha mutlak kesiliyor, Harikliya ismini taşıyan Rum kızı da renk renk, çeşit çeşit ipek elbiseler yaptırıyordu. O yırtıklarından esmer ve enfes vücudu yer yer görünen pejmürde entarisini zaten yelkenliye geldiği günden beri hiç giymemişti. Ve kısa bir müddet sonra, Şahin onun saçlarını, kulaklarını, göğsünü, elleriyle kollarını hep mücevherle süslemeye başlıyordu. Hem bu kızın hatırı için artık Malpet'e, babasının köyüne de uğramaz olmuştu. Hatta babasının sitem ve nasihatlerini kendisine söyleyeceklerinden korkarak, İstanbul'da da, başka iskelelerde de Rize ve Malpetlilere her rastgelişte kendilerinden kaçıyordu.

Küçük nişanlının narin ve güzel yüzü ise, hafızasından tamamen silinip gitmişti.

Harikliya da Şahin'i şiddetle sever görünüyordu. Her gün, hatta bazen günde birkaç kere, Rum kızı ortaya en hatıra gelmeyecek kıskançlık hikâyeleri bulup çıkarıyor, başını âşıkının omzuna, kalbine, dizlerine bırakarak ağlıyordu.

"Hrisomu, hrisomu, benden bıkarsan kıyarım kendime! İyi bil ki kıyarım kendime!" diye gözyaşı döküyordu.

Ve onu teskin ve ikna için delikanlı yeminler eder, o elbette yalan olan gözyaşlarını dudaklarıyla siler, buseleriyle kuruturdu. Kızdan şüphe etmekse hiç hatırına gelmiyordu. Ve bu hal dokuz, tam dokuz ay sürdüğü gibi, kimbilir daha da ne kadar sürecekti! Fakat Harikliya o kadar çılgın bir ihtiyatsızlıkta bulunmuştu ki!

Ve bu ihtiyatsızlık, duyduğum gibi anlattığım aşk macerasının kan ve ölümle nihayetlenmesine sebep olmuştu.

Harikliya'nın kendisiyle dudak dudağa yakayı ele verdiği adam, yelkenlideki taifelerden biriydi. Hasan isminde, Şahin'den de genç bir çocuk. Esmer benizli fakat gözleri sarı ve kaşları biraz çatık olan bu Hasan, pek sessiz ve mazlum bir çocukmuş.

Hikâyenin burasına kadar anlatanın sözü kimse tarafından kesilmediği halde, şimdi münakaşalar başlıyordu.

"Bence Hasan kahpenin uğruna kurban gitti. Hem çok pisi pisine bir gidiş. O dakikaya kadar karının eli eline değmedi diye yemin ediyorlar!"

"Yok canım, Sarı Şahin uzun zamandır şüpheliymiş ama belli etmezmiş!"

"Rum kızının sade Hasan'la değil öteki çocukların hepsiyle de oyunu varmış. Fahişe bu be, o kadar genç erkeğin içinde hiç tek durur mu?"

Kimse kimseyi ikna edememek şartıyla bu münakaşalar bir hayli sürdükten sonra, lafa karışanların hepsi sustular ve içlerinden yalnız biri anlatmaya devam etti.

Harikliya ile Hasan'ın buselerini, Şahin bir gece görmüştü. Mehtaplı bir gecede, müthiş fırtına saatlerinden sonra Karadeniz'in yavrular kadar uslu ve masum kesiliverdiği bir gecede görmüştü. Şahin kırk sekiz saattir kirpiklerini kapamadıktan sonra, o gece güvertede ve başını sevgilisinin dizine bırakarak uyumak istemişti.

"Kaç gündür denizlerle dövüştük. Güzel ellerinle saçlarımı okşa, Harikliya, yavaş yavaş okşa da biraz uyuyayım" demişti.

Kız da itaat etmiş, altın gibi sarı saçları belki yarım saat okşayıp durmuştu. Vücudu fazla yorgun genç adam hemen gözlerini kapamış ve artık hiç konuşmamıştı. Ve bir an sonra, sessiz ve hareketsiz, pek derin bir uykuya dalmış görünüyordu. Lakin demezler mi ki kadınlar, yorulmuş erkekleri kendileri uyumazken uyuyan o haris ve sevdaya doymaz kadınlar, bu uyuyanlar en sevdikleri erkekler bile olsa yine onları kinle kıvranarak seyrederler; bu uykuları kendilerine karşı bir hakaret sayarak ve bu hakaretin cezasını vermeyi bütün varlıklarıyla isteyerek seyrederler?

İşte Harikliya da o geceye kadar faraza Şahin'e ihanet etmemişse bile, o geceki uykusunu cezalara layık bulmuş ve siyah saçlı ve sarı gözlü çocuğun, Hasan'ın uzaktan kendilerine baktığını görür görmez onu yanına çağırmış.

Bir eliyle hep altın başlı Şahin'in uzun ve yumuşak saçlarını okşarken, öbür eliyle de daha genç bir delikanlıyı, altın gözlü ve esmer çocuğu çağırmış.

Öteki yaklaşmış. Rum kızının eli hep daha yakını, daima daha yakını işaret edermiş. Sonra, uyuyan âşıkını sanki uyandırmaktan çekindiği halde hem de onun duymasını isteyen bir garip hisse muti, "On sekizinde vuruldu!" dedikleri çocuğun kulağına uzanarak fısıldamış, "Seni seviyorum, seni istiyorum!" demiş.

Genç taife şaşırmış ve korkmuş.

"Deli mi oldun? Duyarsa ne yapar, ne olur, biliyor musun?" diye mırıldanmış, Harikliya'nın eline geçen elini çekerek gitmek istemiş.

Yavaşça kadın omuzlarını silkmiş ve hep aynı yavaş, aynı küstah, aynı zelil sesle, "Uykusu çok ağırdır, korkma hiç!" demiş.

Ve bir eliyle hâlâ Şahin'in saçlarını okşarken öbür eliyle de taifenin daha sakalı gelmemiş çenesinden tutup çekmiş. O zaman varlığının her zerresini birden kaplayan bir ateşe mağlup olan gemici mukavemet edememiş. Uzun, birbirlerini hırpalayan, âdeta boğuşmayı hatırlatan bir buse ile öpüşmüşler.

Ve henüz dudaklar ayrılmadan evvel, Şahin gözlerini açmış. Başı üzerindeki bu öpüşmenin gürültüsüyle mi, belki birbirlerine çok acıkmış bu iki günahkârın vücutlarına bu busenin verdiği ihtilaçlarla vefasız sevgilisinin dizinde sarsılarak mı, yoksa esasen gözleri kapalı olmakla beraber bunun bir şeyler görmek için bir tedbir olmasından mı, her ne ise ve her nedense Şahin bu buse esnasında birdenbire gözlerini açmış.

Bu gözler... Bu açılan gözler Karadeniz'in en müthiş bir fırtınasından gazup ve korkunç olmuş. Ve başını koyduğu o murdar dizi itip boğuk bir ses çıkararak Şahin ayağa kalkınca, onlar tirtir titreyerek kaçmak isteyip buna cesaret

edemeyerek ayakta beklemişler. Şahin'in ağzından tek bir söz çıkmamış. Gözlerinde cehennemlerin en azgını tutuşmuşken, yüzünün bir hattı olsun kımıldamazmış. Emsalsiz bir çeviklikle sıçramış, bir gözün açılıp kapanması kadar kısa bir an içinde hançerini çıkarıp ta kabzasına kadar zavallı taifenin, bir kahpenin hırs u iğvasına uyan biçare çocuğun göğsüne saplamış.

O yere serilince, bütün feci korkusuna rağmen uğrunda yapılan bu cinayeti belki gururla ve hazla seyreden Rum kızının üzerine yürümüş. Dokuz aydan beri kimbilir kaç kere aşkın çılgınlıklarıyla birleşen vücutları tekrar bir olacak derecede birbirlerine yaklaşmışlar. Ve dizlerinde hiç derman kalmayan, gözleri hep duman gören ve bütün azası sakır sakır titreyen Rum kızı, en yaman gazaplar ve kan arzuları içinde bile zavallı erkeklerin ne biçare zaaflarla birdenbire mağlup olduklarını ve affettiklerini yine unutmamış. Ve simsiyah gözlerinin, kıpkızıl dudaklarının, bütün gergin, taze ve nefis vücudunun tekmil silahlarını birden bileyerek erkeği sarmış. Âdeta muhakkak bulunan bir ölüm korkusuyla vücudu buz kesilmişken, yine en çılgın aşk saatlerindeki sesini bütün oynaklıkları ve bütün sarhoşluklarıyla, tekmil nağmeleriyle hançeresinden çıkarmaya muvaffak olarak yalvarmış.

"Hrisomu, hrisomu, seni seviyorum, kıyma bana!" diye yalvarmış.

Dalgasız, sessiz, mehtabın binbir şulesi altında giranbaha pullarla süslü entariler giymiş ilahî bir gelin kadar güzel ve pür-nur, Karadeniz onlara bakıyor, neticeyi merakla bekliyor gibiymiş. Şahin hiçbir şey söylemeden sevgilisini kollarında kaldırmış göğsünü tam göğsü hizasına getirerek onu kalbinin üzerine, seven kalbinin üzerine bastırmış.

Sonra da tutup Karadeniz'e bırakmış.

Bu o kadar ani olmuş ki, kendini taife nasıl müdafaa edememişse, kız da yalvarmaya, sarılıp haykırmaya muktedir olamamış. Bilmiyorum, bilahare denizde bağırıp çırpınmış mı, yelkenlinin bir yerine tutunup yükselmeye, içeri girmeye çalışmış mı?

Sade bildiğim şu ki, ikisini de öldürdükten sonra, delikanlı gemisini taifelerine bağışlamış.

"Beni sahilde bir kıyıya bırakıp gidin!" demiş.

Galiba Fatsa taraflarında dışarı çıkmış. Adamlarından üçü kendisinden ayrılmamışlar. Şahin o üç kişi ile beraber dağdan dağa aşarak ilerlemiş ve Rize taraflarına gelerek eşkıya, köyleri basan, yolcuları soyan, hakkından gelinmesi imkânsız bir afet olmuş.

Dört buçuk, beş seneden beri böyle yaşıyormuş. Ve ellerinde pek çok insanın kanı varmış.

Ertesi sabah, çok erkenden, büyük bir kayıkla Malpet'ten yola çıkmış ve akşamdan evvel Trabzon'a varmıştım. Beş on gün sonra da İstanbul'a döndüm ve artık bir daha oralara gidemedim. Fakat hâlâ her rastgeldiğim Rizeli'ye Şahin'in bahsini eder, akıbetini kati bir şekilde öğrenmeye çalışırım. Zavallının ölmüş olduğunu çoktan biliyorum. Fakat nasıl bir ölümle? Bazıları bir müsademe esnasında bir jandarma tarafından vurulduğunu, bazıları adamlarından birinin kendisini uyurken telef ettiğini söylediler. Bir iki kişinin kavline göre de, Millî Mücadele'nin daha ilk günlerinde her günaha tövbe ederek vatanın hizmetine koşmuş ve pek çok yararlıklar gösterdikten sonra, tam İzmir

önlerinde beyninden bir kurşun yiyerek o güzel mavi gözlerini hayata kapamış.

Hakikatin bu olmasını ne candan istiyorum. En ince insanların da pek nadiren duyabildikleri bir şiddetle aşkı duymuş ve eşkıya olunca da bir misafir ve yabancı karşısında nezaketle selam vererek uzaklaşacak derecede kibar kalmış olan bu vatan çocuğu, ne çok istiyorum ki o uzun parmaklı ve ince ellerindeki günah kanlarını davaların en ulvisi uğrunda döktüğü kendi kanıyla temizledikten sonra Allah'ın huzuruna çıkmış olsun!

Türk Yurdu, c. 4-24, nu. 30-224, Haziran 1930.

Deniz kenarında ve belediyenin karşısındaki bu kahve, kasabanın en büyük ve kibar gazinosu idi. En kibar müşterileri yazın dışarıda, çardak altına dizilen masalarda bira, kışın da içerde radyo dinleyerek likör içerlerdi. Ve kahvenin bütün bir kısmı tavla ve iskambil oynayanlara tahsis edilmiş bulunduğu için, karşı karşıya dizili masalara çöken müşteriler, bazen dokuz on çift olarak tavla oynarlarken, mütemadi eğilip kalkmaları bu çiftleri uzak bir denizde karşılıklı kürek çeken kalyon tayfalarına benzetirdi.

Akşam olup çarşıda ışıklar yandığı ve işlerinden çıkan işçiler gramofonların çalıp boyalı kızların garsonluk ettiği kahvelere dolduğu zaman, hükûmet memurlarıyla ticarethane kâtipleri de bu gazinoya gelirlerdi. İşte Mehmet Naci Efendi buranın en mühim ve muteber şahsiyetlerinden biri idi. Kahveye her akşam gelişinde, kapıdan ağır ağır girdiği anda etraftan davetler yağar, oturur oturmaz emrini almak üzere çıraklar çağrılır ve henüz kahvesi, çayı gelmeden tercih etmiş ve oturmuş olduğu masaya etraftan eş dost hücum ederdi.

İlave edelim ki Mehmet Naci Efendi mühim bir makam işgal eden bir memur yahut atelye ve fabrika sahibi bir zengin değildi. Tapu Dairesi'nde kâtipti. Zayıf ve kısa, yüzü hafiften çiçek bozuğu ve bir omuzu öbüründen yüksek bir adamdı. Yaşı malum değilse de, eski imparatorluğun her vilayet ve her sancak ve hatta her kaza merkezinde

memuriyet vermiş olduğuna göre, bunlar tekmil hesap edildiği takdirde, sinninin mübalağasız yüz elliye varması icap ediyordu. Garptrablusu, İşkodra, Rize, Basra, Yemen, hep gezmişti. Erzurum'da bütün bir kışı, sıfırdan elli derece aşağı bir soğukla tandır üzerinde geçirmiş, ertesi kış ise, Arabistan'da sıcağın şiddetinden her gece açıkta, damda uyumuştu. Yemen'de imamın aylarca muhasara ettiği San'a şehrinde kılıçtan geçirilmek korkusuyla tirtir titremiş, Basra'da ise beş ay hasta yatarak hayatından her ümit kesilmişken bir ihtiyar kadının avcundan su içerek Allah'ın izniyle görmemişe dönmüştü. Suriye çöllerindeki bir kazada isyan çıkarak kaymakam şaşırıp kaldığı halde, o bir avuç askerin başına geçerek asileri püskürtmüş, Cidde'de bilmem ne işi için kendisine yüzlerce çil altın rüşvet teklif eden bir Yahudi'yi hiddetten boğmasına ramak kalmıştı.

Saatlerce süren yeşillikler ortasında kurulmuş, her evinden sular geçen beldeler; sokakta bir kefene sarılmış gibi kapalı gittikleri halde haklarında türlü hikâye naklolunan kadınlar; gazaba gelince adamlarını diri diri gömdüren korkunç aşiret beyleri; vezir oğlu vezir oldukları halde vefatlarında beş paraları çıkmayacak derecede müstakim valilerle birkaç ay içinde mâl-i Karun toplayacak kadar mürtekip kaymakamlar... Mehmet Naci Efendi daha neler anlatmazdı!

Saatler işte her gece böyle binbir hikâyenin lezzet ve heyecanıyla geçer ve bilardo bilyesi başlı gazino sahibinin bir iki ihtarından evvel masadakiler kabil değil kalkıp gitmezlerdi. Defterdar Bey'le tahrirat, maarif ve polis müdürü beyler bile haftada üç dört akşam gelerek Naci Efendi'yi dinlemek mutadında idiler. Hele Rüsumat Müdürü Hicabi Bey her geceki sami'lerdendi ve boynunun günden güne büyüyen urunu okşaya okşaya güya eritmeye çalışarak, ağ-

zını açık bırakan bir hayranlık içinde kendinden geçtiği olurdu. İşin garabetine bakın ki, Mehmet Naci Efendi'nin bir müddet için uğrayacağı menkubiyete, istemeye istemeye yine bu Hicabi Bey sebep olacaktı!

Yani idaresine İstanbul gümrüklerinden becayiş suretiyle yeni gelen bir memur, kasabaya muvasalatı akşamı, kendisiyle beraber bir hayli müddet süklüm püklüm oturduktan sonra kahveye geldi ve hikâyesinin en hararetli yerinde Mehmet Naci Efendi'yi durdurarak birkaç sözle, evet ancak birkaç sözle, onun bütün binayı şöhretini yıkıp mahvediverdi!

Bu inanılmaz vakanın olduğu gece, Mehmet Naci Efendi Garptrablusu'nda geçirdiği bir maceradan bahsederken demişti ki: "Vali Şükrü Paşa beni gözü gibi severdi. Sarı sakallı, iri yarı arslan gibi askerdi. Serasker Hüseyin Avni'nin oğlu olduğu için Abdülhamit kendisini sürgün gibi göndermişti."

Tam işte burada yeni gümrük kâtibi sözü kesmiş ve demişti ki: "Aman birader, baştan başa yanlış! Bir kere Şükrü Paşa, Hüseyin Avni Paşa'nın oğlu değil Sadrazam Halil Rifat Paşa'nın damadı idi. Sarı sakallı ve iri yarı değil, orta boylu ve siyah sakallı idi. Asker değil mülkiye paşası idi. Valiliği de söylediğiniz yerde değil Şam'dadır!"

Hayretle ve hayret kadar da sıkıntı ile büyüyen gözler, hafifçe kızaran Mehmet Naci Efendi'ye dönüyordu.

"Öyle ya, öyle ya, Şükrü Paşa Şam'da valimdi. Ben Feyzi Paşa diyecekken.."

Gümrükçü yine sözü kesmişti: "Ahmet Feyzi Paşa'nın Bağdat'la Yemen'de valiliği ve kumandanlığı vardır. Trablus'ta bulunmadı. Siz Demir Alp Paşa'yı mı murad ediyorsunuz yoksa?"

Mehmet Naci Efendi, halasa kavuşmak sürûru içinde, "Evet, evet, onu kastediyorum" demişti.

O zaman, neşterini yaranın içinde dolaştıran bir cerrah zulmü ile kâtip gülmüştü. "Fena yakalandınız! Demir Alp yeni isimlerdendir. Abdülhamit devrinde ne Demir Alp Paşa vardı ne de Demir Alp Bey! Eski salnameler meydandadır!"

Mehmet Naci Efendi artık kıpkırmızı olmuştu; put gibi duruyor, ağzından tek söz çıkmıyordu. Evet, çok fena yakalanmıştı. Ve herkes, aldatılmış olmanın veya aldatılmış sayılmanın verdiği hiddet ve kin içinde başını başka tarafa çevirmiş, ikişer üçer kişilik sohbetler başlamıştı. Mehmet Naci Efendi gitmek üzere sessizce ayağa kalktı. "Nereye?" diye hiç kimse sormamıştı. Adamcağız borcunu kapının önünde kahveciye vererek çıkıp gittikten sonra da hiç kimse onun lakırdısını etmeyecekti. Sade gümrükçü zaferi için takdir ve alkış toplamak üzere bir iki söz söylemek istedi. Lakin bu sözleri tamamen cevapsız kaldı.

Bir müddet sonra, başka bahislerden söz açıldı.

Ve o gece gitme vakti pek ağır geldi, hatta bilardo bilyesi başlı gazinocu, "Müsaadenizle kapayacağız, beyler!" demeden kalkıldı.

Artık Mehmet Naci gazinoya ayak atmaya cesaret etmiyordu. Yolda eski aşinalara rastgeldikçe muhterizane selam verip geçiyor, akşamları işinden çıkar çıkmaz nevalesini düzerek doğru evinin yolunu tutuyordu. Maamafih, onun yalanlarını yüzüne çarpan gümrük kâtibi bu hareketinin cezasını görmeye başlamıştı. Kendisi pek konuşmaz, hele hikâye anlatmayı hiç beceremez bir adamdı. Mehmet Naci

Efendi'yi bir iki cümlesiyle mağlup ettikten sonra, onun da eski imparatorluk dahilinde büyük seyahatlerde bulunduğuna ihtimal vererek kendisini dinlemek isteyenler olmuştu. Fakat, adı Hayrullah Efendi olan bu kâtip, bütün gençliğini ta İtalyan işgaline kadar Garptrablusu'nda geçirdikten sonra İstanbul'a gelmiş ve o kasabaya tayinine kadar harice adım atmamıştı; daha fenası, gittiği yerden hiçbir hatıra edinmeyerek dönen bir adamdı. Müdürünün huzurunda edibane evza alıp oturmaktan başka hiçbir hüner gösteremiyordu.

İskambil ve tavla meraklısı olmayanlar Mehmet Naci Efendi'nin binbir hikâyesine pek hasret çeker olmuşlardı. Bir isim yanlışlığı yüzünden biçarenin kırılmasından dolayı vicdan azabı duyanlar da yok değildi. Bütün bunların yegâne müsebbibi olan Hayrullah Efendi'ye eski zaman usulü elpençe dîvan duran memurlara teveccüh ve iştiyakına rağmen, müdür Hicabi Bey de hiç tahammül edemiyor, biçareyi başından atabilmek için türlü çareler düşünüyordu.

Hayrullah Efendi'nin geldiğinin üçüncü ayında birdenbire Ünye Gümrüğü kâtiplerinden biriyle becayişi emrinin gelmesinde de belki müdürdeki bu hoşnutsuzluğun bir tesiri olmuştu.

Hayrullah Efendi'nin yeni memuriyet mahalline mütevecciheh hareketi günü akşamı, Mehmet Naci Efendi'yi daha vazife başından ayrılmadan evvel bulup getirdiler. Adamcağız o akşam mahcup ve sükûti durmak, huzurunu âdeta unutturmak istedi. Fakat buna razı olmadılar ve bin kere işitmiş oldukları şeyler hakkında yeni sualler sorarak bu eski hikâyeleri canlandırmak istediler. O zaman Mehmet

Naci Efendi'ye yeni bir şevk geldi; bu tekrar parlayan teveccüh ve mergubiyete cidden layık olduğunu ispat için o da henüz hiç bahsetmediği yerlerden, daha uzak ve garip şehirlerden, daha korkunç ve efsanevi maceralardan bahisler açtı. O kadar tatlı söylüyordu ki, gazinoyu kapamak vaktinin çoktan gelmiş olduğuna lakayıt, bilardo bilyesi başlı patron bile sami'ler arasına karıştı. Herkes ağzı bir karış açık dinliyordu.

Yarısı bekâr olan ve yarısının da evinde söyleşeceği tek söz kalmamış bulunan bu adamlar için, bu her eğlenceden mahrum yerde uyku vakti o kadar yavaş yavaş geliyordu, öyle feci, öyle öldürücü bir yavaşlıkla geliyordu ki!

Birkaç sene sonra yolum düşerek (.....) kasabasından geçince, mahut gazinoya bir daha uğramıştım. Orası kasabanın hâlâ en temiz ve muteber yeri idi. Başka bir tarafa becayiş edilmemiş ve azl veya tekaüt de olmamış bulunan M. Naci Efendi'nin yine bir masa başında hikâyeler anlattığını gördüm. Eskisine nisbetle sami'leri daha mı azdı, fark edemedim. Sade boynundaki uru okşaya okşaya dağıtmaya çalışarak pek dikkatli ve hayran dinleyen Rüsumat Müdürü Hicabi Bey'in orada bulunmadığını görüp sordum. Geçen sene müddetini doldurup tekaüt oldu ve hayat ucuzdur mülahazasıyla Bursa'da yerleşti, dediler. Acaba oradaki kahvelerde de geceyarısına kadar hikâyelerini hayran hayran dinleyeceği başka bir seyyaha tesadüf etmiş mi idi?

Muhit, nu. 25, Teşrin-isânî 1930.

DENİZE KASİDE

Kasabadan yarım saat kadar uzaklaşmışlar, meyva bahçelerinin içinden gitmişlerdi. Belki on dakikadır da bu taşların üstünde oturmuş, suya bakıyorlardı. Önlerinde, bütün sathı boş ve rüzgârsız, dalgasız bir su vardı. Haziran güneşinin altında, Sabanca Gölü yorgun uyuyordu. Ağaçlarda yaprak kımıldamıyordu. Trenin geçmesine çok vakit vardı. Gölün üstünde tek kayık yoktu ve kasaba burnun öte tarafında kalmıştı. Ne kadar başbaşa idiler! Makbûle yavaşça, âdeta korkarak Sadık'ın muntazam uzun parmaklı, lakin büyük ve güneşten fazla yanmış elini tuttu. Sonra yavaşça sordu: "Sadık, ne düşünüyorsun?"

Sadık gölün sularına dalıp kalmış gözlerini, duyulamayacak kadar hafifçe içini çekerek kıza çevirdi. Kasaba çocuklarıyla fakir kadınlarının tren yolcularına küçük sepetler içinde sattıkları meyvalar gibi, kızın güneşle kızarıp esmerlenmiş güzel yüzüne baktı. Belki suale, sıkıntı isyan haber veren bir sözle mukabele edecekti. Fakat Makbûle'nin yüzünde o kadar bağlı, o kadar kendisine tabi ve öyle endişeli bir ifade gördü ki, aksi ve hırçın bir cevap veremedi.

"Hiçbir şey düşünmüyorum, Makbûle" dedi.

"Sadık, askerliğin biteli artık ayı buldu, biliyor musun?"

"Bilmez olur muyum?"

Ses bu sefer biraz hırçın olmuştu.

"Bilmez olur muyum?" Bunun manasını Makbûle şöyle tefsir edemez mi idi: "Kasabaya geleli bir ay olduğunu nasıl

bilmem? Bir aydan beri senin yanında değil miyim? Üç hafta evvel resmen nişanlandık. Pek yakında nikâhımız kıyılıp düğünümüz yapılacak. Hiç bilmez olur muyum?" Evet, cevabından bütün bu manaları anlamak ve çıkarmak da mümkündü. Lakin bunun için sesin daha yavaş, daha yumuşak, daha tatlı çıkmış olması icap ederdi. Halbuki ses biraz dik, biraz sert çıkmıştı ve Sadık'ın uzun ve yukarıları yüksek siyah kaşları azıcık çatılmış görünüyordu. Dudaklarının kenarlarında ise takallüsler, acı takallüsler vardı. Sanki birden çok sert rüzgârlar başlamış gibi, Makbûle üşüdüğünü hissetti. Şimdi onun sesi de hırçınlaşmaya başlıyordu.

"Açık konuşalım, Sadık. Burada sen sıkılıyorsun. Bahriye hizmeti sana büyük limanlar gösterdi. O kadar İstanbul'da kaldın, İzmir'i gördün, dolaştın. Şimdi küçük bir nahiye merkezinde sıkılırsın elbette. Bunun tabii olduğunu inkâr edemem."

"Sana böyle bir şeyi, zannediyorum ki, dokundurmadım."

"Söylemedin, hatta dokundurmadın ama bunu görmemek için kör olmak lazım. Esasen senin geldiğin güne kadar bende de İstanbul hasreti vardı. Hem ben İstanbul'da çok bir zaman kalmamış olduğum halde burada sıkılıyordum, burada yaşamak güç geliyordu. Fakat biliyor musun beni asıl mahzun eden ne?"

Cevaptan büyük bir şey beklemeyerek Sadık, "Nedir?" diye sordu.

"Şu ki, sen geldiğin için, seninle evleneceğimiz için artık ben hiçbir şeyi özlemiyorum, hiçbir yerin hasretini çekmiyorum. Halbuki ben sana hiçbir hasreti unutturamıyorum!"

"Bu bahsi artık kapayalım, Makbûle."

"Seni mesut edemeyeceğimden korkuyorum."

Sadık geniş, fazla geniş omuzlarını silkti. Sonra nişanlı-

sının iki elini bir eliyle tutup öteki eliyle de bu mahbus elleri okşadı.

"Sen istediğin kadar içimi korku ile doldurmaya çalış. Ben çok mesut olacağımızdan katiyen eminim" dedi.

Makbûle ellerini çekerek ayağa kalktı, gözlerini Sadık'ın gözlerinden ayırıp gölün sularını seyretti. Bu sular onun rakibesi idiler. Sadık'ı kadınlara karşı cenk ederek muhafaza etmek icap etse hiç korkmayacaktı. Onun aşkına ve ona karşı her kadından daha kuvvetli olduğuna öyle mutlak bir emniyet besliyordu. Fakat önlerinde serilmiş yatan bu göl sularının bin misli, yüz bin misli büyük ve dalgaları çılgın sular vardı ve onları görüp onlardan ayrılalı Sadık'ın siyah gözlerinden bu dalgınlık ve hüzün gölgesi silinmiyor, önlerinde açılan müşterek hayatın cazibesi de bu gölgeyi silemiyordu.

Çocukluklarının en uzak günlerinden beri kendilerini nişanlı bilirlerdi. Sabanca'nın en zenginleri sayılan iki komşunun tek çocukları idiler. Küçücükten beri beraber oynayarak büyümüşlerdi ve bu en küçük yaşlarından beri birbirlerine öyle merbut görünmüşlerdi ki, büyüdükleri zaman bu iki çocuğu birbirlerine vermek her iki tarafın da birden hatırına gelmiş ve bunun başka türlü olmasını kimse düşünmemişti. Sadık'ın askerliği biter bitmez evleneceklerdi.

Ve askerliğini bahriyeli olarak gemilerde yapan Sadık, her mezuniyet aldıkça Sabanca'ya gelmişti ve her gelişinde Makbûle onun karşısına daha gelişmiş, daha güzelleşmiş olarak çıkıyordu. Makbûle hakikaten güzel bir genç kız ol-

muştu. İstanbul'un en mutena bir yerinde de pek sade bir kıyafetle şöyle bir yürüse, yine bütün başları kendisine çevirecek kadar güzeldi. İzinli olarak Sabanca'ya hele en son gelişinde, bu sade elbiseler içinde de İstanbul'un ipeklere, kürklere ve elmaslara bürünüp geçen nice kadınından çok daha güzel ve kendisine sevgilerin en mutlakıyla merbut genç kızın yanında bütün hayatını geçireceğini düşünmek, Sadık'ı âdeta sarhoş gibi yaşatmış, izin günlerinin nasıl geçip gittiğini fark bile etmemişti. Ve gemiye dönüşünden sonra da, terhis tezkeresine kavuşacağı günler ona çok uzun görünmüştü. Fakat artık hizmet-i askeriyesini tamamen bitirip kasabaya döndüğü zaman, ilk iki üç günün sevincinden ve hararetinden sonra içine garip bir hüzün çökmüştü. İki evde de nikâh ve düğün hazırlıkları hummalı bir faaliyet hayatı yaşatırken, onu derin bir hüzün gittikçe daha fazla kaplıyordu.

Sadık denizi özlüyordu.

Yalnız denizi özlüyordu.

Meyva bahçeleri içinde kaybolan küçük Sabanca'yı seviyor, bu çok sakin, en büyük eğlence ve hareketini Ankara ve Konya trenlerinin geçip gitmesi teşkil eden fazla sakin kasabada yaşamak kendisine hiç hazin bir şey görünmüyordu. Dört tarafı vadilerle, dağlarla ve ormanlarla kuşatılmış, ovalar ortasında veya dağlar üstünde kurulmuş büyük bir şehirden, pek büyük bir şehirden de gelmiş olsa, orasını özleyip aramayacak, o büyük şehirdeki velvelenin, zevk ve ihtirasın hasretini duymayacaktı. Fakat Sadık denizlerden gelmişti ve denizin hasretine dayanamayacağını hissediyor, onun binbir sesini, binbir rengini, nüvazişlerini, isyanlarını ve işvelerini özlüyordu.

Deniz... Denizi engin, beyazımtırak surette mavi, bom-

boş görmüştü. Onu daha güneş doğarken, daha dalgalar, daha rüzgârlar uyurken, gemide vazife nöbeti olanlardan başka herkes henüz uyurken görmüş ve onu böyle yalnız seyretmekten, sevgilisini hiçbir gözün görmeyeceği yerlere saklamış, fazla kıskanç bir âşıkın bu sevgiliye baktıkça duyacağı hazzı almıştı. Denizi sonra mehtaplı gecelerde, en zengin bir Hint racasını kıskandıracak kadar elmaslarla parıltılara müstagrak bir hudutsuzluk içinde görmüştü. Ve onu büyük fırtına günlerinde, dalgalarla rüzgârlar arasında güya ki bir dev güreşi olurken, gâh semalara çıkacakmışçasına yükselen ve gâh arzın dibine inmek istercesine alçalan gemi bir oyuncak gibi oynar ve bütün gemiciler sapsarı kesilir, bazen kaptanlar ve dümenciler yere yuvarlanmamak için kendilerini bağlatarak çalışırlarken seyretmişti. Sadık onu güneşin doğduğu ve battığı saatlerde sayısız renklere bürünmüş görmüştü. Onun sularını pembe, kızıl, beyaz, mavi, esmer ve simsiyah görmüştü. Fısıltıdan kükremeye kadar her sesle konuşurken dinlemiş, ona bembeyazdan ve masmaviden kıpkızıla ve kapkaraya kadar her renge bürünürken bakmıştı.

Ve Makbûle'nin sevdalı kumral başı kendi omzuna dayandıkça, bazen Sadık başını çevirmiyor, kızın yüzünü görmemek için başını çevirmiyordu. Çünkü Makbûle'nin mavi gözleri vardı. Büyük mavi gözleri ışıklı ve alevli mavi gözleri vardı. Tam öğle saatlerinde kudretli bir yaz güneşinin binbir ziyası altında baygın yatan ve içten içe ürperip gerinen denize çok benzeyen gözleri vardı. Bari sevgilisinin gözleri sadece kestane rengi veya sadece siyah olsaydı! Yeşil, mavi ve lacivert, bunlar denizin en çok büründüğü renklerdi ve onun için Makbûle'nin gözleri mutlaka ya siyah ya da sadece kestane rengi olmalıydı. Her gün görece-

ği bu gözlerde Sadık denizin renklerini hep gördükçe, denizin hasretini unutamazdı ki!

Sonra bu küçük Sabanca Gölü de ona hep denizi hatırlatıyordu. Bu gölün fırtınaları yoktu. Fırtınaları olmadığı için sükûn saatlerinin de kıymeti yoktu. Bu göl nihayetsiz ufuklara malik değildi ve üzerinde demirden kalelere benzeyen sefinelere değil küçük, hakir kayıklara binilerek dolaşılabilirdi. Ve üzerinde dolaşılırken, sadece daha serin bir hava teneffüs ediliyordu. Deniz rüzgârlarının ihtişamlı akisleri duyulmuyor, baş döndüren serbestliği hissolunmuyor, ciğerleri şişiren ve bir şehrin dar sokakları içinde yaşamayı artık imkânsız bir şey gibi gösteren o büyük, en giranbaha kokulardan daha nefis kokulu havası teneffüs olunmuyordu. Lakin bu küçük su da ne kadar denizi hatırlatıyor, denizi hatırlamamayı ne kadar imkânsız kılıyordu!

Ve Sadık hissediyordu ki, denizi unutamayacak, onsuz yaşayamayacak; onun hasreti beline bir zincir gibi dolanmıştır, kendisini hiç umulmadık bir saatte çekip götürecek!

Sadık'ın bu arkadaşı da askerliğini bahriyeli olarak yapmış ve dün tezkere alarak annesinin elini öpmeye gelmişti. Fakat o fakirdi ve kasabada evleri, dükkânları ve kasaba etrafında büyük arazisi yoktu. Çok eski bir küçük evde yaşayan ak saçlı bir anasından başka bir şeyi yoktu. Onun yanında iki gün kaldıktan sonra, hemen İstanbul'a dönecekti. Bir büyük vapura tayfa olmuştu. Sadık'ın meyva bahçelerinden birinde bir çardak altına oturmuş konuşuyorlardı.

Arkadaşı tayfa yazıldığını ve uzak memleketler görmeğe gideceğini söyleyince, Sadık, "Burada bir iş tutabilirdin. Ananı niçin yalnız bırakıyorsun?" dedi.

Öteki omuzlarını silkti. "İstanbul'a her uğrayışta gelir anamı görürüm. Ne yapayım, deniz çekiyor. Denizin hasretine dayanamayacağım."

Gözleri tasdikle ve sevgi ile ve hasretle dolmuş, Sadık başını sallayarak mırıldandı: "Evet, deniz çekiyor!" Sonra sordu: "Nereye gideceksiniz?"

"Şimdi ilk önce Tunus, Cezayir, Fas... Sonra Çin'e, Japonya'ya kadar bir yolculuk olacakmış..."

Sadık'ın, ismi Muhsin olan bu arkadaşı pek az mektep görmüş, fakat çok zeki ve çok içli bir çocuktu. Bir şair gibi konuştu: "Düşün Sadık. İsmini bile ömrümüzde duymadığımız limanlar. Siyah, sarı, bakır rengi insanlar. Kimbilir ne acayip erkekler ve kadınlar, ağaçlar, hayvanlar. Kulağa kimbilir ne tuhaf gelecek diller. Düşün: Sabahleyin bomboş bir denizde gidiyorsun. Sonra akşama bir limandasın. Kocaman bir şehrin limanındasın. O şehirde kaynaşan yüzbinlerce insanı ilk defa olarak görüyorsun. Hepsinden de ertesi günü ayrılacaksın. Kocaman bir şehir gözünün önünde ufalacak, ufalacak, ufukta belirsiz bir şey haline girecek!"

Sadık onu susturdu. Söylemeye, arkadaşının bir hakikat yapacağı hülyasını yüksek sesle anlatmaya ve yaşamaya ihtiyacı vardı.

"Seneler böyle geçecek! Seneler... Sonra birgün ihtiyar olduğun zamanda, köşende yaşarken, kendinle yaşıt ihtiyarları âdeta bir çocuk zannedeceksin. Ne kadar az yaşamışlar, diye acıyacaksın onlara. Onlar Hindistan adlı bir memleket varmış, dedikleri vakitte, sen düşüneceksin: 'Öyle ya, Hindistan. O kadar uzak da değil. Kaç kere yolum oraya düştü. Dokuz kere mi, on kere mi? Geçmiş gün, hatırımda iyi kalmamış. Hatta bir keresinde Bombay'da gemi mal almak üzere iken serbest kalmıştık da'... Sonra

durup düzelteceksin, 'Yok, yanlış bu Cava'da olduydu' diyeceksin. Bilsen, Muhsin, bilsen! Geldim geleli, hemen her gün bir iki saat odama kapanıp haritaya bakıyorum. Herbiri başka bir renge boyalı memleketlerin sahillerindeki her liman ismi, beni ayrı çağıran bir ses kesiliyor."

"Fakat sen kulaklarını tıkamışsın!"

"Para etmiyor ki... Yine duyuyorum!"

"Öyle ise gel; hem seni benim gibi tayfa olarak da almazlar. Telsizde kullanırlar."

"Ya Makbûle? Birkaç güne kadar nikâhım kıyılacak. Adapazarı'ndan gelen terzi evde Makbûle'nin gelinliğini dikiyor!"

"Gemicilerin sevgilisi, anası, kardeşi, her şeyi denizdir. Biz denizle evlendik!"

"Makbûle'yi bedbaht edemem, Muhsin!"

"Onu bugün olmazsa yarın bedbaht edeceksin. Bu yanlış yoldan ne kadar tez dönersen o kadar iyi olur. Makbûle Hanım gençtir, güzeldir, babasının malı da var. İyi bir kısmeti çıkar. Daha evlenme falan yokken ayrıl. Birbirinizi daha çabuk ve kolay unutursunuz!"

"Çocuk musun? Evde terzi gelinliklerini dikiyor!"

"Dikkat et; o gelinlik entarisinin ipekleri seni en büyük gemileri tutan zincirlerden daha sıkı saracak!"

Birden ikisi de titreyerek ayağa kalktılar. Oturdukları eski çardağın arkasında bir gürültü olmuştu. Düşen ve sonra kalkıp seğirten bir vücudun yapacağı gürültüler olmuştu. Ayak sesleri, çok çabuk uzaklaşan, kaybolan ayak sesleri. Ve ikisinin de gözlerinde aynı endişenin, korkunun gölgeleri belirdi. "Makbûle olmasın?" diye düşündüler ve "Makbûle mi idi acaba?" diye birbirlerinden sordular.

Sadık arkadaşını hemen orada bırakarak koştu. Meyva

bahçelerinin arasından geçen dar yolda nişanlısına rastgelmeden koştu. Istanbul'a giden trenin geçme vakti yaklaştığı için, elma armut doldurulmuş küçük sepetler taşıyan kadınlar ve çocuklar istasyona doğru acele acele gidiyorlardı. Hepsi de Makbûle'yi görmediklerini söylediler.

Sadık genç kızı babasının evinde de bulamadı.

Annesi olmadığı ve derdini doğrudan doğruya babasına dökmek istemediği için, Makbûle teyzesinin evine gitmişti. Ölü kadar sarı benzinden teyzesi ürktü.

"Ne oldun, Makbûle?"

Kadının dizlerine düştü ve hıçkırıklarla ağlayarak anlattı. Öteki büyük bir endişe ve keder göstermedi.

"Canım, bu öyle korkacak bir şey değil. Gelecek haftaya nikâhınız, öbür haftaya düğününüz var. Ondan sonra da Sadık bir yere gidemez."

"Gitmeyeceği ne malum, teyze? Ya giderse?"

"Gidemez kızım. Yeni evli bir erkek genç karısını hiç kolay kolay bırakır mı? Onu göndermemek senin elindedir."

Makbûle başını salladı. Demin çardağın arkasında dinlediği, ölüm soğuğu içinde titreye ve düşüp bayılmaktan, haykıra haykıra ağlayarak bayılmaktan korka korka dinlediği sözler şimdi kulaklarında uğulduyordu; kulaklarına sanki azgın bir denizin şaha kalkmış dalgalarından uğultular aksediyordu.

"Anlayamazsın teyze. Sadık'ın sevgilisi bir kadın olsaydı, kendimi ona karşı müdafaa edebilirdim. Aşkımı, saadetimi kaptırmazdım. Fakat bu bir kadın değil ki, teyze! Silahlarımız bir değil ki! Bilsen nasıl anlatıyorlardı! Onun cazibesini ve kuvvetini nasıl anlatıyorlardı! Açık denizleri, o açık denizlerden geçerek varılan bütün şehirleri, türlü diller konuşan türlü milletlerin yaşadıkları şehirleri bilsen

nasıl anlatıyorlardı! Bütün bu şeylerin cazibesini tek bir kadının cazibesi, sevgisi ve kuvveti nasıl yenebilir, teyze!"

Halecanlı ve ıztıraplı sözlerine muhatap olan kadın cevap vermeyerek ayağa kalktı ve duvarda asılı duran bir aynayı iki eliyle indirerek onun karşısında tuttu. Makbûle aynada yüzüne baktı. Evet, güzeldi. Sararmış yüzünde uzun ve çekik mavi gözleri birer mücevher gibi parlayordu. Kaşlarında, burnunda, mağrur kıvrımlarla biten kızıl renkli ağzında, yüzünün tekmil hatlarında hiçbir kusur bulmak kabil değildi. Bir an gözlerine ümitler doldu, rengindeki sarılık azaldı. Hâlâ teyzesinin iki eliyle tuttuğu aynaya bakıyordu. Fakat sonra, gözleri hep kendi aksine bakarken, hüzünle başını salladı. Ve aynayı yaşlı kadının ellerinden alarak minderin üstüne bıraktı.

"Her gün görünce en güzel şeylere insanın gözü alışırmış, teyze. Hem esasen şimdi güzelsem bile, bu güzelliğim ne kadar zaman sürecek? Belki de çarçabuk bozulacağım. Yarın rengim solar ve yüzümü buruşuk kaplarsa, sevdiği hayata onu göndermemek için hangi kuvvetimle mücadele edeceğim? Artık her gün korkarak, titreyerek yaşayacağım. Acaba bugün mü yarın mı gidecek diye titreyerek yaşayacağım."

"İnsan sevince katlanır, kızım. Seviyorsan gitmesini istememelisin."

"Evet, fakat ya bana karşı yarın kin duyarsa? Benim yüzümden gidemeyeceğini şimdi bile öyle içi yanarak söylüyordu ki! Aşkını günler, aylar azalttıkça, yanması çoğalacak. 'Bu gençliği, güzelliği kalmamış kadın için mi kendimi feda ettim? Denizlerden, dünyayı kaplayan hudutsuz denizlerden ayrıldım?' diye yanacak. O böyle yandıkça da ne ben ne o mesut oluruz teyze!"

Teyzesi başını salladı. "Doğru düşündüğüne emin değilim, fakat seni buna inandıracak kuvvetim yok. Ben eski zaman kadınıyım. Senin gibi mekteplerde okumadım. İstanbul görmedim. Dümdüz bir kadınım. Bütün bu söylediğin şeyler karşısında bir söz bulamıyorum. Bana şimdi açık ve kısa cevap ver: Sadık'la evlenmemeye mi karar verdin?"

"Evet teyze, katiyen karar verdim. Kaç gündür tereddüt ediyordum. Fakat gemide kendisiyle arkadaşlık eden Muhsin'le konuştukları sözleri tesadüfen dinledikten sonra buna kati olarak karar verdim."

"Ne diyeyim, kızım! İnşallah pişman olmazsın!"

"Ondan ayrılmak, bu daimi korku ile yaşamaktan, onun hüznünü, kederini, belki nefretini görerek yaşamaktan daha iyi olacak. Bir kere daha bana analık edeceksin, teyze. Sadık'a varmak istemediğimi babama anlatacaksın. Kendisine hemen söylesin. Dünya bir araya gelse artık ona varamam. Hemen çağırtsın ve söylesin."

"Sadık razı olur mu?"

"Beni göremeyince razı olur. Ben eve gitmem, burada kalırım; siz de burada olduğumu kendisinden gizlersiniz. Hem göreceksin inadı ne kadar az sürecektir! Muhsin yarın İstanbul'a dönüyormuş. Mutlaka beraber giderler. Göreceksin, ne kadar kederlenirse kederlensin, hayır demeyecek, ısrar etmeyecek, beklemeyecek, kalmayacak. Ona, o düşmana, denizine gidecek. Ve bir kere gittikten sonra da her şeyi kim bilir ne çabuk unutacak! Ah, kadınlar gönül vermesinler, hele bahriyelilere gönül vermesinler. Çünkü onların sevgilileriyle, denizle mücadele etmek ve onu yenmek her şeyden, her şeyden çetin!"

Ve mindere kapanıp ağlamaya başlarken yalvardı: "Hemen git, teyze! Babama hemen git!"

Makbûle'nin babası Hayrullah Efendi kızının arzusunu pek uzun sürmeyen bir mücadeleden sonra kabul etmişti. Sadık'ın askerliğini yaptığı gemi kışı Haliç'te geçirdikçe onun İstanbul'da o kadar tek durmadığına dair hayli şey işitmişti ve bunların hepsinin iftira değil, mübalağa olduğundan da pek emin değildi. Sadık kasabada bütün gün Makbûle'yi aradıktan sonra tekrar evine gelip, "Makbûle hâlâ gelmedi mi, efendi baba? Makbûle'yi mutlaka görmeliyim!" dediği zaman, ona açıkça söylemiş, kızının kendisiyle evlenmek istemediğini, kendisini serbest bıraktığını, tesadüfen dinlediği o musahabeden, beraber mesut olamayacakları hakkında kati bir kanaat hasıl etmiş olduğunu anlattı. Makbûle kararından kabil değil dönmeyeceği için kendisini görmeye çalışmasının beyhude olduğunu da ilave ediyordu.

Sadık, rengi sapsarı, hiçbir şey söylemeden, bir taş gibi hareketsiz, bu sözleri dinledi. Makbûle'yi bu kadar sevdiğini bu saate kadar hiç bilmiyordu. Yüreğine sanki bir ateş düşmüştü. Sanki damarlarından kanlar çekiliyor, sanki damarlarının kanı boşalıyordu. Başını eğerek ayağa kalktı. Hayrullah Efendi'nin elini öperken, gözlerinden birdenbire dökülen yaşlar adamın buruşmaya başlayan esmer ve nasırlı elini ıslattı.

Çok kederlenmiş, ağlamıştı; fakat Makbûle'nin pek güzel tahmin edip söylemiş olduğu gibi, ısrar ve inat etmiyor, kalmıyor ve beklemiyordu. Ertesi günün İstanbul treninde, şimdilik Tunus'a, Cezayir'e ve Fas'a, bilahare de Çin'e ve Japonya'ya gidecek olan gemide tayfalık etmek üzere Sa-

banca'dan ayrılan gemici Muhsin yalnız olarak yola çıkmıyordu. Ve trenin hareketinde Muhsin'in annesiyle beraber, Sadık'ın annesi de ağlayarak bir vagon penceresine mendil salladı.

Makbûle istasyona gelmemiş, dünden beri Sadık'ı da görmemişti. Hep teyzesinin evinde, perdeleri inik odada, ağlamaktan yanmış ve kurumuş gözlerle trenin uzaklaşan sesini dinledi. Güya ki tren uzaktan geçip gitmiş değildi. Sanki yanından, sanki beyninden geçiyordu. Sesini, gürültüsünü uzun uzun duydu dinledi. Makbûle'nin duyduğu sesler, engin denizlerde rüzgârlarla bir olup gemilere ve gemicilere karşı cenk açan büyük dalgaların kopardıkları muazzam velveleye benziyordu!

Sonra sükût, müthiş ve hudutsuz bir sükût Makbûle'yi sardı. Saatlerce bu sükût sürdü. Uzakta, meyva bahçelerinin kokularıyla güya sarhoş ve sıcaktan baygın mırıldanan böcek seslerinden başka hiçbir ses yoktu. Bu sükût ancak hayatın son gününe kadar mı devam edecekti?

Karar, Makbûle'nin beyninde bir şimşek gibi parlamıştı. Odasından çıkıp haber verdi: "Ben bu akşam treniyle İstanbul'a gidiyorum."

Bu kararına teyzesi de, babası da pek şaşmadılar. Ancak dediler ki: "Gitmesine mâni olacak yerde gitmesini sen istedin. Şimdi dönmesi için arkasından koşup yalvaracaksın. Bu sûretle küçük düşmeyecek misin?"

Cevap vermedi. Onu döndürmek için gitmiyordu. Onunla belki vedalaşacaktı. Düşündüğü başka bir şey daha vardı. Fakat henüz bunu kendi kendine bile söylemiyordu.

Bu düşünce henüz dimağında tam ve kati şeklini almamıştı. Fakat Makbûle emindi ki, bineceği tren Sabanca ile İstanbul arasındaki mesafeyi kat edinceye kadar bu düşünce de sabit ve kati bir şekil alacak.

Elinde küçük bir çanta, Makbûle akşam trenine yetişti.

Sadık'ı Tunus'a, Fas'la Cezayir'e götürecek olan vapuru limanda kolayca öğrendi. Bu, siyah boyalı, büyük ve oldukça yeni bir vapurdu. Rıhtıma yanaşmamıştı, Salıpazarı'nın açıklarında duruyordu. Bir kayık Makbûle'yi oraya kadar götürdü. Kayık yaklaştıkça gemi büyüyor, muazzam bir şey oluyordu. Güvertede, rastgeldiği tayfalardan Sadık'ı sordu. İçlerinden biri bildi.

"Sabancalı Sadık Efendi, değil mi?.. Çok uzun boylu bir genç... Gemiye dün geldi. Galiba telsizde çalışacakmış."

Ve aramaya giderken, Sadık birden güvertede göründü. Makbûle ona koşamadı ve seslenemedi. Fakat o kızı hemen gördü ve ona koştu. Yüzünde hayret ve sevinç fırtınası kopmuştu. Lakin aynı zamanda durgun ve kederli gözler.

"Beni, bir vedayı bile esirgeyerek göndermediğin için teşekkür ederim, Makbûle."

Makbûle cevap vermedi ve delikanlının yüzüne uzun uzun baktı. Bu yüzü sanki senelerden beri görmemişti. Öyle büyük bir hasret ve iştiyak duyuyordu. Sadık devam etti.

"Söyle, ne istersen öyle yapacağım. İstersen şimdi dönelim. Henüz kontratomu imzalamamıştım. Yerime bir başkasını alırlar. Eğer benimle sadece veda için geldinse, biraz yanımda kal. Sana uzun uzun, doya doya, yana yana bakayım. Şuna inan ki, artık ömrüm oldukça hiçbir kadına böyle bakmayacağım."

"Bununla, benden başka kimseyi sevmeyeceğini söylemekle, ne demek istiyorsun, Sadık?"

"Hiçbir şey demek istemiyorum, sade içimi döküyorum. Hele sakın zannetme ki maksadım seni bekletmektir; günün birinde, denizlerden bıkıp Sabanca'ya dönersem seni orada beni bekliyor bulmak arzusudur. Hayır, böyle bir şey istemeye hiçbir hakkım yok. Hayatına dilediğin gibi nizam ver. Beni unut. Fakat ben seni unutamayacağım."

Güvertedeki gemiciler, bu iki gencin arasında çok mühim bir ömür davasının müzakeresi olduğunu hissederek kendilerini yalnız bırakmışlardı. Vapurun öte tarafında, büyük bir gürültü ile vinçler işliyor, Afrika'ya gidecek mallar ambarlara doluyordu. Fakat onlar hiçbir gürültü duymadan, yalnız birbirlerinin seslerini işiterek, yalnız birbirlerini görerek konuşuyorlardı.

Makbûle çok ağır ve biraz kısık bir sesle söyledi: "Deminki lafını tekrar et Sadık. Ben istersem benimle beraber şimdi Sabanca'ya dönecek misin?"

Siyah gözlerden bir hüzün bulutu geçti. Sanki karşısındaki deniz de, hayalindeki tekmil denizler de bu gözlerden siliniyordu. Lakin baş yana çevrilmedi, gözler başka bir tarafa bakmadı ve ses titremedi.

"Evet, Makbûle, şimdi dönmeye hazırım."

"Öyle ise dinle. Ben sana başka bir şey teklif edeceğim. Fakat bunu sen reddetmeyeceksin. Korkma, seni sevgili denizinden ayırmayacağım. Ancak bu vapurdan çıkacaksın, evvelki gün Sabanca'da çardağın altında söylediğin gibi sarı, siyah ve bakır renkli insanlar görmeyeceksin. Hayır, sade memleketimizin denizlerinde dolaşacağız. Akdeniz'de, Karadeniz'de, hatta belki de şimdilik sadece Marmara'da. Korkarım ki, şimdilik bundan fazlasına gücümüz

yetmeyecek. Fakat daima beraber, anlıyor musun, daima beraber. Çünkü ben de seninle beraber geleceğim."

"Anlayamadım ki, Makbûle. Nereye geleceksin? Nereye gideceğiz?"

Oturulacak bir yer bulmuşlardı. Yan yana, diz dize iliştiler ve elleri Sadık'ın yine ellerinde mahbus, Makbûle hummalı bir sesle anlattı.

"Senin babandan, benim de annemden bize, kendimize kalmış epey malımız yok mu? Bunları satınca niçin bir güzel yelkenli alamayalım? İş bilen bir adam böyle bir yelkenli ile pekâlâ hem hayatını kazanır hem de istikbale hazırlanır. Alacağımız küçücük gemi sayesinde sen denizden, ben de senden ayrılmamış oluruz."

"Fakat, Makbûle, küçücük bir gemide senelerce yaşamayı, binbir mahrumiyete katlanarak yaşamayı düşün!"

"Bunu kendin için mi söylüyorsun?"

"Hayır yavrucuğum, senin için söylüyorum."

"Adam sen de! Arada bir İstanbul'a, İzmir'e falan yolumuz uğradıkça sinemaya, tiyatroya bile gideriz. Mahrumiyet bunun neresinde! Daha dün Anadolu kadınları top taşıdılar, sırtlarında mühimmat götürdüler, düşmana bir asker gibi hiç göz kırpmadan baktılar. Ben de o kadınların kızı değil miyim? Ölüm korkusu içime girince mi sana düşman gözü ile bakacağım? Karada ölüm tehlikesi yok mu, Sadık? Hem de ölümlerin ne fenaları, ne hakirleri, ne pisleri var! Hiç olmazsa denizdeki ölüm temiz ve yüksek bir şey. Bu ölümde ancak dev gibi bir düşman tarafından yenilmenin gururu var!"

Sadık genç kızı kollarından tuttu. Biraz öteden vinçlerin gürültüsü geliyor, etraflarında tayfalar dolaşıyordu; birbirlerinin kollarına düşemezlerdi. Lakin Sadık bütün ruhu-

nu gözlerine vererek sevgilisinin gözlerine baktı. Temmuz güneşlerinin kudret ve haşmeti altında yorgun ve baygın süzülmüş denizlere benzeyen mavi gözlerine baktı.

"Sade benim için değil, biraz da deniz için geldin, Makbûle. Onu sen de benim gibi seviyorsun. Onun hasretine sen de dayanamadın!" dedi.

Sarı, siyah ve bakır renkli insanların kaynaştıkları sahillere daha hâlâ gidememişlerdir. Fakat dört seneden beri denizde, onun fısıltıdan kükremeye kadar binbir sesini dinleyerek ve bembeyazdan ve kıpkızıldan simsiyaha kadar binbir rengini seyrederek ve göğüsleri, vakarın en temiz ve en insanisiyle şişiren serazat ve temiz havasını teneffüs ederek yaşıyorlardı. İşlerinin çok düzelmesi sayesinde, ilk gemilerinin yerine, geçen seneden beri daha büyüğünü aldıkları için, Karadeniz'de Batum ve Kırım'a, Akdeniz'de ise Girit ve Beyrut'a kadar gitmişlerdi. İskenderiye'ye mal götürmeye, yani çok esmer veya siyah tenli insanların yaşadıkları Afrika topraklarına ayak atmaya hazırlanıyorlardı. Ve Allah kısmet ederse, ihtiyar oldukları zaman birbirlerine anlatacaklardı.

"Hatırlıyor musun, bir kere Hindistan'a uğramıştık da, mal yüklenmesi birkaç gün gecikince trenle biraz içerilere uzanmıştık. Bir orman ortasında altınlara gark olmuş bir mabedin rahibini hatırlıyor musun? Ne kadar ihtiyardı, taşıdığı mücevherlerin yükü altında ezilmişe benziyor, yüzüklerinin ağırlığı âdeta parmaklarını kımıldatmıyordu.

Yüzünde buruşmadık yer kalmamıştı, buruşuktan âdeta gözleri açılmıyordu. Fakat karıştırıyoruz zannederim. Bu

rahibi Hindistan'da değil Cava'da görmüştük. Hani Batavya limanında bir hafta beklemiştik de..."

Ve onlar böyle devam ederlerken, bu gemilerde büyütecek oldukları çocuklarının çocukları, kendilerini dizlerinin dibinde hayran, o uzak memleketlerin ve o uzak memleketlere varmak için aşılan engin denizlerin hasretini duyarak dinleyeceklerdi.

Muhit, nu. 34-35, Ağustos-Eylül 1931.

ERİ CENGE GİTTİ, CENKTEN DÖNDÜ

Devletin harp açtığı haberi Rize'ye daha yeni varmış, varalı henüz ayı bulmamıştı. Bu harp çok uzakta, Akdeniz'in ortasındaki Girit adlı bir adada oluyor ve bu adaya cennet kadar güzel deniyordu.

Devletin yeni bir cenge girdiğine dair Rize'ye ilk haberler varalı henüz ayı bulmamışken, Rize'nin en güzel genç kızlarından biri olan Zehra, bir sabah, içinde sebebi meçhul bir sıkıntı ile uyandı ve biraz kırlarda gezmek isteyerek annesinden izin aldı. Portakallar yetişen bahçesinin kapısını açar açmaz, kulağına Karadeniz'in gürültüsü uzaktan uzağa aksetti. Ve babası bu Karadeniz'e gömülen ve ağabeyi bu Karadeniz'de gezen genç kızı, onun gürültüsü garip ve esrarengiz kudretiyle kendine doğru çekti. Zehra sahile doğru yürüdü ve sahil boyu giden dağların dar yollarında yürüye yürüye kasabadan uzaklaştı. Deniz çok sert, çok azgındı. Karadeniz'in en pervasız ve cesur gemicileri de titreten muazzam musikisini en gür ve asi sesiyle terennüm ettiği günlerden bir gün başlamıştı.

Zehra bir müddet yürüdükten sonra sahilde yalçın bir kaya başına oturdu. Yorulmuş gibiydi. Bembeyaz köpükler içinde bomboş ufuklara kadar serilen büyük denizi seyre koyuldu. Dalgalar kızın oturduğu yüksek kayanın başına kadar yetişip çarpıyor ve ayaklarını ıslatan bu dalgaların her teması ona tatlı bir ürperme veriyordu. Gözlerini açtı açalı gördüğü bu manzaradan, bu hudutsuzluğu ve birbirle-

rini ebediyen kovalayan bu dalgaları ve bu dalgaların gazap ve savaşlarını temaşadan Zehra hâlâ bıkmamıştı. Bıkmadığı için dalgalarla rüzgârların beraber çaldıkları nefis ve eşsiz musikiyi âdeta mest olarak dinledi. Sonra, kalkıp gitmek üzere iken, yanında birdenbire ayak sesleri duydu, örtüsünü düzeltip başını çevirdi. Hiç korkmamıştı. Bir genç kıza kimse yan gözle bakamazdı ve zaten bakacak namert bulunsa da, Karadeniz'e inen bu dağların sahillerindeki bir genç kız kendisini müdafaa etmekte acze düşmezdi.

İhtiyat olarak bir elini silahına götürüp Zehra başını çevirmişti ve işte o zaman, hayatında ilk defa olarak onu gördü.

Bu bir yabancı, uzun boylu, ince belli ve geniş göğüslü, masallardaki Yemen ve Hint padişahlarının şehzadeleri kadar güzel bir delikanlı idi. Çok iri ve siyah gözleri, kartal gagalarını andıran kemerli bir burnu, daha yeni terleyen bıyıkları vardı. Kıyafeti İstanbul tarafından değil, daha sağdan geldiğini anlatıyordu.

Yabancı genç, büyük siyah gözlerine birden dolan bir meftuniyetle Zehra'ya baktı. Zehra ayağa kalkmış ve örtüsü ile yüzünü ve boynunu derhal kapamıştı. Fakat gözlerini gencin nazarlarından çekmeye o da muvaffık olamadı. Birbirlerine yaklaşmadan, hiçbir şey söylemeksizin ve bir şey söylemek ikisinin de hatırına gelmeden birbirlerine baktılar. Sonra delikanlı sanki ürkmüş gibi geri geri giderek kayboldu, yemyeşil dağlar eteğinde, Karadeniz'in haykırıp bağıran beyaz köpüklü dalgaları karşısında Zehra yeniden yapyalnız kalmıştı.

Yalnız kalınca, kız bu tesadüfü bir rüya sandı.

Bir iki saatte mutlaka döneceğini annesine söylediği halde, Zehra o gün kayanın başından bir türlü ayrılamadı. Önündeki nihayetsiz ufuklarla Allah'ın kalbinde birdenbire halkettiği muazzam cihan sanki konuşup hasbihal ederlerken, dalgın ve hareketsiz, kız bilmem ki ne bekledi! Şehre dönerek portakal ağaçlarının yer yer taklar kurup kubbeler vücuda getirdikleri kıvrıntılı bahçe yollarından evine geldiği vakit, öğle ezanı çoktan okunmuş, hatta ikindi vakti bile yaklaşmıştı.

Zehra'nın evi limana hâkim bir yokuşun başında ve büyük bir bahçe ortasında geniş ve eski bir bina idi. Zehra ile annesi bu evde yalnızdılar. Genç kızın erkek kardeşi üç dört ayda nihayet bir iki hafta Rize'de kalabilir; Trabzon'la İstanbul arasında gidip gelen ve her seferinde İstanbul saray ve konaklarına giran-baha Hint şalları ve Acem halıları taşıyan büyük bir yelkenlide baş tayfalık ederdi. Annesiyle kız kardeşini canından fazla seven bir delikanlıydı. Bütün kadınların vakitsiz bellerini büken ve saçlarını ağartan, güzelliklerini daha gençliklerinde yok eden zahmetli işlerde Zehra'sının da harap olmasına hiç müsaade etmez, çetin sanatı sayesinde anasıyla kardeşini müreffeh yaşatırdı. Bahçe kapısını açar açmaz Zehra annesiyle karşılaştı. Kadın onu kimbilir ne kadar zamandır böyle bahçede beklemişti. Herhalde beklerken ağlamış da olacaktı ki gözleri kızarmıştı. Tatlı ve yavaş sesinde büyük bir endişe ve ıztırapla, "Merak ettim, nerede kaldın Zehra?" dedi.

Sonra sesi daha yavaş ve daha endişeli, daha ıztıraplı, ilave etti: "Deniz de yine bugün çok azgın! Ne dersin, acaba Ahmet'in gemisi bir limana sokulabildi mi? Allah yavrumun yardımcısı olsun!"

Bu anne dünyaya küskündü ve Karadeniz'in böyle ga-

zaplı gazaplı kükreyip haykırdığı günleri o hep işkenceler ve gözyaşları içinde geçirirdi. Daha küçükken babasını, henüz ere gitmeden iki delikanlı biraderini ve yirmi birine bastığı gün de genç kocasını elinden alan gaddar denizlere on sene evvel de tek oğlunu emanet etmiş, bu son emanet gününden sonra da gözlerinde endişenin ve korkunun gölge salmadığı bir an olmamıştı.

Ahmet yanında iken bile hafif uzun elini rüzgârlara doğru uzatır, sahile sık sık inip ufuklara kadar denizin dalgasını, rengini muayene ederdi. Ruhundaki heyecan ve saadetle sarhoş olarak annesinin derdini saatlerce unuttuğuna Zehra utandı ve yüzü hafifçe kızararak onu teskine çalıştı.

"Merak etme, nine. Hava düzeldi" dedi.

Anası başını ağır ağır salladı. Rüzgâr belki azalmış, fakat herhalde düşmemişti. Sahilleri döven dalgaların hep gürültüsü, feryat ve figanı duyuluyordu. Esasen bu nisbi azalış da devam etmedi. Bütün gece sanki devleri uyutmaya mahsus bir ninniye benzeyen bu muazzam velvele her ikisinin de kulaklarında, ana kız hiç uyumadılar. Karadeniz kıyılarının kimbilir daha kaç kasaba ve köyünde, daha kaç evinde, çelimsiz gemilere binmiş erkeklerini dalgalara emanet ettikleri için denizin hışım ve feryadını böyle muztarip dinleyerek gözüne uyku girmeyen ne kadar kız ve kadın, ne kadar ana vardı.

Fakat Zehra kardeşini merakla düşünürken, ruhuna birdenbire ürperme geliyor ve karanlıkta açılan gözleri bu karanlıkları delerek, simsiyah gecenin mutlak siyahlıklarında o büyük siyah gözleri tekrar görüyordu. Kimdi acaba, bu güzel yabancı kimdi? Hangi taraftan geliyordu? Yolu nerelerden gelip Rize'nin yeşil dağlarına düşmüştü? Rize acaba yolunun sadece bir uğrağı mıydı ve Zehra'dan ayrılarak bu

sahil boyunu aştıktan sonra acaba Rize'den de ayrılıp gitmiş miydi? Zehra acaba bir kere olsun onu görmeyecek, ilk görüşü hem de son görüşü mü olacaktı? Bu ihtimali düşününce bir ateş güya kalbini sarıyor, gözlerine yaş hücum ediyordu.

Zehra o gece sabaha kadar hiç uyumadı; bir dakika uyuyamadı.

Kasabanın en eski ve hatırlı adamı olan Mahmut Ağa, eski bir yeniçeri ağası, ertesi günü öğleye doğru evlerine geldi ve Allah'ın emri peygamberin kavli mucibince Zehra'yı Hopa eşrafından merhum Veli Beyzade Hüseyin Bey'e istedi. Yirmi iki yaşında bir genç olan Hüseyin Bey, topladığı ve giydirip silahladığı doksan dört delikanlı ile beraber Girit cengine iştirak etmek üzere İstanbul'a gidiyorlardı. Oradan kalyonlara, çektirilere binecek ve Akdeniz'de belki düşman gemileriyle çarpıştıktan sonra ada topraklarına ayak basacaklardı. Hüseyin Bey arkadaşları ile beraber dün sabah Rize'ye gelmiş ve yalnızca sahil boylarında dolaşırken Zehra'yı uzaktan görüp tıpkı bir masalda olduğu gibi âşık düşerek hemen şehre dönüp kim olduğunu tahkik etmişti, İşte Allah'ın emri ve peygamberin kavli ile de kendisine talip oluyordu. Gerçi Zehra'nın ağabeyi şimdi kasabada değildi ama Mahmut Ağa da bir amca demekti. Hüseyin'in asalet ve necabetine, her haline kefildi. Hem kibarlığından, zenginliğinden ve yiğitliğinden başka, güneşler gibi de parlak bir delikanlı idi. Reddetmek hiç doğru olmazdı. Birkaç gün sonra karısını bırakıp Rize'den gitmeye mecbur ise de inşaallah tez vakitte gazi olup dönecekti.

Zehra'yı o zamana kadar kendisinin Hopa'daki konağında yahut burada annesinin yanında beklemek hususlarında serbest bırakıyordu.

Evet, böyle bir genci reddetmek hiç doğru olmazdı. Çıkan kısmetlerin hiçbirini kabul etmemiş olan Zehra'nın reyini annesi âdeta ümitsiz sormuştu. Fakat bu sefer kız, rengi sapsarı, "Sen istersen ben de isterim nine" dedi.

Onun dün gördüğü dakikayı sonra rüya sanmış olduğu gibi, ihtiyar Mahmut Ağa kabul cevabını alıp gittikten sonra bu geçen sözleri ve verilen kararı da kız bir rüya sandı. Hakikat o kadar güzeldi!

Üç gün sonra nikâhları kıyılıp ertesi gün de düğünleri yapıldı. Vakit yoktu. Hüseyin Bey'le doksan dört kahraman arkadaşı, Rize'de azami bir haftadan fazla kalamazlardı.

Düğünleri pek debdebeli ve neşeli oldu ve üç gün üç gece sürdü. Mevsim yazdı, portakallar yetişen, güller açan ve bülbüller öten yeşil bahçelerde kurulmuş sofralar etrafında, üç gün üç gece türküler söylenip oyunlar oynandı.

Zehra ile Hüseyin büyük ve ilahî aşklarıyla üç gün üç gece sermest, bahtiyar, çılgın yaşadılar.

Üç gün, yalnız üç gün karı koca olabildiler. Türk ordusu Girit'te harbe başlamış, adanın kaleleri önünde her gün, her saat kan dökülüyordu. Ve Veli Beyzade Hüseyin Bey, genç arkadaşlarıyla beraber cenge gitmek üzere devlete söz vermişti. Üçüncü gecenin sabahında daha bahçede bül-

büller fecri selamlarken, Veli Beyzade Hüseyin Bey taze ve nazlı karısından ayrıldı.

"Ne güzelsin, Zehra'm! Seni ne kadar sevdim, Zehra'm! Allahaısmarladık, beni unutma!" dedi.

Zehra hiçbir şey diyemedi. Kocasının omuzuna başını koyarak hıçkıra hıçkıra ağladı. Hüseyin Bey onun altın saçlarından bir kere daha öptükten sonra, arkasına artık bakmaya cesaret etmeyerek yanından ayrıldı.

Hopalı Veli Beyzade Hüseyin Bey kırk sekiz saatten beri limanda kendilerini bekleyen büyük bir gemiye doksan dört hemşerisiyle beraber binerek yola çıktı. Karadeniz çok sakindi. Sanki düşünüyor, sanki uyuyordu. Gemi nazardan tamamıyla kaybolduktan sonra da yeşil dağların başından Zehra saatlerce denize, boş ufuklara baktı.

Hüseyin Bey'den ilk mektup ancak üç ay sonra geldi. Delikanlı Karadeniz'de hiç fırtına görmeden İstanbul'a varmış olduklarını, bir iki güne kadar Girit'e hareket edeceklerini yazıyor, "Tez vakitte adayı fethederek avdetimize dua et!" diyordu. Mektubu, denizlerin fenalığından birkaç limanda gecikmiş olan bir gemici getirmişti.

Sonra aradan seneler, uzun seneler, hepsi ıztırap, hepsi elem taşıyarak gelip geçtiler. Birgün Karadeniz, dalgaları arasında ağabeyini ebediyen hapsetmiş, oğlunun acısına dayanamayan annesi de çok geçmeden ölmüş, Zehra yapyalnız kalmıştı. Hüseyin'in bıraktığı mal sayesinde gerçi geçinmede bir sı-

kıntı çekmiyor, fakat dünya genç kadının gözüne görünmüyordu. Çünkü Hüseyin Bey'den hiçbir haber daha alamamış, bütün gayretlerine rağmen sağ olup olmadığını bile öğrenememişti. O cennet kadar güzel denilen Girit adası muazzam bir cehennem, korkunç bir mezaristandı.

Bu adadan getirilecek türlü ganimetle saraylarını daha fazla süsleyebilmek için Girit'in zaptında ısrar eden mecnun ve zalim padişah İbrahim gerçi tahttan indirilmiş, lakin işler hiç düzelmemişti. Cezirenin fethinin ne zaman biteceği hiç belli değildi. Cenk, hep cenk oluyor ve her senenin baharı, vatanın her tarafında olduğu gibi buradan, Karadeniz'in bu en yeşil sahilinden de delikanlılar toplanıyor, Rize'nin, Hopa'nın, Atna'nın, Of'un dört kaşlı gençleri uzun beyaz bıyıklı ve sert bakışlı yeniçeri ağalarının nezaretleri altında gemilere binerek Karadeniz'in sakin ve mahmur durduğu günlerde yola çıkıyor; sonra annelere, zevcelere, nişanlılara ve hemşirelere bu delikanlılardan hiçbir haber gelmiyordu.

Hüseyin Bey gideli on bir sene vardı. Artık Zehra'nın hiçbir ümidi kalmamış, en son ümitleri de ölmüştü. Limana bir geminin girdiğini gördükçe artık nice zamandır "Ya bunun içinde ise? Ya geliyorsa?" diye yüreği çarparak sahile koşmuyor, onun dönüşünü artık hiç, hiç ummuyordu. Öyle sanıyordu ki, Girit muharebesi ebediyen bitmeyecektir! Hep keder ve matem içinde yaşamaktan genç kadının gözleri sönmüş, rengi solmuş, boynu bükülmüş, daima gözyaşlarıyla geçen ömrü güzelliğini soldurup bitirmişti. Daha otuzunu bulmadan âdeta geçkin ve çirkin bir kadın hali almıştı.

Hayal bu ya, sevgili kocası şimdi birdenbire gelip onu böyle yıpranmış, bitmiş görecek olsa, muhakkak beğenmezdi. Belki de kendisine hâkim olmayarak istikrahla başını çevirirdi!..

Bir sonbahar günü idi. Zehra uzun bir hastalıktan yeni kalkmıştı. İlk defa olarak dağlarda biraz dolaşmak, serbest ufuklara bakmak, uzun uzun denizi seyretmek istedi.

Evinden çıktı. Kasabadan beş on dakikalık yere kadar yürüdü ve daha yemyeşil dağlar üstünde saatlerce denize karşı kendi kendine düşündü. Hava sakin, ılık ve kokularla dolu idi. Birkaç gün süren müthiş bir fırtınadan sonra derya sükûn bulmuş, güneşin ışıklarıyla bütün pırıltılara bürünüp serpilmiş, mavi ve mütebessim uyuyordu. Rize'ye gelen ve Rize'den İstanbul'a doğru yahut da öbür tarafa, Kafkas cihetindeki limanlara giden yelkenliler vardı.

Karadeniz'e Zehra saatlerden beri bakıyor, canlı bir mahlûku seyreder gibi bakıyordu. Şimdi bu derecede tatlı ve munis bir hal takınan bu deniz, onun en kıymetli varlıklarını, yüzünü hiç bilmediği babasını, o mert ve fedakâr kardeşini azgın bir canavar gibi yutmuş ve yok etmişti. Acaba birgün sevgili kocasını kendisine iade edecek mi idi? Yoksa, kimbilir, belki de Girit cenklerinin dokunmaya kıyamadığı güzel Hüseyin sıla için Rize'ye dönerken o azgın ve merhametsiz dalgalar kendisini koyunlarına almış ve hapsetmişlerdi! Belki bundan dolayı Hüseyin gelememiş ve bir haber gönderememişti!

Her gün bin kere düşündüğü bu şeyleri yine düşünüp dururken, birdenbire ayak sesleri duyarak Zehra başını çe-

virdi. Bu dağlardan yine bu denizi seyrederken vaktiyle de ayak seslerine başını çevirmiş ve karşısında ilk defa olarak Hüseyin'i görmüştü. Bu on bir sene kadar evvel, tıpkı böyle bir yaz günü idi ve o zaman Zehra periler kadar güzel bir kızdı. Gurur getirir korkusuyla, annesi aynada yüzüne bakmasına müsaade etmez ve altın saçları Hindistan'ın en nefis şallarında bulunmayan bir ihtişamla diz kapaklarına kadar inerdi.

Gelen bir komşu kadındı. Daha uzaktan, "Koş Zehra, koş!" diye bağırdı.

Zehra'nın kalbi şiddetle çarptı. Garip değil mi, hiçbir ümidi kalmamış olduğu halde yine kendisini ne vakit biraz hızlı bir sesle çağırsalar hep böyle yüreği vurur, "Yoksa Hüseyin mi geldi?" diye tekmil vücudu ürperirdi. Sonra acı, zehirli bir gülüşle bu hale gülerdi,

Komşu kadın nefes nefese, tekrar seslendi. "İki saattir seni ararım. Koş, Zehracık, koş, gazi erin geldi."

O vakit, bu sözleri duyunca, Zehra sandı ki, dünyanın altı üstüne gelmiş ve üstü altına geçmiştir. Etrafını güya denizler kaplıyor, güya kendi uçurumlara yuvarlanıyordu. Koşmak, uçmak istedi de, bitap, bi-mecal, olduğu yere yığıldı. Kendisine sanki binbir ses birden bağırıyordu.

"Koş Zehra, koş Zehra, gazi erin gelmiş!"

Ve nagehan sükûn bulup, meyus, mağlup, kahrolmuş bir halde Zehra başını salladı. Kasabaya inmeyi, evine gitmeyi, Hüseyin'in kollarına atılmayı değil de firarı, Rize'den uzaklara, kendisini hiç bulamayacakları yerlere, bulmaları imkân ve ihtimali olmayan yerlere kaçmayı düşündü. Hüseyin artık kendisini sevemezdi ki! Ve Hüseyin'in o büyük siyah gözlerinde vaktiyle o kadar meftunluk ve hayranlık, o kadar aşk görmüş olan Zehra şimdi o gözlerde istikrah bularak, hatta lakayıtlık sezerek, hatta sade-

ce merhamet keşfederek yaşamaya nasıl dayanabilir ve katlanabilirdi?

Korkularını, ıztırabını, zavallılığını komşusuna söyleyince, "Beni artık sevmeyecek, hiç güzelliğim kalmadı!" diye yanınca, bu kadın hüzünle başını salladı. Bir şeyler söylemek istedi, lakin söyleyemedi. Sade bir hasta gibi şimdi titreyen Zehra'yı kolundan tutup kaldırdı, kendisine dayandırarak kasabaya götürdü; ağaçların gölgelediği ve çok yerde kubbeler yaptığı kıvrıntılı yollardan evine kadar ona refakat etti.

Kocası büyük odada sedire oturmuştu. Doksanına geldiği söylenilen ve hâlâ beli bükülmeyen yeniçeri ağası Mahmut Ağa ile beraber gelmişler, karşı karşıya oturup cenk lakırdısı ediyorlardı. Her ikisinin başı da kapıya doğru çevrili olmadığı için, Hüseyin karısının geldiğini hissedemedi. Zehra yavaşça, bir gölge gibi, saadetten çılgın hem de korkudan ölerek kapının kenarına dayanmış kalmıştı. Gözleri kararıyor, elleri titriyor, kalbi parçalanacak gibi oluyordu. Ve iki eli birbirine kilitli, başı kapının kenarına dayalı, kocasını dinlemeye koyuldu.

Onun söylediklerinden hiçbir şeye dikkat etmiyor, hiçbir şeyi dinlemiyor, sade sesi dinliyordu. Sanki bütün damarlarından tekmil kanı boşalmıştı. Bu ses yavaş yavaş damarlarına yayılan ve bütün varlığını ürpertiler içinde bırakarak kaplayan bir kan, leziz, ilahî bir kandı. Ve birden Zehra sarsılıp bir yere mi çarptı, ağzından bir ses, bir söz mü çıktı, yoksa o hiçbir gürültü etmedi de "Nerede kaldı?" diye sabırsızlanarak mı Hüseyin başını çevirdi, herhalde ve her

nedense birdenbire Hüseyin'in başı kapıya, kendisine doğru döndü. Fakat, onu karşısında gördüğü halde, Hüseyin Bey kalkıp kendisine koşmamış, kolları kendisine açılmamıştı!

Ve bu hal Zehra'nın korkusunu ve çılgın ıztırabını bin kat artırıyordu. Demek ki tanınmayacak, bilinmeyecek kadar değişmişti. O kadar değişmişti ki, kocası bile kendisini tanıyamamış, belki "Bu işçi kadın nereden, ne gibi bir haber getiriyor?" diye söylemesini bekliyordu. Sonra Zehra birdenbire anladı ve sanki kalbine bir bıçak değil on bıçak birden saplandı. Hâlâ da bitmemiş olan Girit cenginden Hüseyin Bey o büyük ve siyah gözlerini kaybederek dönmüştü. Ve hayal gibi sessiz adımlarla içeri girerek kapının kenarına dayanan ve sesini dinleyen karısının karşısında durduğunu ve beklediğini tabii bilemez, anlayamazdı.

Yıpranmış çehresinden, soluk renginden, akların görünmeye başladığı saçlarından artık utanıp korkmayan Zehra ilerledi ve kocasının dizlerinin dibine bir külçe gibi düştü. Hüseyin onun geldiğini, bu dizlerine düşen kadının o olduğunu anlamıştı ve onu bağrına basmaya cesaret edemeyerek titrek bir elle sade saçlarını, o yer yer akların göründüğü saçlarını okşuyordu. Fakat artık Zehra'nın bu aklardan korkmasına ve yüzünü ışıklardan gizlemesine lüzum yoktu. Çok hazin, fakat mutlak bir sükûn ve huzura erişmişti. Ve başı hep erkeğinin, cenkten dönen erinin dizlerinde, "Hüseyinim! Hüseyinim!" diye uzun uzun, yana yana, kana kana ağladı.

Ankara, Ağustos 1933

Varlık, nu. 9-10, 15 İkinciteşrin-1 İlkkânun 1933; *Eski Resimler*, s. 55-67.

EDEBİYAT / HİKÂYE

Adatepe Öyküleri
Mahmut Boynudelik

Bir Yaz Gecesi
Kâbusu
Hakan Bıçakcı

Siyah Beyaz Bir Öykü
Ömer Ayhan

Öyküler Seni Söyler
Sefa Kaplan

Bütün Hikâyeleri
Ayhan Bozfırat

Decameron
Giovanni Boccaccio

San'atkârlar
Nahid Sırrı Örik

Kırmızı ve Siyah
Nahid Sırrı Örik

Eve Düşen Yıldırım
Nahid Sırrı Örik

Kemik
Doğan Yarıcı

EDEBİYAT / ROMAN

Nilüfer Altınel Elmaslardaki Gökyüzü • **Nilüfer Kuyaş** Yeni Baştan • **Susanna Clarke** Jonathan Strange ve Bay Norrell • **Vikas Swarup** Kim Bir Milyar Kazanmak İster? • **Margaret Atwood** Antilop ve Flurya • Kör Suikastçı • Nam-ı Diğer Grace **Antoine Audouard** Elveda Birtanem **Bárbara Mujica** Frida **Necib Mahfuz** Binbirinci Geceden Sonra **Hakan Bıçakcı** Apartman Boşluğu • Bir Yaz Gecesi Kâbusu • Boş Zaman • Rüya Günlüğü • Romantik Korku **Helen Humphreys** Fotoğraftaki Tutku **Lisa Huang Fleischman** Surlu Şehrin Rüyası **Stephen Mitchell** Kurbağa Prens **Ahmet Haşim** Bize Göre **Nahid Sırrı Örik** Kıskanmak **Virginia Woolf** Jacob'un Odası **Meaghan Delahunt** Mavi Evdekiler **Alev Lytle Croutier** Gözyaşı Sarayı **Ümit Ünal** Kuyruk **Cahide Birgül** Geceye Uyananlar **John Berendt** İyiliğin ve Kötülüğün Bahçesinde Geceyarısı **Graham Greene** Zor Tercih **Ayhan Bozfırat** Dört Yol Ağzındaki Ev **Zafer Aracagök** Sıfırografya **Edith Wharton** Masumiyet Çağı **Willa Cather** Alexander'ın Köprüsü • Amansız Düşmanım **Tarık Gülmen** Aşk, Püfür Püfür **Cemil Süleyman** Siyah Gözler **Zafer Hanım** Aşk-ı Vatan

Muazzez hep ayakta duruyor, kapıya doğru yavaş yavaş çekiliyordu. Namık bütün kuvvetini sarfetmiş bir adam halsizliği ile oturdu ve birden sesi hafifleyerek, ağır ağır, ağlar gibi, inler gibi, kendi kendine yapayalnız inler gibi söyledi: "Seni son defa olarak görmek istedim. Birkaç güne kadar Kayseri'ye naklediyorum. Seni son defa olarak bir kere görmeden gidersem yaşayamayacağımı hissettim. Seni bilsen nasıl sevdim, Muazzez! İlk önce ben de anlamamıştım. Bilmem ki nasıl oldu, neden oldu!"

Sonra omuzlarını silkerek güldü. "Amma da aptalım ha! Neden oldusu, nasıl oldusu var mı? Seni görüp de sevmemek kabil olur mu? Ne kadar güzelsin Muazzez, ne kadar güzelsin! Bak artık bütün hayatım kahır içinde geçeceği halde yine, 'Keşke seni görmeseydim!' diyemiyorum. Kahrolacaksam da ne beis var! Madem ki gözlerimde senin hayalin yaşayacak!"

Muazzez kapıdan yavaş yavaş dönmüştü. Bu sesin, bu ıztırabın, bu aşkın mukavemet edilemez cazibesi kendisini çekiyor, göndermiyor, yaklaştırıyordu. Onu Sait herhalde bu kadar sevmemiş, böyle inleyerek, böyle çıldırarak, böyle helak ola ola sevmemişti. O yalvarmaya hiç muhtaç olmamıştı. Buna mecbur olsaydı da herhalde bu kadar acı ve bu kadar yakıcı şeyler söyleyemezdi. Çizgileri derinleşmeye başlayan bu tıraşı gelmiş yüz, elbette Sait'in yüzü gibi taze ve güzel değildi. Fakat bu daha kudretli, daha canlı ve ihtiraslı, daha erkek bir yüzdü. Ve ona doğru uzanan eller Sait'in elleri gibi beyaz ve mevzun değil, lakin ihtiras ve perestiş dakikalarında da daha güzel, hele daha vahşi okşayacak ellerdi.

ete hayır!
i içeren TV
reklamlarıyla
şirketlerin
n alma.
en de hayır de.